

DEVİRİNİN ANTI-MONOPOLİST AŞAMASI (*)

GENNADİ CHERNİKOV

(Tarih doktoru ve SBKP Merkez Komitesine bağlı
Sosyal B ilimler Enstitüsünde uzman sekreter.)

Kapitalist ülkeler komünist ve işçi partilerinin anti-monopolist, anti-emperyalist nitelikli geniş çapta sosyo-ekonomik değişimler için mücadelesi sosyalizm mücadelesinde önemli bir yer tutar.

Son yıllarda dünya birbiri ardından kapitalist ekonominin çeşitli alanlarına yayılan yeni sarsıntılara tanık oldu. Büyük sermayenin bu vahim olayların sonuçlarını çalışanların sırtına yükleme çabalarına karşı çalışan halk kararlı bir mücadele veriyor. Bu durumda, emekçi halkın hayati çıkarlarının en tutarlı savaşçısı ve mücadelenin siyasi öncüsü olan, komünistlerin eylemleri özel bir önem kazanıyor.

Komünistlerin yol gösterici ve örgütleyici faaliyeti içinde esas öğelerden biri sınıfsal karakterleriyle yöneten sömürücü sınıflarca ileri sürülen programlar karşısında alternatif olacak iktisadi programlar geliştirmektir. Bu programların hazırlanmasında Komünistler, değişmez olarak, işçi sınıfının dünya-tarihsel misyonu üzerine Marksist-Leninist teoriyi ve Lenin'in iktisadi mücadelenin önemi ve bu mücadelenin kapitalizmin devrimci yoldan yıkılmasındaki yeri hakkındaki sözlerini kılavuz edinirler.

İŞÇİ SINIFININ İKTİSADİ MÜCADELESİNİN MUHTEVA VE ROLÜ HAKKINDA LENİN'İN GÖRÜŞLERİ

Marksizm-Leninizm siyasi ve ideolojik çalışma ile birlikte burjuvaziye karşı verilen sınıf mücadelesinin ana biçimlerinden biri olan proleteryanın iktisadi mücadelesine her zaman büyük önem atfetmiştir. Lenin'in vurguladığı gibi işçi sınıfı hareketinin gücü ve yenilmezliği mücadelenin bütün biçimlerinin birliğinde, siyasi mücadelenin belirleyici rolü oynadığı proleteryanın «yoğun hücum»unda yatar.

İktisadi mücadelenin rolü ve özünü, farklı biçimlerini ve siyasi mücadele ile arasındaki diyalektik ilişkiyi ilk açan Lenin'di. Belirleyici önemi siyasi mücadeleye verirken, iktisadi mücadeleyi bütün sınıf mücadelesinin temeli diye tanımlayan Lenin bu mücadelenin önemini küçümseyenlere şiddetle hücum ediyordu. Ancak, Lenin iktisadi mücadelenin alt ve üst biçimleri arasında açık bir ayırım yapmaktaydı. İşçilerin işgüçlerini satmada daha elverişli koşullar elde etmek için tek tek kapitalistlere karşı yaptıkları mücadeleye gereken önemi verirken, Lenin şunu da vurguluyordu ki proleteryanın bakış açısının «dar-pratik» iktisadi mücadele ile sınırlanması genellikle sendikalizmin (tradeunionizm) gelişmesini beraberinde getirir. Lenin sendikalizmi «işçilerin burjuvaziye ideolojik köleliği» (1) diye tanımlıyordu.

Diğer taraftan, Lenin bütün devlet-tekelci yönetim sistemine saldıran ve büyük sermayenin toplumdaki gücünü önemli ölçüde kısıtlamaya yönelik iktisadi mücadelenin üst biçimlerinin değerini vurguluyordu.

Lenin, iktisadi mücadelenin bütün biçimlerinin-işçi sınıfı eyleminin diğer bütün alanlarında olduğu gibi-amaçlarına göre devrimci ya da reformist bir niteliğe sahip olabileceğine işaret ediyordu.

Marksizm-Leninizm hiç bir zaman işçi sınıfının daha iyi bir iktisadi durumda olması için mücadelesine karşı gelmemiş ve bu durumu geliştirecek reformlar için mücadele gereğini de hiç bir zaman inkar etmemiştir.

Aynı zamanda, Lenin esas amacın zararına özgül hedefler peşinde sürüklenip gitme tehlikesini vurgular. «Herşeyiyle ortaya atılan,» diye altını çizmiştir Lenin, «tam zafer için savaşan kişi ufak kazançlarla elini kolunu bağlama, yolunu yitirme ve hala nispeten uzakta olan, fakat onsuz bütün ufak kazançların boş böbürlenmeden ibaret olacağı, o şeyi unutma tehlikesine karşı kendini uyanık tutmalıdır.» (2)

Tamamen bu nedenle, Komünistlerin ulaşmaya uğraştıkları reformların özü, Lenin'in işaret ettiği gibi, yalnızca somut işçi sınıfı kümelerinin ve toplumun diğer sömürülen kesimlerinin maddi durumlarında kısmi ilerlemelerle sınırlanmış olmamalıdır. Eğer gerçekten devrimci-demokrat bir karakterdeyseler, sosyo-ekonomik reformların uygulanması «sosyalizme doğru bir adım ve tekrar bir adım daha» atılmış olmasını simgelemelidir. Böy-

le reformların tam ve tutarlı uygulaması «henüz sosyalizm olmayacak, ancak artık o kapitalizm de değildir,» demişti Lenin. «Bu sosyalizme doğru atılmış dev bir adım olacak, öyle bir adım ki, eğer tam demokrasi korunursa, kitlelere karşı emsalsiz vahşet uygulanmaksızın kapitalizme geri dönüş olamaz.» (3)

Tekellerin gücünü sınırlayacak, devrimci-demokratik nitelikte iktisadi reformlar arasında Lenin şunları sayıyordu: kapitalist faaliyetin kontrol altına alınması, bankaların ve en büyük sanayi tekelleri mülkiyetinin kamulaştırılması, ticari sırların ifşası, küçük ve orta büyüklükte teşebbüslere yardım ve ekonomide işbirliği ve demokratizmin gelişmesi.

Lenin ekonomide devrimci-demokratik reformu geniş genel bir demokratik birliğin inşası, sosyalist devrimin siyasi ordusunun oluşturulması ve kapitalist yönetimin tam olarak safdışı edilmesinde bir araç olarak görüyordu.

İKTİSADİ YAPI : VAR OLAN FARKLILIKLAR

Çağdaş bilim ve teknoloji devrimi, farklı iktisadi sektörlerin, ülkeler üretiminin farklı dallarının ve bütün iktisat alanlarının içiçe geçmesini şiddetlendiriyor. Bu durum her bireyin iktisadi faaliyetin geneldeki sonuçlarına bağlılığını artırıyor. Bu yüzden, çalışan halkın durumunu iyileştirmeye yönelik iktisadi mücadele daha ayrıntılı bir karakter kazanıyor. Mücadele çalışan halka iş sağlanması, mesleki ve genel eğitim ve üretimin yönetilmesine katılma gibi kritik noktalarda odaklaşmakta. Emeğin yoğunlaşmasına ve tekdüze, tekrarcı niteliğine karşı daha iyi sosyal sigorta, taşımının daha etkili işlemesi, orta ve daha yüksek öğretim sisteminin geliştirilmesi, vb. için mücadele artan bir önem kazanıyor.

Tek tek kapitalistlere karşı mücadele, gittikçe artan sıklıkta, bütünüyle tekelsel sermaye yönetimine karşı mücadele haline dönüşüyor.

İktisadi mücadele dikkate değer yükseklikte bir düzeye erişti ve süratle enternasyonalist bir karakter kazanıyor. Dev enternasyonal tekellerin genişlemesi, kapitalist bütünleşmenin gelişimi, farklı ülkelerin milli ekonomileri arasında artan bağımlılık-kapitalizmin genel buhranı içinde büyük bir çürüme zemini üzerinde gelişen bütün bu süreçler gittikçe artarak kapitalizmin iç çelişkilerini şiddetlendiriyor ve çalışan nüfus yağının hayati çıkarlarını etkiliyorlar. Bu şartlar altında iktisadi mücadele sadece münferit işletmelerde, sanayi dallarında veya milli planda verilmiyor. Bu mücadele gittikçe daha ve daha da fazla enternasyonal karakter kazanıyor ve özgül bir ülkenin sosyo-ekonomik gelişimi, hükümetinin iktisadi ve sosyal siyasetinden kaynaklanan sorunların yanında uluslararası iktisadi ilişkilerdeki sorunların da çözümüne yöneliyor.

Gittikçe artan sayıda insan, kapitalizmin toplumu yoksulluktan ve emekçi halkı yarın korkusundan kurtaramıyacağını anlıyor. Şimdi kapitā-

list sistem geniş halk yığınlarının yaşam şartlarına ve hatta varoluşlarına, halkların özgürlük ve bağımsızlığına karşı sürekli bir tehdit oluşturuyor.

Sosyal ilerlemenin şimdiki aşamasındaki ayıredici noktaları göz önüne alarak, Komünistler, gelecek sosyalist devrim için yolu hazırlayarak köklü sosyo-ekonomik reformlar öneriyorlar.

Böylece iktisat, kapitalist ülkeler proleteryanının sınıf mücadelesinin ana alanlarından biri oluyor. Bu durum iktisadi mücadelenin rolünü ortaya çıkarıyor. Bu mücadelenin alt biçimleri sürekli olarak daha yüksek biçimlere dönüşüyorlar. Gittikçe daha iddialı, daha geniş sosyal görevler öne sürülüyor, iktisadi mücadelenin siyasi mücadeleyle içiçeliği artıyor.

KOMÜNİST PARTİLER İKTİSADİ PROGRAMLARI

Son yıllarda gelişmiş kapitalist ulusların komünist ve işçi sınıfı partileri iktisadi taleplerle sloganların geliştirilmesi ve propagandasıyla daha yakından ilgileniyorlar. Çalışan halkın iktisadi çıkarlarını yansıtan bu talepler aynı zamanda toplumsal üretimin ileriye dönük gelişiminin gereksinmelerini göz önüne alıyor. Bu talepler Komünist partilerin genel programlarının entegre bir parçası olup devrimci hareketin nihai amaçlarına bağlıdır.

Komünist partilerin iktisadi sloganları, genel olarak, devrimci sürecin ana aşamalarına karşılık gelen iki kümeye ayrılabilir. Birinci küme, kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesinin şimdiki aşamasının ayıredici özelliklerini yansıtan demokratik ihtiyaçlardan oluşur. Bunlar, sömürünün azaltılması, çalışan halkın yaşam ölçütlerinin yükseltilmesi ve büyük sermayedarların güçlerinin kaldırılmasına yöneliktir. Komünist partilerin bu iktisadi sloganları devrimin anti-emperyalist, anti-monopolist nitelikteki ara demokratik aşamasına karşılık gelen ara talepleri temsil ederler. Bu bir çeşit modern «asgari program»dır. İkinci, «azami program» sosyalist değişiklikleri, sosyalist iktisat sisteminin ana ilkelerinin uygulanması taleplerini kapsar.

Demokratik ve sosyalist karakterdeki iktisadi talepler (toplumsal ve siyasi taleplerde olduğunun aynısı olarak) açılmaz bir şekilde birbirleri içine girmişlerdir. Özde, onlar devrimci sınıf mücadelesinin farklı aşamaları arasındaki diyalektik ilişkiyi yansıtır.

Bu programlarda ara ve kısmi talepler ihtiva etme gereği Lenin tarafından vurgulanmıştır. Lenin, sosyalist devrimin demokratik, ara aşamasına karşı çok esnek bir tavır takınmıştı. Çeşitli fırsatlarda o, sınıf mücadelesinin gelişiminde ani değişiklikler olabileceğini, devrimci-demokratik ve sosyalist ölçüler arasında bir Çin seddinin bulunmadığını tekrarlamıştır. O, devrimci-demokratik ölçülerin ülkedeki sınıf güçlerinin karşılıklı dizilimine, proleteryanın siyasi bilinç derecesine bağlı olduğunu vurgulamıştır.

Kapitalist ülkeler komünist ve işçi sınıfı partilerinin güncel iktisadi talepleri nelerdir? Bugünkü durumda bu; çalışanlara daha yüksek ücret için, emeğin yoğunlaşmasına karşı, artan hayat pahalılığına karşı, mesleki ve genel eğitimin kökten iyileştirilmesi için, yükselen işsizliğe karşı, iş istikrarı, vb. için mücadeledir.

Güncel talepleri elde etme çabası içinde komünist partiler sömürünün sınırlanması, işçi sınıfının siyasi eğitiminin gelişmesi, sınıf bilincinin sağlamlaştırılması ve kapitalist sömürü sisteminin en temellerine karşı mücadele gereğinin daha iyi anlaşılması amacını güderler.

Tekeller yerinde kaldıkça, çalışan halkın durumunda istikrarlı bir düzelme olamaz. Bu yüzden, komünist partilerin iktisadi programları tekeli devlet kapitalizmi sisteminin iktisadi temellerinin -tekellerin mülkiyeti- doğrudan sınırlanması ve aşındırılmasını (erosion) amaçlayan geniş bir sosyo-ekonomik reformlar listesi getirmektedir. Her şeyin üstünde, bunlar demokratik kamulaştırmayı yani üretim üzerinde demokratik kontrol kurulmasını ve bu temel üstünde toplum çıkarları doğrultusunda ekonominin demokratik programlanması ve kontrolünü amaçlarlar.

Çeşitli komünist ve işçi sınıfı partilerinin güncel iktisadi programları barışçıl gelişmeye yöneliktir. Bunlar parlamentonun ve burjuva toplumunun diğer mekanizmalarının yoğun kullanımını sağlarlar. Ancak, bu programları öne sürerken, Komünistler kararlarını dönülmez hale getirmek niyetinde değildirler - onlar yeni durumların ve sahnedeki değişikliklerin yeni çözümler gerektireceğinin gayet iyi farkındadırlar.

İşçi sınıfı bütün köklü sosyo-ekonomik reformları ancak nüfusun tekel dışı burjuvaziyi de kapsayan, bütün kesimleriyle ittifak halinde tekellerin siyasi iktidarını safdışı edebilirse yürütebilir. Gelişmenin sosyalist aşamasına geçmeden önce tekellerin siyasi iktidarını ortadan kaldırmada çağrılan demokratik güçlerin çeşitli kesimlerinin birleşik eylemi için istikrarlı bir temel oluşturan işte bu demokratik sosyo-ekonomik değişiklik programlarıdır.

DEMOKRATİK KAMULAŞTIRMA (NATIONALISATION)

Kapitalist ülkelerinin ilerici güçlerinin uğrunda savaştıkları sosyo-ekonomik değişiklikler ekonominin demokratik kamulaştırılması talebi üzerinde odaklaşan programlarda ileri sürülmektedir.

Komünistler kamulaştırmanın henüz sosyalist bir adım olmadığını ve her zaman demokratik olmadığını biliyorlar. Son tahlilde, kamulaştırmanın karakteri ne şekilde, hangi sosyal grup tarafından ve savaşan sınıf güçlerinin hangi dengesinde icra edildiğine bağlıdır. Eğer kamulaştırma burjuvazinin kılavuzluğunda yürütülürse kapitalist sosyalizasyona döner ve tekellerin çıkarlarına hizmet eder. Eğer işçi sınıfı ve diğer emekçi halk ke-

simlerinin tutarlı kontrolü altında yürütülürse finans oligarşisinin iktisadi ve siyasi aşındırılması için sahneyi hazırlar ve sonraki, proleteryanın esas tarihsel misyonunun yerine getirilmesi -toplumun sosyalizme geçişi-ni kolaylaştırır.

Genelde, ekonomi üzerinde demokratik kontrolün kurulması ve özelde, demokratik kamulaştırma sloganlarının somut anlamları ülkeden ülkeye değişir. Ortak yan, tekellerin gücünün sınırlanması talebi ve yeni siyasi demokrasi sistemi için iktisadi bir taban oluşturulmasıdır. Fakat bu amaçla yönelik çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu, devlet -tekelci kapitalizminin farklı ülkelerde özgül ve milli biçimlerine, işçi sınıfı hareketinin geleneklerine, işçi sınıfının çoğunluğunun bilinç düzeyine, ülkedeki sınıfsal güçler dengesi ve diğer faktörlere bağlıdır.

Bu yüzden, mesela Birleşik Devletler ve Kanada Komünist partileri kendi demokratik kontrol programlarında devlet sektörünü sürekli genişletme talebinden ziyade özel tekellerin gücünün kısıtlanması ve iktisadi devlet mekanizmasının karakterinin değiştirilmesi taleplerine yer vermişlerdir.

Buna benzer bir durum İtalya'da var. Ana görev olarak kamu sektörünün yönetiminin demokratlaştırılmasını alırken, İtalyan Komünist Partisi bu alanda yeni adımlar atma olasılığını hiç de göz ardı etmiyor.

Fransız Komünist Partisi demokratik kamulaştırma sloganına özel bir önem vermiştir. Bu konuda düşündükleri: ana sanayi sektörlerinin, ege-men iktisadi zümreler mülkiyetinin, banka ve ticari sistemlerin kamulaştırılması ve bunların demokratik olarak idare edilmesi. Bu, oligarşinin haki-miyetinin iktisadi temellerini tahrip etme ve yıkma anlamına gelir.

Demokratik kamulaştırma önerileri bir çok diğer ülkelerdeki (Federal Almanya, Britanya, Belçika, Danimarka, Avusturya, İsviçre, Lüksemburg, vb.) komünist ve işçi partilerinin siyasi belgelerinde bulunmaktadır.

Ülkelerinde demokratik değişimler için mücadelenin pratik durumlarını göz önünde tutarak, komünist partiler programlarının tümünü bir anda yürütmeyi önermezler. Onlar ekonominin demokratik kontrolünü kurmak için alınan tedbirlerin tedrici olarak uygulamaya konmasına açık kapı bırakırlar, kamulaştırma alanını tekel mülkiyetinin tümü ya da hatta bir kesimiyle sınırlandırır ve belli şartlarda, mülkiyeti için burjuvaziye bir telafi verme olasılığını inkar etmezler.

EKONOMİNİN DEMOKRATİK OLARAK PROGRAMLANMASI

Kamulaştırmayı içeren demokratik kontrol, komünistlerin savundukları iktisadi yönetimde yapılacak köklü reformün temelidir. Komünistler, tekellerin ve burjuva devletin bencil iktisadi siyasetlerine kendi yapıcı demokratik iktisadi gelişme programlarıyla karşı gelirler.

Komünistler şunu vurgularlar: programlamanın esas amacı üretici güçlerin gelişmesinin işçi sınıfı, köylülük ve emekçi nüfusun bütün kesimlerinin çıkarları doğrultusunda güvence altına alınmasıdır. Programlama çalışanların katılımıyla geliştirilecek ve onların siyasi örgütlenmelerinin denetiminde yürürlüğe konacaktır.

Demokratik programlama sloganı üç ana maddeden oluşur. Birincisi; komünist partiler, devlet müdahalesinin gerekli olup olmadığı sorusunu bir yana bırakıp, ekonomiye devlet müdahalesinin karakter ve doğrultusu ile iktisadi programlamanın karakter ve doğrultusu üzerinde tekelci burjuvaziye karşı bir mücadele verirler.

İkincisi; devlet tekelnce yapılan programlamanın gerçek sınıf karakteri teşhir edilir, komünistler kapitalist programlamanın kapitalist toplumdaki tüm sosyo-ekonomik çelişkilerin görülmemiş derecede keskinleşmesinin kaçınılmaz sonucu olduğunu, bu programlamanın kapitalist üretim biçimini yöneten iç yasaları kaldırmadığını, kaldıramıyacağını, devlet cihazını kontrolünde tutan oligarşinin programlama mekanizmasını kendi dar, bencil sınıf çıkarlarına kullandığını gösterirler. Bu yüzden bu silahı oligarşiden alıp tekellere karşı kullanmak ve onları emekçi halka hizmete zorlamak gerekir.

Aynı zamanda, Komünistler, tekelci oligarşiye karşı muzaffer bir mücadeleye için toplumun bütün emekçi kesimlerinin çıkarlarını karşılayan ve küçük-ve-orta boy sanayicilerin çıkarlarını etkilemeyen pratik, yapıcı iktisadi gelişme programlarının gerekliliğini anlamışlardır. Bu da demokratik programlama sloganının üçüncü maddesini oluşturur.

Böylece, komünist iktisadi programlamalarının en önemli parçası anti-emperyalist, anti-monopolist elemanlar oluyor. Bu programlar finans oligarşisinin, her şeyin üstünde, askeri-sınai tekellerin iktisadi ve siyasi iktidarını sınırlayacak geniş bir tedbirler listesi sağlamak ve militarizm tümörünü giderecek tedbirler içermektedir.

Bunların yanında, komünist partilerin demokratik programları iktisadi gelişme getirir ve geniş çalışan halk kesimlerinin yaşam ölçütlerinin yükselmesini sağlar. Burada Komünistler şu olgudan yola çıkarlar: üretim hacmini genişletmek ve emeğin üretkenliğini artırmak -tekellerin gücü son derecede sınırlı veya hatta yok olmuş durumdaysa- için büyük olanaklar yaratan bilimsel ve teknolojik ilerleme iktisadi gelişme ile bütün nüfusun yaşam ölçütlerinde bir yükselmeye yol açabilir ve açmalıdır. Böylece, siyasi öncüsünde vücut bulan işçi sınıfı sömürge kapitalizmin çözemediği ulus çapında keskin sorunları çözmeyi önerir.

Bir örnek, Amerikan komünistlerince geliştirilen programlardır. Bu programlar anarşi ve para-kredi krizleri, doğal çevrenin korunması, vb. sorunlara çözüm getirirler. Demokratik iktisadi programlama için geniş bir

program, İtalyan Komünist Partisine hazırlanmıştır. Bu program Güney sorununu bugünkü İtalya'nın karşı karşıya olduğu temel meselelerden (işin yeni şekillere örgütlenmesi, yasaların işçi yararına genişletilmesi, köylülüğü desteklemek ve geniş tarım reformları, sağlık servislerinin geliştirilmesi ve emeklilik sisteminin düzeltilmesi) biri olarak ele almayı içerir. Fransa ve diğer bir çok ülke komünist Partisi ülkelerinde iktisadi gelişme için yapıcı programlar hazırlamışlardır. Komünist partilerin iktisadi programlarında uluslararası iktisadi ilişkilerle ilgili meseleler, sınıf mücadelesinin iktisadi alandaki enternasyonalist görevleri önemli yer tutar.

Komünistler (kapitalist bütünleşmeyi, özellikle Avrupa Ekonomik topluluğunun, gelişimini dikkatle gözlerler. Komünist partiler bu gruplaşmadaki tekel hakimiyeti ve genelde uluslararası tekellerin hakimiyetine son vermek için çalışırlar; onlar sosyalist ülkelerle karşılıklı yarar sağlayacak işbirliğinin gelişmesinden yanadırlar.

Demokratik programlamaya ulaşma çabalarıyla işçi sınıfı, oligarşik liderliği iktidardan indirerek, çalışan halkın diğer kesimleriyle birlikte toplumun iktisadi yaşantısına kılavuzluk etmeyi ister. Bu talepleri elde etmek için işçi sınıfı eyleminin öncülüğünü yapan komünistler demokratik güçlerin amaçlarına ulaşmalarının ancak yoğun sınıf mücadelesinin gelişmesiyle gerçekleşeceğini bilincindedirler.

(*) Bu yazı «SOCIALISM Theory and Practice» adlı Sovyet aylık dergisinden çevrilmiştir. Haziran 1975.

(1) V. İ. Lenin, *Toplu Eserler*, Cilt 5, S. 384

(2) a. g. e., cilt 8, S. 427

(3) a. g. e., cilt 25, S. 360

HELSİNKİ'DEN BİR YIL SONRA

33 Avrupa devletinin, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada yöneticilerinin Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı nihaî belgesini imzaladıklarından bu yana bir yıl geçti.

Bir yılda barış güçleri yeni başarılar sağladılar. Gösterdikleri engin çabalar, ısrarlı ve yorulmak bilmez mücadele sayesinde detant bir gerçeklik oldu. Silahlanma yarışını frenleyen ve ekonomik, kültürel ve bilimsel işbirliğini genişleten yeni anlaşmalar sonuca bağlandı. Farklı toplumsal rejimleri olan devletler arasında, barış içinde birarada yaşama ilkeleri, uluslararası ilişkiler pratiğine gittikçe daha çok giriyor.

Haziran sonunda Berlin'de toplanan Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı, kıta halklarının barış, güvenlik, işbirliği ve toplumsal ilerleme hedefine doğru gelişim yollarını belirledi.

Bu yazıda çeşitli ülkelerin siyasi ve kamu görevlisi kişilerinin, Helsinki Konferansının önemi, konferansta varılan anlaşmaların karşılaştığı başarılar ve güçlükler hakkında ki görüşlerini bulacaksınız.

P O L O N Y A

Detant'tan Başka Çözüm Yoktur

Josef Cyrankiewicz

(Barış Komitesi Başkanı)

Geçen bir yıl boyunca, Helsinki anlaşmasının belirlediği yönde detantın maddleştiril-

mesi süreci önemli oranda hızlandırıldı. Ekonomik, bilimsel, teknik ve kültürel alanlarda işbirliğinin gelişimi yeni bir hız kazandı. Sonuç olarak, görüş alışverişindeki bu gelişme, günlük bir çalışma, yeni bir karşılıklı anlayış araştırması, olumlu deneyimler birikimi biçimini alıyor. Bütün bu olgular da gösteriyor ki, detant süreci gelişmekte ve derinlik kazanmakta; bazı yönleriyle daha şimdiden halk tabakalarının toplumsal bilincinde yer kazandı bile. Uluslararası ilişkilerdeki gelişimin tek doğru yolu olan detant, halk kitlelerinin, atom tehdidi ve güçsüzlük karşısındaki, militarist-emperyalist çevrelerin maceraları karşısındaki güvensizlik duygusundan kurtulma prespektifini açtı; insanlara, savaş ve saldırının uluslararası yaşamdan silineceği umudunu verdi.

Uluslararası alanda güçler ilişkisi, durmaksızın toplumsal ilerleme lehine değişiyor ve soğuk savaş taraftarlarının tüm boş çabalarına rağmen barış ve detant lehine hareketin yükselmesine yardımcı oluyor.

Emekçi kitlelerin protesto hareketinin bu yükselişi, hem objektif siyasi ve ekonomik etkenlerle hem de, durmak bilmez silahlanma yarışının sonuçlarının ortaya koyduğu, tehlikenin gün geçtikçe daha çok anlaşılmasıyla belerleniyor; çünkü bu yarış, termonükleer çağda evrensel bir felakete götürülebilir.

Yıkıcı bir nükleer savaş tehlikesi ve halkların bilincinde oluşan değişmeler, çeşitli eğilimlere sahip, ama bugünkü durumun teh-

likesinin tamamıyla bilincinde olan resmî, siyasi ve kamu görevlisi kişileri, sosyalist devletlerin insiyatifıyla gerçekçi ve yapıcı bir diyalogu başlatmaya itmiş bulunuyor, uzun süredir. Bu diyalogu, nükleer bir çatışmayı önlemek ve uluslararası ilişkilerde barış içinde birarada yaşama ilkelerini kanıtlamak için bir anlaşmalar bütününü oluşturma zorunluluğu dayatıyor. Özellikle Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri arasında ve diğer devletler arasında bazı antlaşmalar şimdiden sonuçlanmış durumdadır.

Güvenlik ve işbirliği için Helsinki Konferansı (Nihai Belgesi, Edward Gierek'in deyimiyile büyük bir barış «yasası»dır.) Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın da katılımıyla, Avrupa ölçüsünde farklı toplumsal rejimli devletler arasında zor bir diyalogu taçlandırdı.

Bu konferans, ilerleme ve barıştan yana güçlerin kararlı, ısrarlı çalışmalarının ve olayların objektif gelişimin sonucu olmuştur. Bu sayede, tüm Avrupa devletleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada, Avrupa'nın savaş sonrası topraksal statükosunu, sınırlarını ve mevcut devletlerini kesin olarak kabul ettiler. Devletlerarası ilişkileri kurula bağlamak için, kıtanın sosyalist ve kapitalist devletleri arasında tüm alanlarda, siyasi, kültürel, bilimsel ve ekonomik işbirliğini geliştirmek için sağlam bir taban oluşturdular. Nihai belgenin, imzalayan taraflar arasında oybirliği ile onaylanmış olması belgeye daha da büyük önem kazandırıyor. Bu durum nihai belgeye siyasi ve manevi özel bir ağırlık veriyor.

Sosyalist ülkeler, nihai belge hükümlerini yalnızca gözönünde bulundurmamakla yetinmek istemiyorlar, sürekli bir biçimde işlerlik kazandırıyorlar bunlara. Güvenlik ve işbirliği konferansı çalışmalarının bitiminden bu yana geçen bir yıl içinde, farklı toplumsal rejimli devletler arasında ikili ve çok yanlı pek çok temas ve dayanışmanın gerçekleştirildiğine tanık olduk.

Bizim ülkemizle ilgili olarak, Polonya Halk Cumhuriyeti ile Federal Alman Cumhuriyeti arasında sonuçlandırılmış antlaşmaların yü-

rürlüğe girmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesi sürecini içinde bulunduğu çıkmazdan kurtardı. Bu anlaşmaların onaylanması, gerçekçi güçlerin zaferi, FAC'deki detant politikası taraftarlarının başarısı demektir. Helsinki'den sonra, Polonya ile Fransa arasındaki işbirliği de yeni bir genişlik kazandı. Helsinki'den bir yıl sonra denilebilir ki, bütününde, katılan tüm ülkelerin çıkarına olarak, kabul edilen işbirliği ilkelerinin gerçekleştirilmesi iyiden iyiye başlatıldı ve bu da detant sürecini güçlendirdi.

Bununla birlikte, bu sürecin otomatik olarak gerçekleşmediğini ve barış içinde birarada yaşama için kalıcı koşulların yaratılması yolunun asla güllerle kaplı olmadığını unutmamak gerekir. Bugün hâlâ, yeni bir soğuk savaş başlatmak isteyen güçler vardır. Bu güçler eylemlerini yoğunlaştırmışlardır; örneğin ABD'deki seçim kampanyası boyunca, silahlanma yarışını hızlandırmak için planlar kotaran NATO'nun genelkurmayının gücünü pekiştirmişler, ülkemizle yapılacak antlaşmaların tartışmaları sırasında FAC'nde sorumsuz tavırlar takınmışlardır.

Bu güçlerin en yakın müttefiki olan, Helsinki konferansı çağrısını ve sonra da sevinçli sonucunu engelleme için çaba harcayan Çin Komünist Partisinin Maoist yönetimi bugün, gerici siyasi güçleri destekliyor, hatta anti-sovyetçiliklerinde yeterince aktif olduklarından ötürü sık sık suçluyor onları.

Gerici ve militarist çevrelerin elinde hâlâ, kapitalist devletlerin hükümetleri üzerinde önemli baskı güçleri ve baskı araçları var. Bugün barıştan yana hareketin çabalarının daima detantın derinleştirilmesine doğru yönelmesinin politik detantın askerî detantla birleştirilmek istenmesinin nedeni işte burada yatıyor; zira dizginsiz silahlanma yarışı detantı başarısızlığa uğratabilir ve insanlığın ekonomik ve toplumsal gelişimini frenleyebilir.

İşte kesin olarak bu nedendir ki tüm halklara yapılan ikinci Stokholm çağrısının maddelerinden biri «silahlanma yarışına hayır!» diye vurgulanmaktadır.

Uluslararası durumun karmaşıklığı, barış ve güvenliği garantilemeyi hedef alan çabaların toplu ve çok yanlı bir niteliği olmasını dayatıyor. Gerilim noktalarının ve yöresel çatışmaların tasfiyesi, bölgesel güvenlik sistemlerinin yaratılması, yeni kitle imha silahlarının üretimi çalışmalarının yasaklanması, silahlanmanın sınırlandırılması gibi sorunların tümü, kendi aralarında birbirleriyle sıkı ilişkide oldukları gibi geniş ve toplu bir yaklaşımı da gerektirmektedirler.

Barıştan yana hareketin âcil görevi, dünya kamuoyunun en geniş çevrelerini bu amaçlar için harekete geçirmek olmalıdır. Barış güçlerinin yakın gelecekteki önemli atımları arasında, silahlanma yarışına son verme, silahsızlanma ve detant için dünya konferansı (Helsinki, eylül 1976); Dünya Barış Güçleri Toplantısı (Moskova, aralık 1976); Dünya Barış Kongresi (Varşova 1977) bulunduğunu belirtelim.

Dünyamız, tarihin önemli bir dönemine giriyor. Abartılmaksızın denilebilir ki, insanlığın yaşayabilme koşullarını güvence altına almayı başarabilip başaramayacağımızı bilmek söz konusudur şimdi. Ve kesin olarak bu nedenden ötürüdür ki, detant siyasetinin başka bir alternatifi yoktur. Yalnızca bir nükleer felaket tehlikesini ortadan kaldırmanın kaçınılmazlığı değildir söz konusu olan; tüm ülkelerin eşit haklarla işbirliği yapması sayesinde açlık ve sefaletle, gelişme yolundaki ülkelerin ekonomik gecikmelerine son verebilecek şekilde, tüm halklar için güvenlik, barış ve özgürlük içinde ahenkli bir toplumsal gelişmeyi garantileyebilecek şekilde uluslararası ilişkileri kurmak da zorunludur. İşte bu yüzden biz SBKP'nin XXV. kongresinde belirtilen ve sosyalist ortaklaşalık içindeki ülkelerin tümü tarafından desteklenen «halkların özgürlüğü ve bağımsızlığı için, uluslararası barış ve işbirliği için sürekli mücadele programı»nın gerçekleştirilmesinin, barıştan yana olan insanlığın tümünün isteklerine cevap verdiği görüşündeyiz.

K A N A D A

Uluslararası İklım düzeliyor

William Kashtan

(Komünist Parti Genel Sekreteri)

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı nihai belgesinde Kanada'nın imzası var. Bu, halkımızın uluslararası atmosferi yalnızca bati yarıkürede değil, tüm dünyada yumuşatma ve iyileştirmeye katkıda bulunma arzusu-nu dile getiriyor.

Avrupa Konferansı sırasında —iki ya da üç evre— çeşitli ülkelerin halkları, çeşitli sınıflar ve toplumsal gruplar, detantın, barışın sağlanmasını için tek ve etkili yol olduğunu gerçeğini gördüler. Ama hemen değil... Konferansın ilk evresinde, detant kavramını ve uluslararası ilişkilerde detantın rolünü sabırla öne çıkarana esas olarak sosyalist ülkeler olduğunu hatırlatmak gerekir. Üçüncü ve son evreye geldiğinde ise, konferansa katılan devletlerin tüm yöneticileri detantı desteklediklerini ifade ettiler, bu destek nihai belgeye geçirildi.

SBKP'nin XXV. kongresi arifesinde kapitalist basın, kongrenin, barış içinde birarada yaşama ve detant politikasını reddedeceğini kanıtlamaya koyuldu. Leonid Brejnev yoldaşın dikkate değer raporu gösteriyor ki, bunların hepsi uydurmadır. Rapor, daha da gur bir biçimde, Sovyetler Birliği'nin daha enerjik ve kararlı şekilde, barış içinde birarada yaşama ve detant ilkelerini savunmaya devam edeceğini ve halkların barış ve güvenliğini sağlamlaştırmak için, silahsızlanmaya ulaşmak için kendisine düşen her şeyi yapacağını doğrulamıştır.

SBKP'nin XXV. kongresi ve sosyalist ortaklaşalık içindeki Devletlerin komünist partilerinin yakında yapılan kongreleri, kardeş sosyalist ülkelerin, insanlığın tümünün çıkarlarına cevap veren bir barış politikası sürdürme arzularını tekrarladılar.

Sosyalizmin emin ve sakin sesini tüm dünyaya duydu ve bu sesi boğmak için, uluslararası iklimin yumuşama sürecini baltalamak ya da frenlemek için gerici emperyalist propagandanın yaymağa çalıştığı girişimler boşa çıkarıldı. Bazılarının ifade ettiği korkuya rağmen detant, demokratik ve anti-emperyalist güçlerin emperyalizme ve gericiliğe karşı mücadelelerini sona erdirmek ya da zayıflatmak şöyle dursun, aksine bu mücadelenin yeni başarılar kazanmasına olanak sağladı. De-

mek ki emperyalist gericilik, güçler ilişkisi- nin barış, demokrasi ve sosyalizm lehine de-ğişmesini engellemeye çalışıyor.

Ama gerici manevralar, kapitalist ülkelerin kamuoyunda meydana gelen olumlu de-ğişikliklere gölge düşüremiyor; bu de-ğişiklikler, birçok siyasî kişide yansıyor. Birleşik Devlet-ler'deki seçim kampanyası sırasında, «de- tant» kavramının kullanılmasının gerekip ge- rekmediği sorusu sorulduğunda, o zaman Kanada Dışişleri Bakanı olan Allan Mac Eac- hen, gazetecilere, Kanada'nın detant ve Sov- tikasını de-ğiştirmeyeceğini bildirmişti. Aynı şe- kilde detant lehinde sözler FAC, Fransa, İn- klde detant lehinde sözler FAC, Fransa, İn- giltere hükümet adamları ve Stokholm'de toplanan Danimarka, İzlanda, Norveç, Finlan- diya, İsveç dışişleri bakanları tarafından da söylenildi. Nihayet, şu da dikkate de-ğer: Ni- san 1976 ortalarında yapılan kamuoyu yokla- masının sonuçlarına göre Amerikan seçmen- lerinin çoğu (% 59) detant anlayışından ya- na, yalnızca % 23'ü bu anlayışa karşıdır.

Helsinki'den iki hafta sonra, Kanada İşçi Kongresi (CLC) yöneticilerinden oluşan bir delegasyon, ilk olarak Sovyetler Birliği'ne git- ti. CLC temsilcileri ve Sovyet Sendikaları Mer- kez Konseyi temsilcileri Moskova'da, ideolo- jik farklılıklarına rağmen, Helsinki'deki Avru- pa barış ve güvenlik konferansının başarısını selamlıyorlardı. Avrupa'nın ve dünyanın bü- tün ülkeleri arasında detantın, işbirliğinin de- rinleştirilmesinin başarıyla gelişeceğini ve ge- riye dönülmez bir nitelik alacağını, aynı şe- kilde SSCB ve Kanada halkları arasında kar- şılıklı anlayış ve dostluğun da gelişeceğini ilân ediyorlardı. Kanadalı sendika liderlerinin ifade ettiği detant arzusu, ülkenin geniş emekçi kitlelerinin duygularını yansıtmak- tadır.

Bugün, Kanada halkının çoğunluğu kesin olarak detanttan yanadır; detantı, sosyalist ülkelerle ilişkilerin hak eşitliği ve karşılıklı ci- kar temelinde dayanan gelişmesinde iyi bir araç olarak mütalaca etmektedir. Geçen bir yıl içinde siyasî, ekonomik, bilimsel, teknik ve kültürel alanlarda gelişmeler kaydedilmiş-

tir. Kanada'nın özellikle SSCB ile önemli iş- birliği amaçları vardır. Leonid Brejnev'in SBKP'nin XXV. kongresine sunduğu raporun- da dile getirdiği husus, yani SSCB ile Kanada arasındaki ilişkiler «gelişme yolundadır» ve «olumlu prespektifler göstermektedir» pasajı, ülkemizde büyük ilgiyle karşılanmıştır.

Kanada'da, Sovyetler Birliği ve di-ğer sosya- list ülkeler halklarıyla dostluğun gelişmesi- ne herkes iyi gözle bakmıyor tabii. Gerici çevreler bizi inatla, soğuk savaş zamanına geri götürmeye çalışıyorlar, her aracı kulla- narak anti - komünizm ve anti - sovyetçiliği körükliyorlar. Haklı gösterilemeyen askerî harcamaların artması ve pek tabii bununla birlikte sosyal harcamaların azalması için ortam işte böyle hazırlanıyor. Bugün silah- lanma yarışını durdurmak ve silahsızlanmayı başlatmak için hareket genişliyor Kanada'da. Kanada Barış Kongresi amaç olarak, ikinci Stokholm çağrısı için bir milyon imza topla- mayı hedef aldı. Kanadalılar, ülkelerinin NA- TO'ya ve NORAD'a (1) üye olmasının yararı hakkında gittikçe daha çok kuşku duyar ol- dular.

Helsinki konferansından bir yıl sonra Kana- dalılar, konferansta varılan anlaşmaların ço- ğunun geleceğe dönük olduğunu, nihai bel- genin tümüyle işler hale getirilmesinin bir kaç yılı gerektirdiğini anlıyorlar. Ama siyasal ger- çeklilik, alevlenmiş uluslararası sorunların çözümünün çıkmaz ayın son çarşambasına itilmesini de dayatıyor. Kanada'nın Avrupa konferansına katılması, ülkemizde bağımsız- lığın güçlenmesine ve ulusal çıkarların kav- ranmasına elverişli isteklerin yükselmesi ile çakıştı. Henüz çok yakın zamanlara kadar, Kanada hükümetinin uluslararası politikası esas olarak ABD, İngiliz Milletler Topluluğu ve NATO üyesi devletlerle ilişkiler üzerine merkezlenmişti. Dış politikada, ülkemizin gü- ney komşumuza artan bağımlılığı, geniş kit- lelerin protestolarına ve hatta Kanada burju- vazisi içinde bile endişelere neden oldu. Bu tek yanlı, yönelmeyi dengelemek için "çeşit-

(1) NORAD; Birleşik Devletler ve Kanada'yı birleştiren Kuzey Amerika Kıtası Hava savunma sistemidir.

lendirme" düşüncesi, dünyanın tüm ülkeleriyle ve ilk sıradaki sosyalist ülkelerle karşılıklı yarar sağlayan ilişkilerde geniş bir gelişim düşüncesi ortaya atıldı.

Kanada Komünist Partisi'ne gelince, Parti sürekli olarak, Kanada'nın uluslararası ilişkilerde daha etkili bir rol oynamasına olanak vereceği için ülkenin bağımsızlığını güçlendirecek yeni bir politika kabul etmenin zorunluluğu üzerinde ısrar ediyor. Kanada'lı komünistler, Kanada - Sovyetler Birliği işbirliğinin derinleştirilmesini, güçlendirilmesini daima esas öge olarak görüyorlar, ki bu dostluğun kökleri, ikinci dünya savaşı boyunca faşizme karşı verilen ortak savaşta atılmıştı. Avrupa konferansı Kanada'nın gerek Sovyetler Birliği ile gerekse Avrupa'nın diğer sosyalist ülkeleriyle detant temeli üzerinde ilişkilerini geliştirmesine yeni bir ivme kazandırdı.

Aynı değişikliğin, Kanada hükümetinin batı yarım kürede yürüttüğü politikada da görüldüğüne işaret edelim. Nitekim bunu, Başbakan P.E. Trudeau'nun Küba'ya yaptığı ziyaret ve Fidel Castro ile konuşmaları doğruluyor.

Kanada halkı, tüm halklarla barış içinde yaşamak istiyor. Ve Partimiz de, mücadelelerinde aynı amacı izliyor. Diğer ülkelerin marksist-leninist partileriyle birlikte Kanadalı komünistler, ilke olarak ve sabırla, barış, detant, toplumsal ilerleme, demokrasi ve sosyalizm için savaşacaklardır.

İNGİLTERE

Bir İlham Kaynağı

Gordon Schaffer

(Avrupa Güvenlik ve İşbirliği

Komitesi Başkanı)

Helsinki konferansı nihai belgesinin imzalanmasından bu yana bir yıl geçmiş bulunuyor. Bu tarihi belgenin halka maloması için büyük çaba harcadık ve bazı güçlüklerle karşılaştık. Nihai belgenin tam metni İngiliz Hükümeti tarafından, ancak önemsiz sayıda basılarak —birkaç bin— yayınlandı. Hükümet, daha geniş bir dağıtım sağlaması için

başvuran komitemiz, olumsuz bir resmi cevapla karşılaştı; bahane, antlaşma metinleriyle ilgili alışılmış uygulamaya uygun olarak davranıldığı ve nihai belgenin kamuoyuna maledildiği şeklindeydi. Nihai belgenin kısaltılmış resmi metninin yayınlanmasını istediğimizde, hükümet bunu da geri çevirdi.

Bu, Helsinki belgesinin tam metnini broşür halinde ve milyonlarca trajik gazetelerde yayınlamış olan sosyalist ülkelerin davranışyla kesin bir zıtlık gösteriyor.

Bunu gören Avrupa Güvenlik ve İşbirliği İngiliz Komitesi, barış hareketi taraftarlarına ve sendikalara nihai belgenin başlıca hükümlerini ve önemli düşüncelerini bilip tanıma olanağı verecek bir özeti hazırlama görevini bana verdi. Bugün, hazırlanan bu özel Londra kooperatif kurumu tarafından tekrar yayınlanmış ve böylece İngiliz toplumunun farklı tabakaları arasında dağıtımının yaygınlaştırılması olanağı sağlanmış bulunuyor.

İngiltere'de bu yıl toplanan sendika konferanslarının çoğunluğu Helsinki belgesine işlerlik kazandırılmasını talep etmekte. Ancak, silâhsızlanmayı içeren tedbirlerle detant politikasının tamamlanmasında İngiltere'nin hayati çıkarı olduğunu kamuoyunun anlayabilmesi için daha çok çalışmamız gerekecektir. Bu, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik bunalımdan, en azından bir bölümünden, kurtulmasına yardım edecektir. Tüm toplum tabakalarının temsilcileri, ülkemiz için, farklı toplumsal rejimdeki Devletler arasındaki ticaret, bilimsel ve teknik işbirliği vb. her alanda ilişkilerin geliştirilmesi önerilerinin ne denli önemli olduğunu daha iyi anlamak zorundadırlar.

Bu yılın Mart ayında SSCB Dışişleri Bakanı A. Groniko'nun Londra'ya yaptığı ziyaret, Sovyet - İngiliz ilişkilerine bir ilerleme getirdi. Önemli ve karşılıklı yarar sağlayan ilişkiler İngiltere ile diğer sosyalist ülkeler arasında da kuruldu. Sosyalist ülkelerin ekonomik bunalım bilmediklerini gören birçok işadama, bu ülkelerle ticaret yapmakta yarar olduğunu anlıyorlar. Onları, sosyalist ülkelerle temasları genişletmemeleri için kandırma çabasına bazı siyasi kişilerin çabalarına rağmen ticari alışverişler gelişmeye devam ediyor.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği İngiliz Komitesi, Helsinki barış yasasının hayata geçmesi için mücadelesini yoğunlaştırıyor. Komite-mizde, milyonlarca emekçiyi bir araya topla-yan sendikaların yöneticileri (bu sendikala-rın bazıları İngiltere Sendikalar kongresinin, İşçi Sendikaları Birliği (TUC) Genel konse-yinin üyesidir), Emekçi Partisi Ulusal yürütme komitesi ve Komünist Partisi Ulusal yürütme komitesi üyeleri; kültürel, dinî ve diğer ör-gütlerin sorumluları bulunuyor.

Komiteyle işbirliği yapan Parlamento üye-leri, dayatan tedbirleri almaları için hüküme-te baskı yapıyorlar. Merkezi Avrupa'da silâh-lı kuvvetlerin ve silâhların karşılıklı azaltıl-masıyla ilgili Viyana görüşmelerinin gidişi hakkında, Birleşmiş Milletler Ekonomik ko-misyonunda Avrupa için yapılan tartışmalar-la gerçekleştirilen ilerlemeler hakkında hükü-metten bilgi istiyorlar.

Buna karşılık, liderleri olan Bayan Thacher dahil tutucu parlamenterlerin çoğu ve sağın bazı milletvekilleri, Helsinki anlaşmalarına kudurmuşcasına karşı çıkıyorlar.

Toplumsal değişiklikler için verilen müca-delede yeryüzünün tamamı üzerinde elde edi-len başarılar söz konusu olduğunda «Sovyet Saldırısı» diye feryadı basıyorlar. Komünist-lerin İtalya ve Fransa'da gerçekleştirdikleri ilerlemelerin «Helsinki anlayışı»na ters dü-şeceğini iddia etmeye kadar götürüyorlar işi.

Kısa bir süre önce, Doğu-Batı ilişkileri

üzerine Avam Kamarası'nda tartışmalar ol-du. Konuşmacıların çoğu Helsinki'nin yapıcı düşüncelerini hiç anmadıkları gibi, tersine, birbiri ardından, Afrika'daki tüm kurtuluş ha-reketlerini Moskova'nın ilham ettiğinin doğru olduğunu söylediler. Bu aynı konuşmacılar, NATO'nun diğer ülkeleri tarafından silâhlan-dırılan ve onların geniş politik ve diploma-tik desteğinden yararlanan Portekiz'li sömür-geciler, Angola ve Mozambik halklarının mü-cadelesini boğmaya kalkıştıklarında hiç bir protestoda bulunmamışlardı.

Gazeteler, Televizyon ve radyo Helsinki'den az söz ediyor; bu, bilinen büyük suskun-luk komplosudur. Bununla beraber belirtmek gerekir ki, soğuk savaş tarzındaki bir prop-agandaya rağmen, silâhlanma yarışının dur-ması ve silâhsızlanma için bu yılın ilkbaha-rında toplanan New York Ulusal Forumu, bundan önceki barış taraftarları konferansla-rından çok daha geniş halk tabakalarının, çok daha fazla sayıda tanınmış kişinin des-teğini kazandı.

Bizi bekleyen güçlükleri küçümsemiyoruz; yönetici çevrelerin siyasetinde tehlikeli deği-şikliklerin olasılığını hesap dışı bırakmıyo-ruz. Gerçekten sağlam bir barış yolundaki en-gelleri ortadan kaldırmak için, tüm ülkelerde işbirliği arzusunun üstün gelmesi gerekir. Hel-sinki konferansı örneği bizim için bir ilham kaynağıdır. Bu konferans direngen ve uzun süreli bir mücadeleden sonra toplandı, anlaş-maları aylarca süren tartışmaları gerektirdi. Ama sonuç, bu çabalara değiyordu...

TÜSTAV

Macaristan'da 1918 Ekim Devrimi ve onu izleyen Macaristan Sovyetler Cumhuriyeti

24 Kasım 1918 Macaristan Komünist Partisi'nin (bugünkü adıyla Macaristan Sosyalist İşçi Partisi'nin) kuruluşudur. 1918 ekiminde, monarşiye karşı işçi sınıfının ve geniş kitlelerin aktif çabasıyla gerçekleşen burjuva demokratik devrimi, Macaristan tarihinde, 1918 Ekim Devrimi diye adlandırılır. 1917 Büyük Ekim Devriminden esinlenen Macaristan halk kitlelerinin gerçekleştirdiği 1918 Ekim Devrimi, Macaristan'da önemli bir devrimci dönemin başlangıcı olmuş ve bu ilerici hükümeti, 1919 martında Macaristan Sovyetler Cumhuriyeti izlemiştir. Dünyada, 1917 Büyük Ekim Devriminden sonraki ilk proletarya diktatörlüğü olan bu iktidar, emperyalist güçlerin ve yerli gericilerin karşı devrimci çabalarıyla 1 Ağustos 1919'da yıkılmış ve yerine Horthy faşizmi olarak bilinen azılı karşı-devrimci bir dönem gelmiştir.

Macaristan burjuva demokratik devrimi, işçi sınıfının bu atılımdaki rolü ve gene işçi sınıfının devrimci kazançlarını sürdürerek proletarya diktatörlüğüne geçmesi, 133 günlük kısa sürede büyük işler başarıp, Macar emekçilerine yeni olanaklar kazandırması, ama buna rağmen ayakta duramayıp yıkılması, dünya devrimci tarihinde, işçi sınıfı pratiğinde zengin bir deneydir. Gene bu on aylık ve özellikle 133 günlük dönem, Macaristan işçi sınıfının ve emekçi halkının anıtlaşmış kahramanlık sayfaları arasında saygın bir yer tutar. Macaristan işçi sınıfı partisinin kuruluşunun 58'nci yıldönümünde, bu çok önemli tarih sayfalarını özetleyen bir çeviriyi yayınlıyoruz. İLKE'nin ağustos 1976 tarihli sayısında başladığımız Dünya Komünist Hareketinin Stratejisi adlı bilimsel inceleme serisinin birinci bölümünde sözünü ettiğimiz bu tarihsel olaya, böylece daha yakından değinmiş olacağız.

İLKE

ÖNCE GEÇENLER:

Birinci Dünya Savaşı dünya tarihinde hiç kimsenin, ne sıradan askerlerin, ne de yüksek kademedeki politikacıların savaş patlak verdiği sırada akıllarından geçirmedikleri değişiklikler getirdi. Başlangıçta Müttefiklerin askerî amaçları arasında, savaştıkları Avusturya - Macaristan Monarşisinin ortadan kaldırılması yoktu. Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson'un Kongre Mesajının ünlü On Altı Noktasından Habsburg Monarşisine değinen 10. nokta şöyleydi: «Uluslar arasındaki yerlerin korunup teminat altına alınmasını istediğimiz Avusturya - Macaristan halklarına kendilerini geliştirmeleri için en özgür fırsatlar başlanmalıdır.»

Ama bur gerçek durumu yansıtmıyordu. Savaş ilerledikçe, askerî durum geliştikçe, gerek Müttefikler gerekse Mihver Devletleri, taraflılıklarından vazgeçmeye razı olan ülkeleri kendi yanlarına çekerek karşı tarafı zayıflatmaya çalıştılar. Müttefiklerin siyaseti daha başarılı oldu: Zafer umuduyla, o zaman hiç de denetimleri altında olmayan toprakları bol keseden vadettiler. Örneğin, 26 Nisan 1915 tarihli Londra Antlaşmasında Tirol ve Adriatik bölgesinin bazı yerlerinde İtalyanların, bazılarında Yugoslavların oturdukları birkaç kesimi İtalya'ya vadeditiyordu. Bunun sonucu olarak da 18 Ağustos 1915 tarihli bir muhtıradan Sırbistan'a istediği topraklar vadeditiyordu: Bosna, Hersek, Hırvatistan vb. Transilvanya, Bukovinya, Banat ve Transilvanya dışında Macarların oturduğu bölgeler üzerinde Romanya'nın haklarını tanıyan Bükreş Antlaşması 17 Ağustos 1916'da imzalandı. Müttefikler Çekoslovak Milli Komitesini (Masaryk, Beneş, Stefanik geçici bir hükümet olarak tanıdılar. Bu hükümet 1915 - 16'dan başlayarak faaliyetlerine devam etti. Müttefikler Çekoslovak Milli Komitesiyle yazılı bir anlaşma imzalamamışlardı ama, Çekoslovak Milli haklarının tanındığı belliydi. Bu, sadece Monarşinin ortadan kalkması değil, bazılarının karşı gelişine rağmen, bin yıldır Karpat havzasında oturmuş olan tarihi Macaristan'ın da yok olması demek oluyordu.

Monarşi içinde gittikçe artan milliyetçi istekler sosyal çatışmalarda çıkış noktası bu-

luyordu. Müttefikler bu gerginlikleri plan ve çıkarlarından yana yontuyorlardı. İlk başlarda halk sosyal ve siyasal durumlarının düzelmesinden ve savaşın tezelden sona ermesinden başka şey istemiyordu. Ancak, savaşın ikinci yarısında bağımsız millet olmanın ve ana vatana katılmanın üzerinde daha çok durulmaya başlandı. (Örneğin, Romanyalılar bunu istiyordu). 1918 yazı ve sonbaharında askerî durum bu isteklere bir gerçeklik kazandırınca, hızla patlama noktasına gelindi.

Müttefiklerin zaferi, savaş içinde varılan anlaşmalar ve milli akımlar olayların ilerdeki gelişmesini etkiledi. Macaristan'ın da geleceği bu güçlerin faaliyet alanında biçimlendi.

Macaristan'da çoğunluğu köklü demokratik bir değişme isteyen ve Kont Mihali Karolyi etrafında toplanan siyaset adamları, ayrıca Sosyal - Demokratların öncülük ettiği işçi hareketi savaşın durmasını ve Monarşinin Almanlardan yana siyasetinin bırakılmasını istiyorlardı. Karolyi'nin küçük, fakat etrafında Macar aydın ve politikacılarının bulunduğu grubu Müttefiklerden yana bir tutumda diretirken bunu yalnız dış siyaset açısından düşünmüyorlardı. Onların gözünde Batıya dönük bir dış siyaset demek Macaristan içinde demokratik sosyal ve ekonomik değişimler demekti. Herkesin gizli oy hakkı, siyasi özgürlük, toprak reformu, milli azınlıkları için daha kapsamlı haklar ve tabii, savaşın hemen sonuçlanması konularında diretiliyorlardı.

EKİM 1918:

1918 Ekim sonuna doğru Monarşi çözülmüyordu. Tamamen yıkılışı birkaç günlük bir meseleydi artık. İmparator Şarl'ın İmparatorluğu federal temele göre yeniden düzenlemek için yaptığı açıklama bu yıkılışı durduramazdı.

25 Ekim'de nihayet Macaristan Milli Konseyi kuruldu. Monarşinin öbür kesimlerinde buna benzer örgütler çok daha önce kurulmuştu. Milli Konseyin başında Mihali Karolyi bulunuyordu, fakat İmparator bir kabine bulunmasına rağmen Karolyi'yi başbakan yapmaya yanaşmıyordu. Halk ise buna son derece öfkeleniyordu.

Yukardan teşvik görmeyen şeyin aşağıdan başlanıp uygulanması zorunluğu vardı. Budapeşte'de sokak ve fabrika gösterileri ve çarpışmalar günlük olaylardan olmaya başladı. Orduda Askeri Konseyler kuruldu. Sosyal Demokrat partisi işçileri yatıştırılmaya çalıştı, fakat kendilerine anti-militarist ve sosyalist devrimci diyen radikal gruplar ve Sovyet Rusya'dan vatana dönen savaş tutsakları rejimi devirmek için örgütlenmeye uğraşıyorlardı. Artık hiç kimse hükümete iktidar kaynağı olarak bakmıyordu. Askeri birlikler, polisler, işçiler, çeşitli mesleklerin temsilcileri hep birden Milli Konseyi desteklemek için söz verdiler.

31 Ekim arifesi radikal değişikliği getirdi. Sokaklarda gösteri yapan halk yığınları başkentten bir askeri trenin kalkmasını engelledi. Askerler de kendilerine katılınca hep birden hükümet binalarını, Posta İdaresini işgal ettiler. Binalardan hanedan artmasını söktüler. Askerlerin ve birçok subayların üniformalarına Avusturya-Macaristan Ordusu işaretlerinin yerine pat çiçeği takıldı. Budapeşte askeri komutanlığının eli kolu bağlanmıştı. Ne Macar askerleri ne de Macar başkentinde bulunan başka ülkelerden askerler devrime karşı silâha sarılmaya yanaşmıyorlardı. Devrim lideri olarak bilinen Milli Konsey eyleme katılmadan gerçekleşiverdi.

Bundan sonra, İmparator Şarl mecburen Mihali Karolyi'yi başbakanlığa atadı ve Karolyi'nin Radikal partisiyle Sosyal Demokrat partinin katıldığı bir koalisyon hükümeti kuruldu.

Devrim hükümetinin krala sadakat andı içmiş olması, Macaristan'da 1918 Sonbaharının sonuna doğru bir dizi çelişmelerin sonucu olarak gelişen acıip durumu aydınlığa çıkarılmaktadır.

İç siyasetin temel çelişkisi 31 Ekim'in farklı açılardan görülmesinden doğuyordu. Hükümet partileri ve Karolyi'nin kendisi sanıyor ve umuyordu ki, devrimin iktidarı ele geçişi ve bunun şimdi meşrulaşmış olmasıyla, iş bitmişti. Devrim sonuçlanmış, savaştan sorumlu tutucu rejim devrilmiştir ve iyi düşünülmüş bir reformlar devresi başlayabilecektir. Öte yandan, işçiler ve topraksız köylü-

ler Karolyi hükümetinin atanmasının yeni radikal ekonomik, siyasal ve sosyal adımların atılmasında bir başlangıç olduğu kanısındaydılar. Karolyi ve hükümeti durumu ve kendi görevlerini, İkili Monarşi evresindeki koşullar ve istekler ışığında görüyorlar ve bundan dolayı mülk ilişkilerini ve sosyal kuruluşu bozmadan köklü demokratlaşma istiyorlardı. Batıda çok daha önceleri yer almış olan burjuva devrimlerin yolundan gitmeyi umuyorlardı.

Oysa, kitleler durumu tümüyle başka açıdan görüyorlardı. Onlarca izlenilmesi gereken şey, Rusya'daki Sovyet devrimi ve onun platformu idi. Bu demek değildir ki, o zaman Macaristan'da yaşayan milyonlar, Sovyet devriminin anlamını açıkça kavramışlardı. Ama iç güdüyle (bir kısmı da, elbette bilinçli olarak) siyasî iktidarı işçilerin ele geçirmesini, hemen mülkiyete tazminatsız el konulmasını, geniş feodal toprakların dağıtılmasını, tesis ve fabrikaların devlet eline geçmesini, çalışma fırsatlarının geliştirilmesini ve ücretlerin artırılmasını umuyorlardı. Cepheden ve tutsaklıktan dönen askerler için yapacak iş bulunmayışı özellikle hayati bir sorundu. (Bu durumu anlatmak için şunu belirtmek yeter: Hükümet 22 Kasım 1918'de bir gönüllü giysi toplama kampanyası açma zorunda kalmıştı, çünkü az sonra kış bastıracağından paçavralar içindeki askerlerin giyecek hiç bir şeyleri yoktu).

Temeldeki bu görüş farkı yüzünden kitlelerle Hükümet arasında uzaklaşma ve çatışma gittikçe büyüdü. 24 Kasım 1918'de Macar Komünist Partisinin kurulmasının da bir rolü oldu. Macar komünistlerinin ilk örgütleri Ekim Sovyet Devriminin hemen ardından Sovyet Rusya'da savaş tutsakları kamplarında kurulmaya başlamıştı. Bu savaş tutsakları ve liderleri yurda döndükten sonra, uzlaşma yolları aramakta olan Sosyal Demokrat Partinin ılımlı siyasetinden hoşnut olmayan radikal gruplar da komünistlere katıldılar. Rusya'da seçkin bir örgütçü olan ve Lenin'in yakın çevresinde çalışıp saygın kazanmış olan Bela Kun, Macar Komünist partisi yöneticileri arasında yer aldı. Bu parti ülkedeki hoşnutsuzluğu siyasî bir harekete dönüştürdü.

Hoşnut olmayanlar köylerde resmi memurların aleyhine döndüler. Macar Komünist Partisinin programı sınıf mücadelesini ikinci ve bu kez proleter bir devrimi, günlük siyasette Hükümetin ürkek ilimliliğine ve Sosyal Demokratların buna benzer siyasetine karşı durmayı içeriyordu. Kısa zamanda halk arasında çok be-nimsendi ve kitlelerin desteğini sağladı.

Komünistler, haklı olarak, devrimi gerçekleştiren sınıfın işçi sınıfı olduğuna göre, denetimi işçi sınıfının ele alması gerektiğini söylüyorlardı. Şu da bir gerçektir ki, koalisyon ortağı olan orta sınıf partileri geniş örgütleri ve çok sayıdaki üyeleri tarafından desteklenmiyordu. Aslında orta sınıf hükümetin başlıca gücü ve dayanağı Sosyal Demokrat Partisiydi ve bu parti geniş kitleleri seferber edebilecek biricik partiydi (sendikaların üyeleri aynı zamanda Sosyal Demokrat Partisi üyeleri ve 1918 sonunda Macaristan'da örgütlenmiş işçilerin sayısı yedi yüz bini bulmuştu). Fakat bir yandan Hükümetle işçiler ve topraksız köylüler arasında çatışma büyürken öte yandan Sosyal Demokrat Partisi liderliğiyle büyük sayıda üyeleri arasındaki uçurum açılıyordu. Parti Yürütme kurulunda bile Komünist eğilimli olan ve zaten sonradan onlarla birleşen grup daha çok güç ve etki kazanmaktaydı.

Karolyi ve meslek arkadaşları liberal bir demokrasi yaratılmasını savunuyorlardı ve hükümet denetimini bu programla kazandılar. Ne var ki, durum ilk başından beri devrimin daha da gelişmesine gebe-ydi. Yani ikinci bir devrime, proletarya diktatörlüğüne götürecek bir nitelik taşıyordu. Karolyi ve arkadaşları olayların bu yolda gelişmekte olduğunu görememelerinin belli bir sonucu olarak bu akımı durdurmaya kalkıştılar. Ama bu, var olan koşullar içinde uzun sürdürülemezdi. Hele Kasım 1918'de siyasi arenada salt solcu güçler konuşmuyor, o güne kadar olan gelişmeler pek fazla, pek radikal gören ve eskiye dönmeyi uman gerici-ler de cirit oynuyorlardı. Karolyi'ye, Hükümete ve sola karşı olan güçler daha o zamandan kont Istvan Bethlen ve Gylua Gömbös etrafında toplanmaktaydılar. (Gömbös o zaman bir kurmay binbaşısıydı, ikisi de daha sonraları başbakanlık

yaptılar.) Karolyi'nin kendi partisi içinde bile bir tutucu sağcı grup belirmekte idi. (Marton Lovaszy, Kont Tivadar Battyany ve başkaları) Bunlar Karolyi'nin programını fazla uzlaşıcı buldular. Komünistlerin örgütlenme eylemlerini ve kitlelerin hiç durmayan kıpırdamalarını düşmanca bir kuşkuyla izlediler ve sonunda Karolyi'den ko-ptular.

MACARİSTAN VE BÜYÜK GÜÇ SİYASETİ:

Mihver Devletleri henüz ateş kesi imzalamadan Monarşinin dağılışı gerçekleşti. 28 Ekim'de Çekler, 29 Ekim'de Hırvatlar, 30 Ekim'de Slovaklar Krallıktan ayrıldıklarını bildirdiler; Romen Milli Konseyi ortada belir-di, Avusturya'da bir burjuva demokratik devrim ol-maktaydı ve Macaristan'da Mihali Karolyi başbakan olmuştu.

3 Kasım'da Avusturya - Macaristan Monarşisi Padua'da Müttefiklere koşulsuz terkedildi. Müttefiklerin Balkan ordusu Almanya'ya doğru ilerlemeye devam ediyordu. Böylece, ateş-kese rağmen tarihi Macar topraklarının işgali başladı. Askerlerin hareketini etkileyen salt Büyük Devletlerin çıkarları değildi; Romanyalılar, Güney Slavlar ve Çekoslovaklar da hak ileri sürüyorlardı. Karolyi hükümeti yeni bir anlaşmayla (13 Kasım) bir sınır hattı çizme zorunda kaldı, ama buna uyan olmadı. Kasım ve Aralık aylarında, savaş içinde imzalanan anlaşmalar ve verilen sözler sonucu olarak Transilvanya, Slo-vakya ve Güney Macaristan işgal edildi.

Müttefiklerin tavrı ve işgal, ciddi sonuçlar doğurdu. Mihali Karolyi'nin başlangıçta halk tarafından tutulmasının baş nedenlerinden biri, onun Müttefiklerden yana olan siyasetinden dolayı Büyük Devletlerin Macaristan'a yakınlık duyacaklarının ve Karolyi'nin içten demokratik niyetlerini anlayışla karşılayacaklarının sanılmasıydı. İşgalin doğurduğu hayal kırıklığı Batı Devletlerine karşı nefrete dönüştü ve burjuva demokratik sisteme karşı duyulan hoşnutsuzluk arttı. Karolyi'nin halk gözünde itibarı hızla sönmeye başladı.

O sırada Macaristan'da bulunan İngiliz

gazetecisi Ellis Ashmed Barlett durum hakkında şunları yazdı: «Halk Müttefikleri kurucuları olarak kabul etmeye ve geçmişi unutmaya hazır. Fakat bu duygu yavaş yavaş söndü. Çünkü yenilginin acı suyunun son damlasına kadar içme zorunda olduklarını seziyorlardı artık.»

Kısa zamanda birkaç milyon insana tarihi Macaristan'ın dağılışını anlatmak ve kabul ettirmek gerekirdi. Ama son dakikaya kadar bu insanların gözünde milli varlığın biricik şekli buydu. İkili Monarşiyi deviren işçi sınıfı bile «tarihi Macaristan» kavramıyla büymüşlerdi.

Gene de, Mihali Karolyi ve Hükümeti Büyük Devletlere güven duyuyorlar ve herşeyden önce Başkan Wilson'un duyurduğu ilkelere inanç besliyorlardı. 30 Aralık 1918'de Karolyi şöyle dedi: «Bizim bir tek ilkemiz var: Wilson, Wilson ve gene Wilson. Olayların Amerika'ya zorladığı görev Avrupa'ya yepyeni bir biçim vermek, öcalma düşüncesini ortadan kaldırmak, bir tek kişinin ruhunda bile küskünlüğün acısını bırakmayacak bir barış yaratmaktır.» Daha sonraları Karolyi anılarında şunları yazdı: «Wilson'un düşüncelerini başkalarına anlatabilecek gücte olduğuna güveniyorduk ve en elverişsiz koşullar içinde bile en büyük savunucusu olduğu ulusların kardeşliği içinde yerimizi bulacağımıza inanıyorduk. Komşularımızı dünyanın Macaristan'ının ölmüş olduğuna inandırmak için feodalizmden kopuşumuzu tamamlamak zorundaydık.» Ama Macaristan'ın durumunu kesinleştiren bu düşünceler olmadı.

Acı da olsa, savaşın ve İkili Krallığın milliyetçi siyasetinin bedelini ödeyecek olan, burjuva demokratik sistemdi. Zaferi kazananlar yenik olarak onları görüyordu. Ne büyük devletler ne de komşu uluslar onların değişen siyaset ve amaçlarını anlayışla karşıladılar. Birleşik Devletler ve İngiltere, Ortâ ve Doğu Avrupa işlerinde girişimi Fransa'ya bıraktılar, çünkü onların ivedi çıkarları başka bölgelerde idi. Öte yandan, savaş içinde özellikle Monarşinin dağılışını ve tarihi Macaristan'ın ortadan kalkışına kesinlik veren antlaşmaları Wilson imzalamıştı ve bu antlaşmalarla tam olarak uymaya hiç niyeti yoktu. Macaris-

tan durumu sözkonusu olduğunda İngiltere'nin geleneksel güçler dengesi siyaseti, gelişmeleri engelleyici bir kuvvet oldu. Karolyi'nin tutumunu bu iki öge biçimlendirmişti.

Çağdaşlarının «Kaplan» diye andıkları Clemenceau'nun temsil ettiği Fransız siyaseti Almanya'nın ve müttefiklerinin iyice zayıflatılması ve gelecek için bir ittifaklar sistemi kurma çabasıydı. Bu iki amaç Clemenceau'nun gözünde Fransa'nın geleceği için gerekliydi. Çekoslovak, Romanya, Polonya ve Yugoslav isteklerini destekleyenler en başta Fransız siyaset adamlarıydı.

Devrimin yayılmasını önleme, yeni Avrupa düzenini burjuva bir çerçevede içinde normalleştirme ve bunlarla birlikte Sovyetler Birliği'ne müdahale savaşı, bu siyasetin gerektirdiği çabalardı. Clemenceau'nun plânı; Sovyetler Birliği'ni tek başına bırakmak ve Almanya'yı da çember içine almak amacı güdüyordu.

Bu koşullar altında, yenilgiye uğramış Macaristan'ın sesinin duyulmamasına şaşılmaz. Hattâ karşı-devrim siyasetinin saldırgan temsilcilerinin (Fransız General Foch ve Churchill) değerlendirmelerinde, Karolyi hükümeti ülkede sola kaymayı durduramadığından, Macaristan daha da az olumlu karşılanıyordu. O zaman Amerika'nın, İsviçre maslahatgüzarı Stoval 5 Kasım 1918'de Macaristan hakkında şöyle yazmıştı: «Bir adım daha sola kayış Bolşevizmin kabulü demek olur.»

Müttefikler Karolyi'nin görüşüne başvurmadılar onun durumunu düşünmediler ve onunla imzaladıkları anlaşmalara kulak asmadılar. 1918 sonunda Macar Bakanlar Konseyinin bir toplantısında Karolyi tüm hükümet adına şu açıklamada bulundu: «...işleri bir çözüme bağlamazlar, anlaşmaları hiçe saymaktan vazgeçmezlerse, Hükümet işten el çekerek Fransızların ülkeyi askeri diktatörlükle yönetmelerine göz yumacak.» Hükümet artık işinin bitmiş olduğu kanısındaydı.

Bu durum içinde Komünistlerin, hem Müttefiklerinden yana olan Macar dış siyasetine karşı çıkmaları, hem de Hükümetin müttefiklerden kopup Sovyet Rusya ile ittifak çabasına girmesini istemelerinin halk arasında aynı derecede geniş destek görmüş olmasında

şaşılacak bir yan yoktu. Nitekim zamanın en çok sevilen Sosyal Demokrat liderlerinden biri olan Dezső Bokanyi durumu şöyle değerlendiyordu: «Anlıyoruz ki, tüm bildiri (Wilson'un on dört noktası) hayal kırıcı bir şeydi. İngilizlerle Fransızlar hakkındaki büyük sözler değersizdi ve artık salt Sovyet yıldızı parlıyordu.»

BÜTÜNLÜK VE KOMŞULARLA İLİŞKİLER:

Karolyi ve siyasi arkadaşları Hükümet denetimini ele geçirmezden önce Monarşinin halklar siyasetini çok sert eleştirmişlerdi. Oskar Jaszi, Tuna havzası halklarının federasyon biçiminde birlikte yaşamaları için halklara özerklik başlatacak bir plan hazırladı ve tasarladığı federasyona «Doğu İsviçresi» dedi. Endry Ady, Bela Balazs, Marcel Benedek, György Bölöni gibi ünlü Macarlar ve daha başkalarının imzalanan bir bildiri de federasyondan yana idi. Gerçekten Hükümet halklara özerklik başlatmıştı. Örneğin o zaman Kuzey-Doğu Macaristan olan Ukraynalılar gibi.

Yalnız, halkların Macaristan'dan tam ve kesin olarak kopmasına göz yummaya hazır değillerdi. Hattâ en geniş kapsamlı ödünleri ve planları tarihi Macaristan'ın bütünlüğünü üzerine inşa edilmişti.

Böyle koşullar ileri sürdüklerinden dolayı görüşmelerden hiç bir sonuç elde edilemedi; bağımsızlık ulus olma ateşi duymaya başlayan halkları durdurmak imkânı yoktu. Yalnız Müttefiklerin genel siyaseti değil, Prag ve Bükreş Hükümetlerine verilen vaatler de görüşmelerden sonuç alınmasını umutsuz kılıyordu. Çeşitli halkların oturdukları toprakların zaten Romanya, Çekoslovakya ve Yugoslav askeri işgali altında bulunmaları bir oldu bitti durumu yaratmıştı.

Öyle de olsa, Karolyi Hükümeti komşu ülkelerle temâs kurmaya ve ilişkileri geliştirmeye çalışıyordu. Avusturya ile bu kolaydı, çünkü iki ülkenin birçok bağları vardı ve aralarındaki toprak çatışması Çekoslovaklarla ve Romenlerle olan toprak çatışmaları kadar sert değildi.

Karolyi'nin ilişki kurulmasına son derece önem verdiği Prag ise bu yolda bütün girişimlere kulağını tıkadı. Romanya ile bir çözüm yolu bulmak amacıyla Hükümet araya bir temsilci bile yollayamadı. Yalnız Yugoslavlarla görüşmelerden bir şey umulabilirdi. Hattâ bu görüşmelerde bir Polonya-Macaristan-Yugoslavya bloku sözkonusu bile oldu. (1930'ların sonuna ve 40'ların başlarına doğru Başbakan Pal Teleki'nin plânlarında da buna benzer düşünceler vardı.)

1919'a girerken, halklar çatışması yüzünden çeşitli burjuva hükümetler Karolyi hükümetiyle işbirliğine yanaşmadılar. Oysa bunların iç siyasetleri arasında hiç bir temel ayrılık yoktu, özellikle Çekoslovakya sözkonusu olursa. Monarşinin yıkıntıları üzerinde gelişen devletlerin siyasi liderleri, kendi iç sosyal sorunlarına kendi milli çözüm yollarını bulmak istiyorlardı. İç sorunlara toprakları genişleterek çözüm getirmeyi istiyorlardı. Müttefiklerin de dostça desteğini gören bu politikaya işçi sınıfı hareketi karşı koyacak kadar güçlü değildi.

Orta sınıfın tutumuna karşı, işçi sınıfı hareketi haklı milli isteklerin yerine getirilmesi yanında sosyal devrim istiyorlar, Tuna havzasının burjuva değil sosyalist yoldan düzene sokulmasını umuyorlardı. Rus devrimi adına Lenin, Sverdlov ve Kamenev 3 Kasım 1918'de Monarşiyi parçalayan halklara şu mesajı yolladılar: «Şuna yoğunlukla inanmış bulunuyoruz ki, Alman, Çek, Hırvat, Macar ve Sloven işçileri iktidarı kendi ellerine alır ve ulusal kurtuluş işini tamamlarlarsa, özgür halkların kardeşlik içinde bir ittifakını kurarlar ve birleşik güçleriyle kapitalistlerin hakkından gelirler.» Ayrıca, Monarşi ortadan kaldırıldıktan sonra ulusal burjuvaziye de bel bağlamaması konusunda uyarıda bulundular,

Ne var ki, olayların gelişimi henüz koşulların buna hazır olmadığını ve bu koşulların çözülmesi için ulusal amaçlar ve burjuva görüşlerin daha etkili olduğunu gösterdi. Zafer kazanmış olanlar da bu görüşleri destekliyorlardı.

HÜKÜMET TEDBİRLERİ VE YANKILARI:

Hükümet üzerinde iç baskı öyle güçlüydü ki birçok bakımlardan bu baskıya karşı direnemedi. Anayasasının şekli sorununda bile bu belliydi. Hükümet krala sadakat andı içdiyse de, daha 1 Kasım'da bu andın yükümünden arınmayı istemek zorunda kaldı ve 16 Kasım'da, kamu isteğini yerine getirerek Cumhuriyet ilân etti. György Lukacs 10 Kasım 1918'de yayınladığı bir yazısında bunun nedenlerini anlatarak Cumhuriyet yönetim biçimi isteğini şöyle dile getirdi: «Cumhuriyet isterken, istediğimiz şey, toprak reformu, vergi reformu ve yeni bir sosyal sağlık sistemi, yeni okullardır, başka bir deyimle biz Macaristan'ın içinde iktisadî ve sosyal bir yeniden doğuş istiyoruz.»

Avusturya - Macaristan İkili Monarşisi, Macaristan'la Avusturya'nın ortak bir kral yoluyla birliği ortadan kalkmış olduğundan, burjuva demokratik rejim daha önceleri Avusturya ve Macaristan'ın ortaklaşa sorumlu oldukları alanlara da bağımsız bir Macar Dışişleri Bakanlığı ya da yabancı elçilikler olmadığı gibi, para basan bir Macar bankası da yoktu. Karolyi iktidarı altında, 9 Kasım gibi erken bir tarihte Dışişleri Bakanlığının ve yabancı ülkelere elçiliklerin örgütlenmesi başladı, ordunun yeniden örgütlenmesi ise 11 Kasım'da başladı. Yeni durum içinde bu, askerlerin silâh altından çıkarılması demektir. Malî işlerin de düzenlenmesi için adımlar atıldı.

Yıllar boyu Macar siyaset hayatında genel ve gizli oy sistemi isteği başlıca sorundu ve işçi sınıfı ve sol akımların en başta gelen isteğiydi. Onun için Bir numaralı Halk Kanununun seçim hakkıyla ilgili oluşu ve kadınlara oy hakkı tanınması sembolik bir anlam taşıyordu. İki numaralı Halk Kanunu ise basın özgürlüğünü, genellikle görüş, toplantı vb. özgürlüklerini teminat altına alıyordu.

Hükümet en ivedi siyasî istekleri yerine getirdiği kanısındaydı. Malî bakımdan ise durum çok daha zordu. Bir zamanlar Avusturya - Macaristan Monarşisinin ve onun için de tarihi Macaristan'ın kurmuş olduğu eko-

nomik birim birden bire parçalanmıştı. Macar bölgeleriyle işgal altına giren bölgeler arasında ticaret durmuştu ve bunun sonucu olarak Hükümet Güney bölgelerinde, verimli Bacska ve Banat bölgelerindeki yiyecek ambarlarını artık denetliyemiyordu. Savaş yılları içinde ihtiyatlar tükenmişti ve Müttefikler ekonomik ablukayı sürdürdükleri için yeniden stok yapmak da imkânsızdı. Fabrika ve maden ocakları da tamamen durmuş olan iktisadî faaliyet ve savaş imalatından, barış faaliyetine geçiş çözülmesi gereken sorunlardı. Mal ve ham madde kıtlığı, güven eksikliği, mal sahiplerinin bile açıkça yaptıkları sabotaj yüzünden imalat felce uğruyordu. Mallarının dağıtılacağı düşüncesiyle büyük toprak sahipleri en ivedi tarım faaliyetinin bile yürütülmesine bakmamışlardı. Savaştan ve tutsaklıktan dönen askerler işsizdi ve ülkede de çok kişinin işi yoktu. Aralık 1918'de işsizlerin sayısı bir milyonu aşırıyordu.

Hükümetin bu durumu köklü bir şekilde düzeltilebilmesi beklenemezdi. Bütün yapılabildiği şurada burda bir parça onarma ve yaraları sarıyordu. Ama bütün istek ve dilekleri yerine getirmesi hiç düşünülemezdi.

Devletleştirme uygulanamadı. Yalnız başkent Budapeşte'deki halk taşıma sistemi devlet eline geçti. İşçiler bunu yeterli bulmadılar ve Budapeşte'de ve başka şehirlerde birbiri ardına fabrikaları ve maden işletmelerini işgale başladılar, fabrika sahiplerini ve yönetim kurullarının elinden çıkıp, İşçi Konseylerinin eline geçiyordu. Hükümet buna karşı güçsüz durumdaydı ve sonunda, yapılanların meşru olduğunu kabul zorunda kalıyordu. Önceki yılların en büyük taleplerinden olan sekiz saatlik çalışma gününün kanunla zorlanması artık hiçbir anlamı kalmamıştı. Hükümet hemen her gün kendisine karşı gösteride bulunan işsizlerin durumunu hiç de düzeltmemişti. Büyük çapta mal eksikliği ve artan fiyatlar yüzünden işsizlik ücretlerinde yapılan artış bile fayda etmiyordu.

Hükümet ayrıca yönetim kadrosunu yeniden örgütlemeye ve demokratlaştırmaya başladı. Hükümetin bunda iki amacı vardı, bir yandan vilâyetlerde devrimci yoldan kurulmuş olan Millî Konseylerin ya da İşçi Kon-

seylerinin rolünü sınırlamak, öte yandan da yeni rejime karşı cephe alan ve bu rejimin aldığı tedbirleri sabote eden eski kadroyu uzaklaştırmak. Fakat daha Ocak 1919'da kitleler burjuva partilerinden olan yeni liderlerinin büyük çoğunluğunu istemiyorlardı. Bazı vilâyet ve belediyelerde işçiler yönetim kadrosunu kovup liderliği ele aldılar. Hükümet olup bitenleri kabul etmekten ve yeni liderleri «kanuna aykırı olarak» ele geçirdikleri mevkilerde bırakmaktan başka bir şey yapamadı.

Macaristan'ın demokratik yoldan değişimi için gerekli bir kaşul demokratik bir toprak reformu ve büyük toprak sisteminin ortadan kalkmasıydı. Bunu yapmadıkça Karolyi rejimi kitlelerin sevgisini pek kazanamazdı. Bu yolda baskı o derece güçlüydü ki, daha Kasım 1918 gibi erken bir tarihte büyük topraklar mülksüz köylüler tarafından işgal edilmişti ve 1919 yılı başlarında bu akım yeni bir hız kazandı. Topraksız köylüler toprakların yeniden dağıtılmasına başlamadıysa da birçok büyük topraklara ortaklaşa el koydular.

Bundan az sonra, barış konferansının bir oturumunda (12 Mart, 1919) Lloyd George da Macaristan'da toprak ilişkilerinin orta çağdan kalma nitelikte ve belki de Avrupa'nın kötü örneği olduğunu ve bundan dolayı bu derece devrim gerektiren pek az ülke bulunduğunu söylemiştir.

Toprak Reformu Kanunu 16 Şubat 1919'da onaylandı. 710 dönümü aşan büyük topraklara elkondu ve bunların toplu işgaline izin verildi. Büyük toprak sisteminin ortadan kaldırılışı tarihi bakımdan anlam taşıyordu. Bu iktisadî olmaktan çok siyasi bir sorundu. Eğer gerçekleşseydi Macar topluluğunun tüm kuruluşunu kesinlikle değiştirdi. Burjuva demokratik hükümetten önce hiçbir rejim buna benzer bir tedbire karar vermemiştir ve ancak 1945'ten sonra benzer tedbire başvuruldu.

Toprak Reformu Kanununun onaylanmasına rastlayan olaylar ise açıkça çok geç kalındığını göstermiştir. Büyük toprak sahiplerinin sabotajları ve toprak dağıtma komitelerindeki yolsuzluklar kanunun yerine getirilişini en-

gelledi. Mihali Karolyi'nin kendi topraklarını dağıtışı o bölgede bu gün bile halkın andığı parlak bir örnektir, fakat bu «dönek» tarafından verilen örneğin uygulanmasını ne Macar aristokratları ne de toprak beyleri istiyordu.

BURJUVA DEMOKRATİK SİSTEMİN YENİLGİSİ:

1919 yılı Macaristan'da bir kabine bürhanıyla başladı. Kısmen kendi istekleriyle kısmen de örgütlenmiş işçilerin ve askerlerin istekleri sonucu olarak Karolyi'nin kendi partisinden birkaç bakan Karolyi'nin sola dönük siyasetini daha fazla desteklemek istemedikleri için Bakanlar Konseyinden istifa ettiler. Ayrıca koalisyonda en kuvvetli olan Sosyal Demokrat Partisi, Komünistlerin etkisinin arttığı oranda zayıfladı. Sonunda, bir uzlaşma esasına göre parti adamı olmayan, fakat Karolyi'den yana olan Denes Berinkeynin başbakanlığı altında ve daha çok sayıda Sosyal Demokrat Bakanlarla yeni bir kabine kuruldu. 11 Ocak 1919'da Mihali Karolyi geçici olarak Cumhurbaşkanı seçildi.

Ama durum çözülmüş olmaktan çok uzaktı. İngiliz generalleri AC. Coolidge'in, A.E. Taylor'un ve Sir Thomas Cuninghame'in ve daha başkalarının Paris'e ulaştırdıkları bilgi buydu. Cuninghame, Karolyi'ye açıkça Macar Hükümetinin Komünist harekete karşı harekete geçmesini beklediklerini söyledi. Bazı bakanlar ve burjuva zihin adamları Komünistlere karşı gelmek istiyorlardı. Bakanlar Kurulunun birkaç oturumunda ne yapılması tartışıldı fakat hiç bir parti sorumluluğu yüklenmek istemedi.

Ama Şubat 1919'da yer alan bir gösteri Komünist Partisi liderlerini Cumhuriyeti koruma kanununa uygun olarak tutuklama olanağı yarattı. Aynı zamanda Hükümet açıkça karşı-devrimci olan örgütlere karşı da bazı tedbirler aldı. Ama bu tedbirlerde hem çok geç kalındı, hem de sağa karşı bu tedbirler göstermelik kalıyor, Komünistlere karşı uygulanandan çok farklı oluyordu. Buna rağmen Komünist akımın büyüyen gücü ve etkisi tutuklamalarla da sınırlanamadı.

Karolyi'nin şiddete hiç başvurmayışı tutuk-

lanan Komünist liderlerin dışardaki arkadaşları ile serbestçe ilişki kurmalarına yaradı. Böylece komünist liderler hapisane hücrelerinden Hükümete karşı akım örgütleyebiliyorlardı. İşçiler artık liderlerini silâh kullanarak kurtarmaya ve proletarya diktatörlüğünü ilân etmeye hazırlanıyorlardı. Sola kayan Sosyal Demokrat liderler de Komünistlerle görüşmekteydiler. Bunun bir nedeni Hükümetin sürdürmeye çalıştığı güçler dengesinin yakında kitleler tarafından bozulacağını görmeleri idi.

Barış konferansı ve karşı-devrim ve karşı-Sovyet plânları bu gelişmeleri hızlandırdı. 25 Şubat 1919'da General Foch Sovyetler Birliği sistemini kökünden temizlemek için silâhlı bir saldırıya geçilmesini öngören plânını sundu. Dışişleri Bakanları Kurulu reddetti, fakat Foch kendi plânının bir kısmını uygulamayı başardı. Plân şuydu: Ayırım hattını Macar Hükümetinin zararına değiştirmek ve Macar ve Romen tarafları arasında tarafsız bir bölge saptayarak Romanya ordusu tarafından bir karşı-Sovyet harekete geçilmesini teşvik etmek.

20 Mart günü Müttefiklerin askerî temsilcisi Fransız Yarbay Vix böyle bir bölgenin yaratılmasıyla ilgili bir noktayı Mihali Karolyi'ye verdi. Müttefiklerin bu girişimi Hükümet üyeleri arasında büyük kaygılar doğurdu. İçinde Tüm Macarların oturduğu daha başka bölgelerin boşaltılması için Müttefiklerin isteklerini yerine geçirmeye hiç bir bakan yanaşmak istemiyordu. Ama Müttefiklere karşı açık direnme şansı daha da azdı. Hükümet istifa kararı verdi. Bunun üzerine, Komünistlerle Sosyal Demokratlar arasında birkaç gündür devam etmekte olan konferanslar beklenmedik bir hızla sonuca bağlandı. Gerçek şuydu ki, burjuva devlet adamlarının kendi Sosyal Demokratlar kendi kurumlarının tek başına sorumluluk yüklenemeyecek kadar zayıf olduğu kanısında idiler. Bu yüzden Sosyal Demokratlar Komünist Partisiyle anlaşılabilir, onların platformunu kabul ettiler ve böylece iki parti birleşti. Yeni kurulan Hükümette bakanlar Komünistlerden ve sosyal Demokratlardan seçildi. 21 Mart 1919'da Hükümet Macaristan'ın burjuva Demokrat Halk Cumhu-

riyeti olmaktan çıkıp proleter Konsey Cumhuriyeti olduğunu ilân etti.

Olayların böyle dönüşmesi o zaman da, daha sonraları da tartışma konusu olmuştur. Uzun süre yaygın olan bir düşünceye göre Macaristan'da olup bitenlerden başlıca Müttefikler sorumluydu. Aslında bu görüş gerçeklere uygun değildir. Gerçi doğrudur, Batı demokrasileri muzaffer müttefikleri, Karolyi'nin ve bakanlarının onlardan bekledikleri yardım ve desteği verememişlerdir ve Macaristan'daki yeni rejime düşmanca tavır takınmışlardır, fakat onların bu tavrı kişisel duygulara değil Büyük Devlet çıkarlarına dayanıyordu. Macaristan'ın kaderi daha yüklü uluslararası sorunlarla bağımlıydı. Bunlardan biri ve en önemlisi Sovyet devriminin yayılmasını engellemektir. Müttefikler Macaristan'daki iç durumu pek iyi bilemediklerinden verdikleri notanın doğuracağı sonuç hakkında da açık fikirleri olamazdı. Niyetleri herhalde burjuva demokratik sistemi devirip işçi sınıfını iktidara getirmek değildi. Ayrıca, 21 Mart'tan sonra Müttefiklerin Macaristan'la ilgilenip Bela Kun'la görüşmelerinin nedeni, Bela Kun'u Mihali Karolyi'den çok sevmeleri değil, Orta Avrupa'dan bir proleter devrimini kendi plân ve siyasetleri için doğrudan bir tehlike olarak görmeleri idi.

Ne var ki, Büyük Devletlerin siyaseti işçi sınıfı iktidarının kurulmasını hızlandırmaktan başka sonuç doğurmadı. Hükümetin reform siyasetinden hoşnut olmayan ve ülkenin uluslararası durumundan umutsuzluğa kapılan büyük Macar kitleleri zaten böyle bir işçi sınıfı iktidarına tam hazır duruma gelmişlerdi. Macar halkı, Macar burjuva demokrasisinin onların umduklarını veremeyeceğini anlamıştı. İsteklerine ve tutkularına cevap veren Sovyet programıydı ve bunun gerçekleşmesi olanağına inanıyorlardı.

Macar aristokrat ailelerinin en zenginlerinin birine mensup olan Mihali Karolyi uzun ve dolambaçlı bir yoldan gittikten sonra devrimle yoldaşlık etmeye, onun lideri olmaya hazırды. İçtenlikle ve derin bir inançla ülkeyi demokratlaştırmak, toprak reformunun gerçekleşmesini ve herkesin siyasi hak kazanmasını görmek istedi. Ama devrim süresinde Maca-

ristan'da burjuva demokrasininin geleceği hakkındaki değerlendirmelerinin bir çok bakımlardan birer hayal ürünü olduğunu, burjuva demokrasininin gücünü fazla büyütmiş olduğunu, öte yandan da bir eskiye dönüş için çaba harcayan karşı-demokratik sosyal toplulukların etkisini de küçümsemiş olduğunu anlamak zorunda kaldı. Çözüm yolunu doğru yönden arıyordu ve o zaman fırtınalı olaylara adımını uyduramadıysa da, kendi partisinin üyelerinden ve yakın meslek arkadaşlarından koparak kitlelerin isteklerini anlamada ve komünistlerin önderliğindeki ilerici ortak olarak kabul etmede en büyük adımları atan o oldu. Kendi isteğiyle istifa ederek ve iktidarı işçilerin eline bırakarak, sadece burjuva demokratik devrimin yenilgisini kabullenmekle kalmadı aynı zamanda yeni ve önüne geçilemez olanı anladığını göstermiş oldu.

Macar aristokratları Karolyi'yi reddettiler, çünkü o sadece devrimin başına geçmekle kalmamış, aynı zamanda ve özellikle kendisi bir aristokrat ve büyük toprak beyi olmasına rağmen bunu yapmıştı.

Öte yandan, ilerlemeden ve demokrasiden yana olanlar —tersine düşünenlere rağmen— ona kendilerinden yana birisi olarak baktılar ve hâlâ da öyle bakıyorlar ve 1918'deki tutumunu eleştirip onun ötesine vardığı, başladığı yolda ilerleyerek sürgündeki hayatında bile faşizme karşı uluslararası uğraşının en önemli kişilerinden biri olduğu için ona büyük saygı duyuyorlar.

KONSEYLER CUMHURİYETİNİN İLÂNI:

21 Mart 1919'da, Kont Mihali Karolyi ve Hükümeti istifa ettikten sonra, birleşen Sosyal-Demokrat ve Komünist Partileri bir hükümet kurdular ve Konseyler Cumhuriyetini ilân ettiler. Kendine Devrimci Yönetim Konseyi (DYK) adı veren yeni hükümet iç programı olarak kapitalist yatırımın ortadan kaldırılacağını ve sosyalizmin kurulacağını açıkladı. Bu yeni hükümetin dış siyaseti halklar arasında dostluk ve barışçı Sovyet Rusya ile bir ittifak imzalandı ve komşu ülkelerin iş-

çi sınıflarına da ittifak teklifinde bulunuldu.

Macarıstan Komünist Partisi lideri **Béla Kun** Halk Dışişleri Komiseri oldu; fakat aslında tüm Devrimci İdare Konseyinin işlerine o kılavuzluk etti. Onun liderlik rolü herkesce kabul edildi, çünkü kendi kişiliği gerek içerde gerek dışarda proletarya diktatörlüğünün simgesi idi.

O zaman, tıpkı Lenin ve bütün Sovyet liderleri gibi, Devrimci Yönetim Konseyi (DYK) üyeleri de Macar örneğini Avusturya, Almanya ve tüm Orta Avrupa'nın izleme olanaklarını düşünüyor ve devrimin Doğuya ve oradan bütün dünyaya yayılma olasılıklarını inceliyordu. Çünkü bunu doğrulayan olaylar vardı, devrim dalgası yükseliyordu. Tuna bölgesindeki yaygın direnişler, Bavyera'da Nisan başlarında ilân edilen kısa ömürlü proleter diktatörlüğü ve Batıda güç kazanmakta olan «Sovyet Rusya'dan elinizi çekin» akımı ve bununla birlikte Macar Konseyler Cumhuriyetini destekleyen gösteriler... vb...

Gerçek durumun temelden gerçekdışı değerlendirilmesine dayanan bu kavram iktidarı ele geçirenlere karşı direnmenin olmayışıyla yoğunluk kazanıyordu. İşçiler ve yoksul köylüler doğal olarak değişikliği sevinçle karşıladılar. Hattâ Konseyler Cumhuriyetinin varlıklarını tehlikeye soktuğu sosyal tabakalar olan küçük burjuva, orta sınıf ve toprak sahiplerinden meydana gelen geniş bir nüfus kesimi bile yeni durumu bir dereceye kadar umutla karşılıyor, bundan bir şeyler bekliyorlardı. Onların gözünde yeni rejim her şeyden önce, yakın zamanlarda yapılmakta olan ve 20 Mart'ta Paris'teki Barış Konferansında dile getirilen ısrarlı toprak isteklerinin reddedilmesi demekti, bu gibiler Macar Konseyler Cumhuriyetini ulusal çıkarların savunucusu olarak gördükleri sürece, rejimi destekliyorlardı.

Devrimci Yönetim Konseyinin (DYK) Sovyetler Birliği liderleri gibi Almanya'da, Avusturya'da, Çekoslovakya'da, İsviçre'de, Hollanda'da ve İtalya'da devrimci işçi örgütleri de kıvançla karşılıyorlardı. O zamana kadar çok bunaltıcı olan tek başına kalma, umursamazlıkla çevrili olma duygusu şimdi daha az te- dirgin edici olmuştu.

MACAR KONSEYLER CUMHURİYETİNİN ALDIĞI TEDBİRLER:

Devrimci Yönetim Konseyinin elinde ancak üç haftalık bir barış zamanı vardı. Programını bir savaş içinde uygulama zorundaydı. Önünde olağanüstü güçlükler durmaktaydı ve herkes çok şeyler bekliyordu.

● Önce yeni orduyu örgütlediler: Macar Kızıl Ordusu. Sonra, iç düzeni sürdürmek için eski şehir polisinin ve kır bölgelerindeki jandarmanın yerini almak üzere Kızıl Muhafızlar örgütü kuruldu. Hizmette devam etmeye hazır olan herkes bu örgütlere alındı.

● Yeni bir hukuk sistemi saptandı: Avukatlardan ve hukukçu olmayan kişilerden bir araya gelen Devrim Mahkemeleri kuruldu.

● Sovyet Rusya'da olduğu gibi Konseyler devletin yürütme organları oldu. Fakat personel bakımından yönetim kadrosu hemen hemen değişmedi. Parlamentonun görevlerini Ulusal Konseyler Meclisi üzerine aldı. 7 Nisan'da Konseyler üyeleri tek liste esasına göre seçildi. Böylece, seçim, sonuç olarak rejim için evet ya da hayır denilen bir referandum niteliğindedir. 18'ini geçmiş her erkek ve kadın, mülk, eğitim ya da başka başka farklar gözetilmeden oy kullandı. Seçimler Konseyler Cumhuriyetinin bütün ülkede halk tarafından desteklendiğini gösterdi.

● Ne var ki, Devrimci Yönetim Konseyi işçilere, gündelikçilere ve fakirlere siyasî haklardan ve iktidardan başka şey vermek istiyordu. Konseyin ekonomik sosyal ve kültürel alandaki tedbirleri ve plânları, hep sosyal adaletsizliği ve sonuçlarını bir an önce kökünden kaldırma amacını güdüyordu. Daha önceki Macar ilericilerinin, aydınlardan doğru düşünenelerin uğraşının bir devamıydı bu. Onun için onlarca da desteklendi.

● Yirmiden fazla işçi çalıştıran endüstri, madencilik ve taşıt teşebbüsleri devletleştirildi. Bunların başına üretim komiserleri kondu ve onlara yardımcı olmak üzere işçi kurulları seçildi. Devletleştirilmiş tesis ve fabrikalarda yüzbin kadar işçi çalışıyordu. Bankalar da devletleştirildi ve açılmış hesaplara el kondu. Bir Millî İktisat Konseyi kuruldu.

● Nisan başlarında 143 dönümden fazla topraklara el kondu. Bunlar toplu tarımsal üretim birimleri olarak yeniden örgütlendi bunlara kooperatif adı verildiyse de daha çok devlet çiftliklerine benziyorlardı. 10 milyon dönümlük toprak böyle işletiliyordu. Bu kooperatiflerin başına atanan üretim komiserlerinin ezici bir çoğunluğu, bu işi yapabilecek yeterlikli kimselerin azlığından dolayı, eski toprak sahipleri ve çiftçiler arasında seçildi. İşte bu da kooperatiflerde günlük hayatın Yönetim Konseyinin istediği derecede değişmemesine neden oldu.

● Geniş topraklara dayanan feodal sistemi ortadan kaldırma işini burjuva demokratik devrim uzun zamandır yapmayı tasarlar dururdu. Bu iş de Konseyler Cumhuriyetine düştü. Bunun gecikmiş olması Kont Karolyi'yi yoksulların oyundan yoksun etmişti. Onun için Konseyler Cumhuriyetinin kabul ettiği kanun olağanüstü anlam taşıyordu.

Fakat bu sorunun çözülmesi için tutulan yol kusurlu idi. Yönetim Konseyi duruma iktisadî açıdan baktı. Dünya devrimi terimleriyle düşünerek, sosyalizmin kısa bir süre içinde, nerdeyse bir çırpıda, bir geçiş devresi olmadan uygulanabileceğini sandı. Onun için toprakların yeniden dağıtılmasına gidilmedi. Bu açıkça yasaktı. Sonuçları ise türlü bakımlardan ciddiydi.

● Toprak dağıtımına gidilmemesi, gittikçe artan gerginliklere yol açtı ve Yönetim Konseyi hayal kırıklığından doğan hoşnutsuzluğu gideremedi. Sorunun gerçekten ne demek olduğu Macar Konseyler Cumhuriyetinin düşüşünden sonra belli oldu: Eğer karşı-devrimcilerin iktidarı yeniden ele geçirmeye başladıkları 1 Ağustos'a kadar eski büyük topraklar dağıtılmış ve küçük çiftçilerin eline geçmiş olsaydı, Horti rejiminin kurulması çok daha zor olurdu.

● Yönetim Konseyi işçilerin ve köylülerin sosyal durumunu düzeltme yolunda çok şeyler yaptı. Burjuva-demokrat rejimin sekiz saat çalışma günü kanununu doğruladı; eşit-iş gören erkek ve kadınların eşit ücret almaları kanunlaştı; çalışan kadınların, annelerin, çocukların, endüstride çırakların hak ve çıkarları bir takım kanunlarla korundu ve genişletildi.

Son derece yüksek kiralar indirildi, çok sayıda çocuğu olan ve evleri oturulamaz durumda olan aileler elkonulan mülklere yerleştirildi.

● Yiyecek ve bu gibi şeylerin geliştirilmesi daha az başarılı oldu. Macar Konseyler Cumhuriyetinin ilân edilmesi üzerine Barış Konferansının Yüksek Ekonomik Konseyi, Macaristan'a karşı iktisadî ablukayı sürdürdü ve hatâ Amerikan Yardım Dairesinin verdiği yardımlara Macaristan'ın kapılarını kapadı. Ülkeye dışardan yiyecek ve mamûl mallar ancak kaçak girebiliyordu. Bu yüzden DYK dükkanların stoklarına el koydu. Oysa bir önceki Karolyi hükümeti böyle bir şeye cesaret edememişti. Yeni dağıtım sistemi uygulandı. Bu sıkı tedbirler nedeniyle Macaristan'da yiyecek durumu Avusturya'da olduğu kadar kötüleşmedi.

● Macaristan koşulları gözönünde tutulursa, bütün ilkokulların ve liselerin devletleşmesi ve fakir öğrencilerin üniversiteye gidebilmeleri son derece önemli bir gelişmeydi. Daha önce ilkokulların şöyle yüzde sekseni, liselerin ise yüzde altmış beşi kilise okullarıydı. Herkes için aynı, parasız ve yükümlü sekiz sınıflı bir eğitim plânı uygulandı. Burjuva demokratik programın da bir kısmı olan eğitim düzeyinde Kilise ile Devlet işlerini ayırmayı da Konseyler Cumhuriyeti başardı.

● Konsey rejiminin sosyal ve kültürel programının çekiciliği ve halkça tutulduğu, seckin Macar aydınlarının, yazarlarının, sanatçılarının, fen adamlarının (ki dünyaca tanınmış kimselerdi) büyük bir istekle ve gönüllü olarak bunun gerçekleşmesine katkıda bulunmaları arasında yer almalarından belli oluyordu. Györgi Lukacs Kamu Eğitim Komiserliği liderleri arasındaydı; Jenő Varga ekonomik işlerin yönetiminde sorumluluklar aldı; Bela Bartok, Zoltan Kodali, Erno Dohnanyi Müzik Direktörlüğünde çalıştılar. (Bartok «Olağanüstü Mandarin» balesini 1919 yazında bitirdi; Devlet Operası bunu Ocak 1920'de halka sunma niyetindeydi). Yazarlar Direktörlüğü üyeleri arasında Mihali Rabits, Bela Balazs, Sandor Brodi, Gyula Krudi ve Zsigmund Moricz vardı. Rippl-Ronai, Mark Vedres, Bela Uitz, Ferenc Medgyessey, Karoli Kernstok gibi ressam ve heykeltıraşlar halk zevkinin ye-

niden eğitilmesinde kendilerine düşeni yaptılar; geolog Elemer Vadasz o zaman üniversite profesörü oldu; sonraları Londra Ekonomi Okulunda (London School of Economics) profesör olan Karl Manheim bilim hayatının yeniden örgütlenmesinde faal rol oynadı.

MACAR KONSEYLER CUMHURİYETİ VE BÜYÜK DEVLETLER:

21 Mart 1919'dan önce Macaristan, Barış Konferansı gündeminde yer almıyordu. Oysa Konseyler Cumhuriyeti ilân edildikten sonra Macaristan birdenbire bütün ilgileri üzerine çekti. Bunun nedeni İngiliz gazetecilerinden Ellis Asmead Barlett şu sözlerle anlattı: «Konseyler Cumhuriyeti Moskova'nın tiksinti verici öğretilerini Viyana'dan üç günlük, Berlin'den bir günlük ve Paris'ten salt otuz iki saat uzaklığa getirdi.»

Sorulan şeydu. Macaristan'ı ne yapacağız? Macar hükümeti Lenin'in müttefiki olmakla kalmıyordu. Varlığı ile Barış Konferansının isteklerini reddediyordu. Sorulan soruya cevap ve Macaristan'daki durumun, her türlü değerlendirilmesi Sovyetler Birliği'ne karşı kullanılacak yöntemler üzerindeki tartışmalarla çok yakından bağımlıydı. Kaba ve silâhli müdahalenin akla yatar olduğundan kuşku duymaya başlayan İngiliz ve Amerikan siyaset adamları devrimin yayılmasını önlemeye büyük önem veriyorlardı ve Clemenceau da onların görüşüne katılıyordu. Wilson ve Lloyd George Macaristan'daki gelişmeden saldırgan ve obur Fransız siyasetini sorumlu görüyorlar, gizli bir muhtıradan Lloyd George'un da parmak bastığı gibi, Almanya'nın da ağır barış koşullarına aynı biçimde cevap vereceğinden korkuyorlardı.

Fakat Fransız askerî liderleri (Felt-mareşal Foch ve Müttefiklerin Balkanlardaki kuvvetlerinin Başkomutanı General Franchet d'Esperey) hemen askerî müdahaleye girişilmesinde diretiler. Çek ve Romen hükümetleri, devrime karşı uğraş perdesi altında kendi özel amaçlarına varacaklarını umarak, daha Mart sonunda Macar devrimine karşı askerî

yardım teklifinde bulundular. Yugoslav hükümeti buna katılmayı reddetti.

Bu böyleyken, «Üç Büyükler» şimdiki kendi askerlerini yavaş yavaş Sovyetler Birliği'nden çekmeye karar verdiler; Fransızlar da Odesa'yı boşaltmak zorunda kaldılar ve Clemenceau'nun cordon sanitaire programını daha aklı yatar gördüler; fakat bir yandan da gerek Sovyet Rusya'da gerekse Macaristan'da karşı-devrimi desteklemekten uzak durmadılar.

SMUTS GÖRÜŞMELERİ:

Böylece, 24 Mart tarihinde Bela Kun'un yol aldığı ve Macaristan'ın dış politikadaki barışçı amaçlarını açıklayan ve bütün çelişmeli sorunları çözme amacıyla Macaristan'a özel bir heyet yollanmasını talep eden nota İtalyan diplomatları sayesinde Paris'e ulaştı.

Fransız Dışişleri Bakanı Pichon görüşmelerin kesinlikle imkânsız olduğunu ileri sürdü; çünkü aynı masada Lenin'le oturma zorunda kalmaktan korkuyordu. Ama bundan az önce W. C. Bullitt'i istiyorlar ve Macar rejimine hiç bir ödün vermek niyetinde olmasalar bile görüşmeler yapılmasını istiyorlardı. Bunun üzerine General Jan Smuts görüşmeler için Budapeşte'ye yollandı.

Burjuva demokratik rejimin ve Mihali Karolyi'nin başaramamış olduğunu bu kez Konseyler Cumhuriyeti başardı. Birçok müttefik diplomat durumdan o derece kaygılanıyorlardı ki, aralarından çoğu Macaristan'a görüşmeler için bir heyet bile yollamanın tehlikeli bir ödün olduğu düşüncesinde idiler. Büyük devletlerin Macaristan Devrim Hükümetiyle sürekli ilişkiler kuracaklarından korkuyorlardı. Barış Konferansının Devrimci Yönetim Konseyinin durumunu güçlendirdiğine inanıyorlardı.

General Smuts 4 ve 5 Nisan'da Budapeşte'de görüşmeler yaptı. Bu süre içinde özel treninden bir adım dışarı çıkmadı, kendisine teklif edilen otel kolaylıklarını reddetti. General Smuts Macar heyetinin yaptığı teklifleri anlayışla karşıladı ve Paris'e döndüğünde ve daha sonraları onlardan yana konuştu. Büyük Devletlerin 20 Mart tarihli notalarında istediği üzere tarafsız bir bölge saptanmasın-

da belirtti ama, gene de tarafsız bölge sınırının Macarlara daha uzun bir biçimde çizilmesini istedi, Bela Kun Tuna havzası sorunlarının görüşülmesi için bir konferans teklif ederek, Macaristan'ın barış konferansında temsil edilmesini istedi ve o zaman tarafsız bölge sorununu görüşmeye hazır olacağını belirtti. (Mihver Devletlerinin barış antlaşmalarının hazırlanmasına katılmalarına izin verilmemiş, onlar sadece en son koşulları kabule ve antlaşmayı imzalamaya çağırılmışlardı; Amiral Horti'nin idaresi altına geçmiş olan 1920 Macaristan'ı için bile bu böyleydi.) General Smuts, Konseyler Cumhuriyeti askerleri tarafından bölgeden çekildikleri takdirde Barış Konferansının kendi tekliflerini kabul edeceği yolunda bir teminat veremedi. Ancak Büyük Devletlerin istekleri koşulsuz olarak kabul edildiği takdirde bir anlaşma imzalayacak durumdaydı.

DYK, görüşmelerin devam edeceğini umuyordu. Fakat General Smuts beklenmedik bir ivedilikle Budapeşte'den ayrıldı ve Nisan ortalarından sonra sürmeye başlayan değişik koşullar içinde Barış Konferansı görüşmelerin devamını gereksiz gördü.

Yönetim Konseyi acaba doğru mu davranıyordu, Smuts'ın sağladığı tarafsız bölge sınırı Trianon sınırlarına çok benzediği nedeniyle acaba Antant'ın koşullarını kabul etmek daha aklı yatar bir iş olmaz mıydı? Bu sorunlar bugüne kadar tartışılmamıştır. Geçmiş olayları gözden geçiren Mihali Karolyi, DYK'nin bazı üyeleri ve bazı tarihçiler anlaşmanın daha yararlı olabileceğini, çünkü devrimin durumunda denge yaratılabileceğini ileri sürmüşlerdir. General Smuts'ın görüşmek için yollanması Macaristan'a karşı tarihi bile düşünülmüş olan askerî saldırının ertelenmesi demektir. Bu da yapılmış olan tarihî hatayı doğrular görünüyor.

1919 Nisan'ında bu sorun hiç tartışma konusu olmadı. İdare Konseyi Bela Kun'un görüşünü kabul etti. O zamanki kitlelerin duyguları da düşünülürse Karolyi rejiminin düşmesine öyle büyük rol oynamış olan koşullardan azıcık daha iyisini kabul etmek kolay olmazdı. Macar Konseyler Cumhuriyeti'nin halk arasındaki rağbetinin önemli nedenlerinden

birliği (gerçi o zaman ve daha sonra bazı kim-seler bu önemi fazla abarttılar) ulusun varlığını ve meşru çıkarlarını tehdit eden Barış Konferansının emperyalist ve haksız isteklerini reddetmiş olmasıydı, General Smuts gitti-yse de, görüşmelerin sürdürülmesi ümitleri olmadığını gösterir hiç bir belirti yoktu, özel-likle o zaman duruma Budapeşte'den bakıldı-ğında.. Hattâ şu da ileri sürülebilir ki, Bav-ya'ya da patlak veren devrim de düşünülürse görüşmeler daha elverişli koşullar içinde yer alabilirdi ve Antant ödünç vermeye daha ha-zır olabilirdi.

ASKERİ MÜDAHALE:

Ne var ki, Barış Konferansı, General Smuts'ın sunduğu teklifler üzerinde karar alacak-ken, başka sorunlarla ilgilenmekteydi. (İtal-yan sorunu, Orta Doğu vb.) Bir ara Macar sorunu gündemden alındı. Müdahaleden yana olanlar bundan yararlandılar. 16 Nisan'da Ro-manya ordusu Güney-Doğu'dan sınır hattını geçti. Örgütlenmesi henüz tamamlanmış olan Macar Kızıl Ordusu düşmanın üstün kuvvet-leri karşısında gerileme zorunda kaldı. Üste-lik, savunma hattının özü olan ve Szekeli Or-du Tümeni diye bilinen birliğin komutanı Ru-men kumandanlarıyla anlaştı. İki taraf da silâhları bıraktılar ve böylece Budapeşte yolu açıldı. Ertesi gün, 23 Nisan'da, Kuzey'den Çe-koslovak Ordusu saldırdı. Çok geçmeden iki saldırdan ordu kuvvetlerini birleştirdi. Ma-car Konseyler Cumhuriyeti kısaç altına alın-mıştı. Nisan sonunda durum iyice kötüleştii.

Dört yıl savaş geçirmiş bir ülke, ekonomi-si altüst olmuş, abluka ile yarıalanmış, yeni sosyal düzeni daha bir ay önce kurulma yo-luna girmiş bir ülke, şimdi Antantın da des-teğini alan müdahalecilerin çok daha üstün kuvvetlerine karşı tek başına silâha sarılmak zorunda kalmıştı. Müttefikli Sovyetler birli-đi'nden düşman kuvvetlerinin işgali altında geniş ve derin bir bölgeyle ayrılmış durum-daydı. Biricik diplomatik ilişkisi olan Avus-turya'dan hiçbir askerî yardıma bel bağla-yamazdı.

Birçok kimse DYK'nin istifası için birkaç gün kaldığı kanısındaydı. Ama saldırılar iç-

birliği kuvvetlendirdi. Devrim ve ülkenin sa-vunması birbirine öyle yakından bağlıydı ki, öğrenciler ve eski ordudan subaylar silâha sarılma çağrısına canla başla ve topluca koş-tular.

Biryanda Bela Kun ve Yönetim Konseyi saldırıyı durdurma umuduyla diplomatik ma-nevralarla zaman kazanmaya çalışıyorlardı. Konsey, Başkan Wilson'a ve komşu ülkelerin hükümetlerine çağrılar yolladı. Fakat elden geldiği kadar da Amerikan ve İtalyan askerî heyetlerinin arabuluculuk teklifinden de ya-rarlanmaya çalışıldı. Bu heyetler Yönetim Konseyinin yeniden biçimlenmesini ve prole-tarya diktatörlüğünde «geriye doğru gelişme» yi başarma umudunda idiler.

1 Mayıs günü ilk gez bir resmî tatil günü olarak kutlanıyordu. Ülkede ve Budapeşte'de renkli törenler oluyordu; fakat Devrimci Yö-netim Konseyi ve Budapeşte İşçiler Konseyi bir çıkar yol bulmak için bütün gece top-lantı yaptılar. Yönetim Konseyinin bazı sos-yal-demokrat üyeleri arabulucuların koşulla-rını kabule hazırıldılar. Fakat İşçiler Konseyi ülkenin ve devrimin savunulması için bütün güçlerin seferber edilmesine karar verdi.

Bu kararı uygulamak için koşullar elveriş-liydi. Sovyet hükümeti azimli bir tepki göster-mişti. Barış Konferansı Romanya'lılara dur-malarını söylemişti ve zaten Romanya'lılar varmak istedikleri amaca varmışlar ve 1916 Bükreş İttifak Antlaşmasında Romanya'ya va-dedilen toprakları işgal etmişlerdi. Onun için Romanya ordusu Tiszü nehrinde durdu. Gene de Budapeşte'ye 100 kilometre yakın yerdey-diler.

KARŞI - DEVRİM'İN ÖRGÜTLENMESİ:

Aristokratlar, toprak sahipleri, kapitalistler, yüksek mevkideki memurlar ve subaylar daha Karolyi rejimi zamanından örgütlenmeye baş-lamışlardı; bazıları o zamandan ülkeden çıkmışlardı. Geri kalanın hepsi ülkeyi 21 Mart'ta terketti. Askerî saldırıdan sonra bunlar daha faal olmaya başladılar.

Viyana'da bir karşı-devrim komitesi kurul-du. Başına Kont Istvan Bethlen geçti. Kont Pal

Teleki de komitenin faal bir üyesiydi. (Her ikisi de iki dünya savaşı arası yıllarında Macaristan Başbakanı olacaklardır.) Güney Macaristan'da Szeged'de, ki o zaman Fransız ordusu işgali altındaydı, Mayıs ayında ilk karşı-devrim hükümeti kuruldu. Kont Gyula Karolyi Başbakan oldu. Aynı kentte, gene ileride Başbakan olanlardan biri olan Binbaşı Gyula Gömbös karşı-devrim için askerî destek örgütlemeye koyuldu. Sözde Ulusal Ordu Haziran 1919'da kuruldu, Tuğamiral Niklos Horthy kumandayı üzerine aldı; (bir kaç ay sonra Naip oldu.)

Daha o zaman bu iki karşı-devrim grubu arasında çeşitli çatışmalar oldu. Bu çatışmalar siyasî uğraşı ve hattâ iki dünya savaşı arası Horthy Konseyler Cumhuriyetini hızla devirmek için ellerinden geleni yapma çabasında birlik oldular. Müttefiklerin desteğini de sağlamaya çalıştılar.

Büyük Devletlerin bulunduğu askerî heyetlerin üyeleri Macar karşı-devrimcilerinin amaçları hakkında hayale kapılmıyorlardı. Birkaç kez bunların tutucu, gerici, monarşist, yahudî düşmanı tutumlarını ve Macarca konuşulan bütün toprakları anavatana katma siyasetlerini eleştirmişlerdi. Haziran ayında, o zaman Çekoslovakya Dışişleri Bakanı olan Eduard Benes bir muhtıradan Barış Konferansının ilgisini Macar karşı-devrimcilere verilen desteğin doğurduğu tehlikelere çekti.

Ne var ki, Antant'ın Macar Konseyler Cumhuriyetine karşı güvendiği kuvvet de buydu ve proletarya diktatörlüğü yanında buna daha ehven gözü ile bakıyordu.

Çok geçmeden Viyana'daki ve Szeged'deki karşı-devrimciler Budapeşte'den yönetilen bölge içinde daha başka ve daha küçük benzer gruplarla ilişki sağladılar ve Macaristan'da bulunan Antant heyetleri çoğu zaman bunlara aracılık ettiler.

BAŞARILI BİR KARŞI SALDIRI:

Mayısın başlarına doğru DYK'nin çabaları ve nüfusun ezici çoğunluğunun canla başla girişimiyle ordu yeniden örgütlenmişti. Rus, Çekoslovak, Romen, Bulgar, Avus-

turyalı ve Yugoslav gönüllülerinden özel uluslararası bir alay kurulmuştu.

Avusturya - Macaristan ordusundan bir kurmay subay olan Aurel Stroiold şimdi Kızıl Ordunun Kurmay Başkanı olmuştu. Onun parlak örgütçü yeteneği, çok derin askerî bilgisi ve halkın kendisine beslediği sevgi sayesinde Macar Kızıl Ordusu Mayıs'ın ortalarına doğru Çekoslovak Ordusuna karşı saldırıya geçmeyi başardı. Ayın sonlarında askerler hâlâ Macar Konseyler Cumhuriyeti denetimi altındaki topraklarda çarpışıyorlardı; fakat Haziran ayından sonra Slovakya'ya girmişlerdi ve Kassa da dahil birbiri ardına şehirleri ve savaştan önce Macaristan sınırları içinde olan bölgeleri işgal ediyorlardı. Macar Kızıl Ordusunun yaman ilerlemesi aynı zamanda şu umutla besleniyordu: Çekoslovak ve Romen askerlerinin çemberi kırıldıktan sonra Kuzey - Doğu'da Sovyet Kızıl Ordusuyla doğrudan askerî ilişki kurmayı başaracaklardı.

Macar Konseyler Cumhuriyetinin Slovakya'da son derece itibarı olması yararlı oldu. Çekoslovak Cumhuriyeti henüz kurulmuştu. Çekler Slovaklar arasındaki ilişkiler kesinlik kazanmamıştı ve bu, Çekoslovak askerlerinin moralini etkiliyordu.

16 Haziranda, askerî başarılarla ek olarak, bir Slovak Konseyler Cumhuriyeti ilân edildi.

Anlaşılabileceği gibi Paris'te ve de Prag'da bu gelişme son derece büyük hayret ve kaygı uyandırdı. Prag'daki hükümet ve Çekoslovak Ordusu liderleri Paris'ten ivedi ve kesin askerî yardım istediler. Prag'da bir Sovyet Cumhuriyeti kurulması gibi «korkunç» bir ihtimalden söz ederek uyarmada bulundular. Bir yandan Çekoslovak birlikleri Macaristan'a karşı ve bir İtalyan askerî heyetinin kılavuzluğu altındaki devrime karşı çarpışırken çeşitli İtalyan şirketleri ve hattâ resmî acentalar Macaristan'a silâh, cephane ve daha başka mallar sağlıyorlardı. Çekler bu yüzden İtalyanlara şiddetle hücum ettiler. İtalyanların ne Devrimci Yönetim Konseyine, ne de başka müttefiklerine sevgi beslediği yoktu. Ama İtalyan çıkarları Tuna havzasında Fransız etkisinin azalmasını gerektiriyordu. Böylece bir yandan Konseyler Cumhuriyetine yardım

ederken, bir yandan da Fransızları aldatmak amacıyla Szegel'deki karşı-devrimcilerle ilişki kurmaya çalışıyorlardı.

Müdahaleye resmen olmasa bile göz kırparak yaşanan Barış Konferansı beklenmedik Macar başarıları karşısında sorumluluğu kısmen Fransız askerî liderlerine, kısmen de Çekoslovak ve Romanya hükümetlerine yüklemeye kalkmıştı. Bu yalnız kızgın tartışmalara yol açmakla kalmadı: Büyük Devletlerle küçük müttefiklerin arasındaki ilişkileri de zedeledi.

Büyük Devletlerden hiçbiri kendi ordularıyla Macaristan'a müdahale etmek istemiyorlardı. İç siyasetleri yüzünden böyle bir sorumluluğu üzerlerine alamıyorlardı. Aynı zamanda, yalnız Çekoslovakya'daki durumdan dolayı değil, Haziran sonunda Almanya'ya barış koşullarını vermek istediklerinden Macar ilerlemesini durdurmak ivedilemişti. Ayrıca Büyük Devletler barış koşullarının protestosuz kabul edilmeyeceğinden de kuşulanıyorlardı. Onun için işleri kendi eline alıp askerlerin bozdukları durumu diplomatik yollardan onarma sırası Clemenceau'ya gelmişti.

DİPLOMATİK SAVAŞ:

Macar Kızıl Ordusunun başarıları ülkenin her yanında olağanüstü bir sevinç yarattı. Gene de ülke ve halkın kendi kaynaklarının sonuna geldiklerini gösterir belirtiler vardı ve İdare Konseyi içişlerini takviyeye daha çok eğilme zorundaydı.

Karşı saldırı zamanında, ülkenin Batı kesiminde bir karşı-devrim ayaklanması patlak vermişti. Karşı-devrimciler ordu ikmallerini kesmek ve karşılık yaratmak çabasındaydılar. Ayaklanma çabucak ve kesin bir şekilde bastırıldı. Fakat bu eylemlerin doğurduğu sonuçlar ekonomik ablukadan ve ikmal sorunlarından doğan zorluklara eklendi. Toprak sahibi köylüler yiyecek fazlalarını pazara götürüp bunları hükümetin çıkardığı yeni paralar karşılığı satmaya yanaşmıyorlardı. Savaş durumunun sonuçları olarak zorunlu mal teslimi, istisnâk gibi olağanüstü tedbirlere kızıyorlardı. Köylerle ken-

ler arasındaki ilişkiler gergindi, hoşnutsuzluk hükümetin itibarını zayıflattı.

Gönüllü katılma temeline dayanmış olan Ordunun üyeleri arasında yorgunluk belirtileri görünmeye başladı. Komünistler ve sosyal-demokratlar her zaman eşit görüşte değildi. Haziran'daki Parti Kongresinde, Zsigmund Kunfinin liderlik ettiği Sosyal - Demokrat muhalefet daha az diktatörlük yöntemleri istedi ve komünistleri art plana itmeye çalıştı. Mart'tan beri kuvvet dengesinde görülen bu değişiklik Komünistlerin bir uzlaşma çözümünü bile uzun tartışmalardan sonra sağlayabildiklerinden anlaşılıyordu.

7 Haziran Clemenceau'nun notası geldiği zaman durum böyleydi. Notada Macar Kızıl Ordusunun ilerlemeyi durdurmasına karşılık Yönetim Konseyinin Barış Konferansına çağrılacağı açıklanıyordu. Çok küçük ve belli belirsiz ödümler içeren bu notayı Yönetim Konseyi reddetti.

13 Haziran Clemenceau Konseye bir nota daha yolladı. Bu notada verdiği söze göre Macar Kızıl Ordusu Kuzey bölgelerden çekilirse, Romanya askerleri de Trans-Tisza bölgesinden çekileceklerdi. Yönetim Konseyi ve Parti Komitesi, ordunun ve iç bölgelerin yeniden Macar yönetimine geçebileceğini düşündükten sonra aynı gün teklifi kabul etti.

Ülkenin ekonomik, askerî ve uluslararası durumuna bakan ve Macar Konseyler Cumhuriyetinin Anayasasını çizip onaylayan Ulusal Konseyler Konvansiyonunun bunun üzerine yaptığı oturumunda başlıca Barış Konferansından alınan Nota tartışıldı. Bir çok delegeler korkularını dile getirdiler. Acaba Barış Konferansı verdiği sözü yerine getirir miydi? acaba Macar Kızıl Ordusunun geri çekilip Slovak Konseyler Cumhuriyetini kendi kaderleriyle başbaşa bırakması, Sovyet Rusya hâlâ çarpışırken silâhlarını susturması ahlâk ve siyaset bakımından uygun düşer miydi?

Duyulan korkular haklıydı, çünkü Dörtler Konseyi boşaltmayı Romanya ile görüşmemişti ve Macarlara da hiçbir garanti vermemişti. Güç ilişkileri ise, Macar Kızıl Ordusunun başarılarına karşın, hiç şüphesiz Antant için daha elverişliydi. Antant devletleri ken-

di siyasetlerini yalnız askerî üstünlüklerine dayatmakla kalmıyorlardı, Avrupa'da devrimin yayılmamış olduğu gerçeğinden ve Sovyet Rusya'nın iç savaşla karşı karşıya bulunması nedeniyle Macaristan'a askerî yardım veremeyişinden yararlanabilirlerdi.

DYK için geçici bir ateş-kes gerekliydi ve gücüne çekti düzen vermeliydi; çünkü bölgesel hareketle yetinemeyen karşı-devrim Budapeşte'yi de ele geçirmeye çalışıyordu. Müttefik Devletlerin Budapeşte'deki askerî heyet üyeleri buna yardım ettikleri gibi Viyana'daki heyetlerin üyeleri de başka karşı-devrim faaliyetlerini destekliyorlardı.

Böylece Haziran sonunda Macar Kızıl Ordusu birlikleri Kuzeydeki topraklardan geri çekilmeye başladılar.

MACAR KONSEYLER CUMHURİYETİNİN DÜŞÜŞÜ

Çekiliş, yoğun çarpışmalarla kurtarılmış olan bölgelerin boşaltılması ve bunun belli bir nedenle yapılmamış oluşu, gerek askerler gerekse halk üzerinde olumsuz bir etki yaptı. Subaylardan büyük bir kısmı alınan karara katılmadıkları için istifa ettiler. Bunlar arasında Kurmay Başkanı Stromfeld ve Başkumandan Vilmos Böhm de vardı. Konseyler Cumhuriyetini, sosyal ve siyasî programı için değil de yeni düzenin eski sınırları savunmasını bekledikleri için kabul etmiş olan sosyal tabakalar şimdi açıktan açığa kitle halinde onun aleyhine döndüler.

O ana kadar alçak gönüllülükle geri planda kalan ve görev almayan sendika liderleri şimdi du düşünüşle ileri atıldılar: Hükümete yeni bir biçim verdikten ve diktatörlüğü yumuşattıktan sonra Antant'la anlaşma zemini bulunabilecek, abluka kaldırılacak ve böylece temel sorunların hepsi çözülebilecekti.

Yönetim Konseyinin durumu gerçekten zayıflamış ve daha da zorlaşmıştı. Bunun da ana nedeni Romen askerlerinin Trans-Tisza bölgesini boşaltmak istemeyişleriydi. Bu niyetlerini Barış Konferansına 2 Temmuz'da bildirmişlerdi. İtibar düşüncesiyle Büyük Devletler verdikleri sözü gerçekleştirmedikleri

için kızgınlık duymuşlarsa da Romanya'ya karşı hiçbir ablukaya girişmediler. Çünkü onların gözünde, durum aslında denetim altına alınmıştı. 28 Haziran'da en büyük sorunları olan Alman Barış Antlaşması hiçbir çatışma olmadan gerçekleşti. Alman heyeti Antlaşmayı hiç direnmeden kabul etti. Almanya'da bir devrim olmadı. Birleşik Devletler Avrupa işlerinden çekilmeye başladı. Lloyd George bile Barış Konferansı işine katılmaz oldu. İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour açısından Macar sorunları Romanya petrol alanları kadar önemli değildi. Clemenceau ise en akıllı siyaseti bekleyip görmek, çünkü artık Yönetim Konseyinin çıkmaza girmiş olduğunu söylüyordu.

Yönetim Konseyi ve Macar halkı 20 Temmuz için müdahale aleyhinde ve Macar Konseyler Cumhuriyeti lehinde plânlanan dünya-çapında gösteriyi boşuna bekledi; bu gösteriler Büyük Devletlerin kendi ülkelerinde yapılmadı, Mart umutları gerçekleşemedi; devrim yayılmadı; Macar Konseyler Cumhuriyeti tek başına kaldı. Macar Kızıl Ordusu çekildikten sonraki durum siyasî ve manevî bakımdan Mayıs başlarından bir hayli daha kötüydü.

Bu nedenle Yönetim Konseyi, Antant'ın niyetini ve ne gibi koşullar altında bir anlaşmaya varılabileceğini anlamak için Vilmos Böhm'ü Viyana'ya yolladı. Ama bunun sonucunu beklemeden Tisza boyunca bir karşı saldırıya geçme plânlarını onayladı. Yeni Kurmay Başkanı Ferenc Julier sonu ne olursa olsun, bu saldırıyı Bela Kun hükümeti aleyhine kendi amaçlarına hizmet için kullanma niyetindeydi. 20 Temmuz'da başlayan bu saldırının amacı Barış Konferansının kararlarına göre Romanya ordusunun geri çekilmeye zorlamaktı. Fakat ne siyasî, ne de askerî bakımdan iyi hazırlanılmış değildi. Romanyalı generaller de bu saldırı hakkında zamanında uyarılmıştı. Böylece, başlangıçta bazı başarılarla rağmen, Ağustos ayına kadar süren cephe gerisi çarpışmalarıyla Macar Kızıl Ordusu yavaş yavaş temizlenmişti. Mayıs ayındaki benzer bir karşı saldırı tekrarlanamazdı ve Yönetim Konseyi, istemiyerek de olsa, buna başlamakla Macar

Konseylere Cumhuriyetinin yıkılışını hızlandırmaktan başka bir yarar sağlamadı.

Barış Konferansı Romanyalıların ilerlemesini durdurmak için Yönetim Konseyiyle görüşmeye yanaşmadı. Viyana'da verilen koşulları Böhme kabule hazırды: Macar Hükümeti yeniden kurulacak ve proletarya diktatörlüğü kalkacaktı.

Bela Kun ve Yönetim Konseyi üyelerinin çoğunluğu bu koşulları kabule hazır değildi. 1 Ağustos'ta istifa ederek iktidarı sendika liderlerinin kurduğu hükümete devrettiler. Buna rağmen Romanya ordusu ilerlemesine devam etti ve 3 Ağustos'ta Budapeşte'ye girdi. Yönetim Konseyi üyelerinden bazılarına Avusturya'ya siyasî sığınma izni verdi. Devrim zamanında ülkede ve Budapeşte'de yükselmiş yeni ve yetenekli liderlerden çoğu başka ülkelere göçtü. Ülkede kalanlar ise çabucak yayılan karşı-devrim yıldırısı altında ezildiler.

Macar Konseyler Cumhuriyeti 133 gün sürmüştü. Bu kısa süre içinde, inanılmayacak zor koşullar altında, ülkenin eskimiş ekono-

mik ve sosyal düzenine canlılık katmaya, burjuva-demokratik devrimi tamamlamaya ve daha ileri götürmeye çalışıldı. Küçük ve dört yanı düşmanlarla çevrili, biricik müttefikinden (Rusya hariç) tecrit edilmiş bu ülkede örgütlü işçiler tüm kapitalist sisteme karşı diretmışlerdir. Macar Konseyler Cumhuriyeti, sosyal ve ulusal baskıya karşı savaş açarak, Tuna havzasındaki bütün halkların «proletarya diktatörlükleri kardeş ittifakını» kurarak bu ikili ağır yükten kendilerini kurtaracaklarını umdu. Uluslararası güç dengesi bu programın gerçekleşmesine imkân vermedi. Burjuva-demokratik rejimin yıkılması yüzünden ülkenin hiç olmazsa 1918 Ekim koşullarına dönmesi mümkün olamadı. Büyük Devletlerin siyaseti, Küçük Antant'ın geleceği ve devrim korkusu Amiral Horthy'nin karşı-devrim akımına yardımcı oldu. Bunun sonucu olarak yalnız uluslararası işçi hareketi ve Macaristan'daki devrimci akım ciddi bir yenilgiye uğramakla kalmadı; burjuva-demokratik muhalefet de son derece zayıfladı ve bunun yanısıra karşı-devrime başarıyla karşı koyabilecek bütün güçler de zayıfladılar.

TÜSTAV

BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, SOSYALİZM YOLUNDA...

TSİP Çankaya İlçesi 2. Olağan Kongre Raporu

**Delege Arkadaşlar
Partili Kardeşlerim
Saygıdeğer Konuklar**

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Çankaya İlçe 1. Olağan Kongresi 26 Temmuz 1975'de yapılmıştı. 1. Olağan Kongremizden bu yana geçen bir yılı aşkın dönem, gerek Partimiz ve İlçe örgütümüz, gerekse ülkemizdeki tüm sosyalistler ve demokratik güçler için büyük önem taşıyan olaylar ve gelişmelerle doludur.

Bu dönem boyunca hepimiz, Dünya Devrimci Sürecinin büyük başarılar kazandığına tanık olduk. Barış, Ulusal Bağımsızlık, Demokrasi, Toplumsal ilerleme ve sosyalizm mücadelesi çok ileri boyutlara ulaştı.

Bu dönem boyunca, Türkiye emekçi halk muhalefeti faşizmin aralıksız saldırılarına rağmen en güçlü girişimlerini yaptı ve yeni demokratik mevziler kazandı. 50 yıldan beri ilk kez, 1 Mayıs, yüzbinlerce işçi ve emekçinin katılımıyla yığınca bir gösteri ile kutlandı. Gene işçi sınıfımızın mücadele tarihinde ilk kez, yüzbinlerce işçi DGM yasasına karşı Genel Siyasi Grev silâhına sarıldı. Diğer emekçi kesimlerin de yoğun desteğiyle DGM yasasının çıkması engellendi.

Bütün bu olaylar ve gelişmeler karşısında birer seyirci durumunda olmadığımızı, Partimizin ve partililerin bu mücadelede aktif bir biçimde yer aldığını bilmek, bize ancak gurur verir.

Bu dönem boyunca Partimiz ve İlçe Örgütümüz son derece yoğun ve çileli bir mücadeleden geçti. Faşizmin şiddetli saldırılarına, egemen sınıfların yoğun baskılarına hedef olduk. Bilimsizliğimizden ve deneysizliğimizden ötürü birçok hataya düştük. Olanaksızlıklar pek çok aksamaya yol açtı. Bütün bunların üstüne, önemli bir kısmı ideolojik gerekçe göstererek birçok arkadaşımız parti dışına düştü. Ama ne TSİP çöktü, ne de Çankaya İlçe Örgütü.

İlçe örgütümüz 1. Olağan Kongresinden çıktığında, partimizin ideolojik ve örgütsel birliğini korumak ve pekiştirmek, en temel görev olarak karşımızda duruyordu. Bugün, bu görevi ne ölçüde yerine getirdiğimizi ve hangi sonuçlara ulaştığımızı görerek güvenle diyebiliyoruz ki, DOĞRU BİR YOL İZLEDİK.

Bilime ortodoksça sahip çıkarak, parti içi yanlış eğilimlere ve partidışı sapmalara karşı kararlı bir ideolojik mücadele yürüterek ve en önemlisi, İlçe örgütümüzün yığınlarla bağlarını güçlendirerek, etkinliğini ve saygınlığını arttırarak, örgütsel deneylerimizi zenginleştirerek bunu başardık. Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm mücadelemizde ileri mevzilere ulaştık. Böylece, önümüzdeki yılların bütün alanlarında yeni başarılar getireceğini gösteren bugünkü koşulları yarattık.

1. Parti Kongremizin kararlarını klavuz edinen İlçe Örgütümüz, gün geçtikçe gelişip güçlenmektedir. İlçemizin örgütsel hayatının bütün yanlarının daha bir canlılık kazandığını, üyelerimizin çalışkanlığının, fedakârlığının, bilime bağlılığının ve yaratıcılığının ürünlerini vermeye başladığını, yığınlar arasında etkinliğimizin ve yönlendirici rolümüzün artmakta olduğunu görmekten daha kıvanç verici ne olabilir?

ÇAĞIMIZ ÇÖKMEKTE OLAN KAPİTALİZMDEN SOSYALİZME GEÇİŞ ÇAĞIDIR.

1. Emperyalist paylaşım savaşının sonunda, Ekim 1917'de toplumların gelişim kanunlarına bağlı olarak, üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki çelişki, işçi sınıfının ve müttefiklerinin devrimci mücadelesiyle çözüldü. Yalnız artık değer sömürsüne ve kapitalist toplum biçimine değil, bütün sömürü biçimlerine ve onların üzerinde yükselen toplumsal yapılarla son veren sosyalizm dünyaya geldi.

Sosyalizmin doğuşu, emperyalizmin yıkılışının da başlangıcı oldu. İşte o günden başlayarak dünyamız, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını yaşıyor. Ve o günden başlayarak sosyalizm, emperyalizmin yenilmez rakibi olarak, sömürüye ve zulme karşı savaşan bütün güçlerin önderidir.

Dünyanın altıda biri üzerinde sömürü ve zulmün sona ermesi, emperyalist kuşatmaya rağmen sosyalizmin ve özgürlüğün serpilip gelişmesi ulusal ve sosyal kurtuluş uğrunda mücadele eden dünya işçi sınıfına ve

ezilen uluslara, arkalarını dayayabilecekleri sağlam bir kale kazandırmıştır. Emperyalizmin ve her türlü gericiğin kaçınılmaz sonuna yaklaşmasını hızlandırmıştır.

Bu birlik ve dayanışma, hem dünyanın tek sosyalist ülkesinin emperyalizmin saldırılarına karşı korunmasına ve güçlendirilmesine yardımcı olmuş, hem de dünya çapında ilerici, devrimci güçlerin mücadelesinin başarı kazanmasını sağlamıştır. II. Emperyalist paylaşım savaşından bu yana, emperyalist zincirin birçok halkası koparılmış ve sosyalizm bugün güçlü bir Dünya Sistemi haline gelmiştir.

SOSYALİST SİSTEM DÜNYA DEVRİMCİ SÜRECİNİN TAYİN EDİCİ GÜCÜDÜR.

Bugün sosyalizm yeryüzünün üçte birinde dipdiri gelişen bir gerçekliktir. Ve bir milyarı aşkın insanın maddi hayat tarzıdır. Avrupa'nın ve Asya'nın geniş toprakları üzerinde kurulan sosyalizm Küba Devrimi'nin zaferiyle Lâtin Amerika'ya sıçramıştır. Hiç kimse sosyalist devletlerin dünyaya sorunları üzerindeki olumlu etkisini ve bu etkinin her geçen gün daha da arttığını inkâr edemez. Geçen yıl Helsinki'de toplanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı bunun en yakın örneğidir. Konferans, sosyalist ülkelerin ötedenberi savundukları ilkelerin ve görüşlerin emperyalist ülkeler tarafından kabul edilmesi ile sonuçlanmış ve insanlığın ileriye dönük gelişmesinde çok önemli bir aşamadır. Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e girmesi ve dünya çapında tanınması, Çekoslovakya'nın batı sınırlarının dokunulmazlığının onaylanması olayları da, Sosyalist Sistem'in her geçen gün artan gücünün kazandığı başarılarından bazılarıdır.

Son yıllarda insanlığın sosyalizm yolunda ilerlemesi, büyük ölçüde hızlanmış bulunuyor. Dünya İşçi Sınıfının ve emekçilerinin her geçen gün daha büyük bir kesimi sosyalizm bayrağı altında toplanıyor. Yiğit Vietnam halkının zaferi, en yakın ve sıcak örneklerden biridir. Vietnam halkı, saldırgan emperyalizmin II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrasında bir sosyalist devleti kan ve ateşle yıkmaya ve ulusal kurtuluş savaşını ezmeğe yönelik en korkunç girişimini başarısızlığa uğrattı. Güney Vietnam'ı işgalcilerden kurtardı. Enternasyonalist ruhun ve sosyalizme bağlılığın en şanlı örneklerini veren bu ulus, bugün, sosyalizmi güçlendirmek için olağanüstü çaba göstermektedir.

Bugün Sosyalist Sistem içinde yer alan devletler gündün güne güçlenmektedir. Siyasal bakımdan daha da sağlamlaşmalarının yanısıra, toplumsal üretimde ve halkların maddi, kültürel yaşam düzeylerinde çok hızlı bir artış vardır. Özellikle son yıllarda sınıfsız topluma doğru güvenli bir gelişme sözkonusudur.

Sosyalist devletler arasındaki bağlar, her sosyalist ulusun serpilip gelişmesi ile birlikte gittikçe sağlamlaşmaktadır. Politikalarında, ekonomilerinde ve toplumsal yaşamlarında ortak yanları her geçen gün artmaktadır.

Sosyalizm, daha bugünden, bütün ilerici insanlığın özlemlerini ve hayâti çıkarlarını ifade eden bir slogan haline gelmiştir. Emekçi halklara özgürlük, gerçek demokratik haklar, refah, mümkün olan en geniş bilgiyi edinme fırsatı ve sağlam bir güvenlik duygusu sağlamaktadır. Barışı, bütün ülkelerin egemenliklerine saygıyı ve devletler arası eşit işbirliğini getirmekte, özgürlükleri ve bağımsızlıkları için savaşan halklara destek olmaktadır. Böylece sosyalizm; sömürü ve zulüm altında inleyen yüz milyonlarca insanın, elde etmek için uğrunda mücadele verdikleri yegane kurtuluş yolu olmuştur. Ve günden güne gerileyen emperyalist kapitalizm karşısında, insanlığın ileriye doğru gelişiminin esas yönlendiricisidir.

Elbette ki işçi sınıfı sosyalistlerinin, en yürekten, en sıcak ilgilerini dünya devrimci sürecinin temel gücüne, varlığında sosyalizmi somutlayan dünya sosyalist sistemine yöneltmeleri doğaldır. Dünya sosyalist sisteminin, hangi alanda olursa olsun en küçük başarılarının TSİP'lilerin yüreğini gururla doldurmadığı an olmamıştır.

Çin'in dünyadaki yerinin belirlenmesi, hiç kuşkusuz ayrıca ve özel olarak ele alınması gereken bir sorundur. Çin yöneticileri, uzun yıllardır sosyalist ülkelere düşmanlık etmektedirler, anti-Sovyetizmin en keskin şampiyonluğunu yapmaktadırlar. Kapitalist ülkeler, işçi sınıfı hareketinin karşısına, karşı-devrimci bir çizgi olarak dikilen maocu guruplaşmaların en yakın destekleyicisidirler. Artık maoculuk, yalnızca işçi sınıfı dışı bir çizgi değil, karşı-devrimci bir akımdır. İzledikleri bu sosyalizm dışı politika, Çin yöneticilerinin, ulusal kurtuluş hareketlerinin temsilcileri arasında da teşhirini getirmiştir. Angola halkının ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi karşısında çin'in gösterdiği tutum, bunun en yakın ve sıcak örneklerindedir. Bütün bunların ötesinde, Pekin yöneticileri, emperyalist ülkelerin en gerici ve militarist kesimlerinden, Güney Afrika'daki ırkçılara ve Şili faşistlerine kadar tüm dünyadaki en uç gericilerle işbirliği ve dayanışma halindedirler. Fakat, elbette Çin'de de tarihin çarkları geriye döndürülemez ve gelecek sosyalizmin olacaktır.

KAPİTALİST ÜLKELER İŞÇİ SINIFININ MÜCADELESİ, SOSYALİZM YOLUNDA İLERİ ADIMLAR ATIYOR.

Son yıllarda kapitalist dünyada, yaygınlığı ve şiddeti bakımından 1930'ların bunalımıyla karşılaştırılabilir ölçüde büyük bir bunalım patlak vermiştir. Bunalım, kapitalist ekonominin, bütün ana merkezlerinde aynı an-

da patlak vermiş ve en ücra köşelerine kadar yayılmıştır. İşsizlik hızla artmıştır. Enflasyon, bunalım sürecini özellikle derinleştirmiştir. Kapitalist devletler, çelişkileri yumuşatmak ve bunalıma karşı ortak tedbirler almak için çeşitli girişimlerde bulunmuşlarsa da, başarılı olamamışlardır. Çünkü emperyalizmin tabiatı gereği, herbiri diğerlerinin aleyhine çıkarlar sağlamaya çalışmaktadır. Bu bunalım, emperyalistler arası rekabeti, ABD ile AET arasındaki çelişkileri ve gerek Ortak Pazarın, gerekse NATO'nun içindeki uyumsuzlukları derinleştirmiştir. Emperyalizmin çöküşünü bir kat daha hızlandırmıştır..

Buna karşılık, kapitalist ülkelerde işçi sınıfının acil çıkarları ve nihai hedefi doğrultusundaki mücadelesi her geçen gün yükseliyor ve ileri mevzilere ulaşıyor. Emekçi halkın çeşitli kesimlerini de içine alan grev dalgaları, günümüzde en yüksek düzeyini buluyor. Emekçilerin çıkarları, insanlığın gerçek çıkarları için yürütülen mücadelede işçi sınıfının öncülük rolü, büyüyor. Saygınlığı ve kendisine duyulan güven artıyor. Özellikle son yıllarda sendikalar hızla sola kayıyor ve siyasi fonksiyonları daha çok önem kazanıyor.

Emekçi kesimlerle, tekелci oligarşi arasındaki çelişkilerin iyice derinleşmesi ve şiddetlenmesi tekellerin boyunduruğu altında ezilen bütün emekçi kesimlerin çıkarlarının gittikçe ortak hale gelmesi, işçi sınıfı partilerince önerilen anti-tekелci alternatif çerçevesinde birleşme olanaklarını arttırmaktadır. Bütün bu gelişmeler, gelişmiş kapitalist ülkelerde devrimin antitekelci aşamasından sözedilmesine olanak veriyor. Bugün birçok kapitalist ülkede, işçi sınıfı partilerinin ilerici parti ve toplumsal güçlerle güç ve eylem birliği sağlam adımlarla ilerlemekte ve bu partilerin safları günden güne güçlenmektedir. Örneğin Fransa'da sol cephenin, İtalya'da işçi sınıfı partisinin gittikçe artan oy oranları, bu ülkelerde işçi sınıfı partilerini iktidara ortak olmanın eşğine getirmiştir.

Ayrıca, geçtiğimiz yıllarda emperyalist gericiğin bazı odak noktalarına güçlü darbeler indirilmiştir. Portekiz'de devrimci güçler, işçi sınıfı partisinin öncülüğünde faşizmin dünyadaki en eski kalelerinden biri yerle bir edilmiştir. İspanya'da faşist Franko rejimi, işçi sınıfının güçlü darbeleri altında sarsıntı geçiriyor.

Gene geçtiğimiz yıllarda, emperyalizmin Kıbrıs'ı batmayan bir uçak gemisi haline dönüştürme çabası önemli ölçüde başarısızlığa uğradı. Faşist Sampson yönetiminin ömrü pek kısa olduğu gibi, Yunanistan'daki yedi yıl süren faşizm de sona erdi. Ancak, Ada'nın önemli bir bölümü yabancı işgal altındadır. Emperyalizm ve işbirlikçileri, Rum kesiminde başarıya ulaştıramadıkları Enosis çabalarını KTFDY'yi kurdurarak ve bağımsız devlet olmaya kışkırtarak, Türk kesiminde sürdürmektedirler. Adadaki bütün yabancı askerler çekilmeli, Kıbrıs halkının kendi kaderini tayin hak-

kına saygı gösterilmelidir. Kıbrıs'ta her iki toplum kesiminde de sınıf mücadelesi yükseliyor. Yakın bir zamanda Rum kesiminde yapılan seçimlerde, içinde AKEL'in de bulunduğu sol cephe, gerici bloka tek milletvekilliği bile kaptırmayarak, büyük bir zafer kazanmıştır. Bu da, açıkça göstermektedir ki, Kıbrıs'ın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün güvencesi, Kıbrıs işçi sınıfı ve emekçileridir.

Öte yandan, kapitalist dünyanın pek çok ülkesinde işçi sınıfının mücadelesi çok değişik boyutlarda ve biçimde sürmektedir. Örneğin, Lâtin Amerika ülkelerinin pek çoğunda devrimciler ve ilericiler, emperyalistlerin ve yerli ortaklarının amansız saldırısına karşı en zor koşullar altında mücadele vermektedirler.

Şili'de faşist askeri diktatörlük, işçi sınıfı ve emekçiler üzerindeki vahşi saldırılarını, katliam ve işkencelerini sürdürmektedir. Şili'de halkın oylarıyla işbaşına gelmiş meşru bir hükümetin kahpece devrilmesi ve onbinlerce sosyalist ve yurtseverin canice katledilmesi, tüm dünya ilerici güçlerinin faşizme ve emperyalizmin entrikacılığına karşı bir uyarı ve uluslararası dayanışma için bir çağrı niteliği taşımaktadır. Burada, Tüm Türkiye halkı adına, bir kez daha haykırıyoruz:

«Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Luis Corvalan'a Özgürlük»

«Şili'deki tüm siyasî tutuklulara özgürlük»

Burada, tüm Türkiye halkı adına, Arjantin'de, Bolıvy'a'da, Brezilya'da, Uruguay, Paraguay, Guatemala ve Haiti'de emperyalizmin ve faşizmin hunharca saldırıları karşısında hayatlarını kaybeden işçi sınıfı sosyalistlerini ve yurtseverlerin saygıyla anıyoruz. Son derece güç koşullar altında Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm mücadelesini sürdüren tüm sosyalistleri ve demokratları selâmlıyoruz ve dayanışma duygularımızı iletiyoruz.

Burada, Amerikan emperyalizminin tezgâhladığı faşist darbeye hayatlarını yitiren, Filipinler'de ve Endonezya'da faşizmin saldırılarını kahramanca göğüsleyen tüm devrimcileri selâmlıyoruz.

Burada, Amerikan emperyalizminin ve gerici şah yönetiminin zulmüne rağmen, kan pahasına, can pahasına mücadelelerini sürdüren İran halklarının yiğit evlâtlarını selâmlıyoruz.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ EMPERYALİZME VURA VURA GÜÇLENİYOR

Dünya devrimci sürecinin üçüncü önemli gücü olan ulusal kurtuluş hareketleri geçtiğimiz yıllarda zaferden zafere koştu. Asya ve Afrika halkları emperyalizmi adeta şamar oğlanına çevirdi. Asya'da Vietnam, Komboçya, Laos, zincirleme bir gelişme ile emperyalizmi bir daha dönmek üzere uzaklaştırdılar. Afrika'da Mozambik, Gine-Bissau, Yeşilburun Adaları ve Angola halkları yıllarca süren şanlı mücadeleler sonunda ulusal bağımsızlıklarını kazandılar.

Bugün de Güney Afrika Birliği'nin, Zimbabve'nin ve Namibya'nın yiğit halkları, ulusal bağımsızlıklarını kazanmak için yoğun bir mücadele içindedirler. Aynı şekilde Eritre ve Sahra halkları da ulusal kurtuluş savaşları veriyorlar.

Günümüzde emperyalizmin karanlık emeller güderek Orta Doğu'da tezgahladığı oyunlar büyük bir yoğunluk kazanmıştır. Dün arap halklarına karşı gerici İsrail'i ileri süren emperyalizm, bugün bölgedeki diğer gerici güçlere de dayanarak, Filistin halkının ulusal kurtuluş savaşını kan ve ateşle boğmaya çalışmaktadır. Filistin ve Lübnan halkları üzerinde toplu katliama girişmektedir. İsrail ve diğer gerici güçler, işgal ettikleri Filistin ve Lübnan topraklarından çekilmeli ve Filistin arap halkının bağımsız devlet kurma hakkı tanınmalıdır. Burada, Filistin halkının yiğit ulusal kurtuluş savaşçılarının bu uğurdaki mücadelesini desteklediğimiz bir kez daha belirtiyor ve onları dayanışma duygularıyla selâmlıyoruz.

Geçtiğimiz günlerde ABD Emperyalizminin desteğindeki iç gerici güçler tarafından Taylan'daki meşru hükümet faşist bir askerî darbeye devrildi. Güney-doğu Asya'da Vietnam, Kamboçya, Laos halklarından şamar yiyen emperyalizm Tayland'daki darbeye bu bölgede tutunmanın yollarını arıyor. Çin yöneticilerinin, Sovyetler Birliği'ne karşı, Amerika'dan Güney-Doğu Asya'daki askerî varlığını arttırmasını istemeleri ABD Emperyalizminin Güney-Doğu Asya'da tutunma politikasına yardım ediyor. Fakat, emperyalizme karşı Ulusal bağımsızlık mücadelesinin gözyaşartıcı örneklerini veren Güney-Doğu Asya halklarının ve Sosyalist sistemin desteğinde, mazlum Tayland halkı iç gericiilere ve ABD Emperyalizmine hak ettikleri cevabı verecektir.

Bugün, «Üçüncü Dünya» diye adlandırılan, ulusal bağımsızlığına kavuşmuş ülkelerde gelişmenin ana doğrultusu; sanayiinin gelişmesinde devlet sektörüne ağırlık tanıma, feodal toprak mülkiyetinin kaldırılması, yabancı işletmelerin millileştirilmesi, genç devletlerin kendi doğal zenginlikleri üzerinde etkin egemenlik kurmaları ve öz kadrolarını oluşturma yönündedir.

Bağımsızlığına kavuşmuş birçok ülkede, sınıf mücadelesinin yoğunlaşmasıyla karmaşık bir sınıfsal ayrışma süreci yer almaktadır. Bu, her yerde değişik şekilde olmaktadır. Arap, Afrika ve Asya ülkelerinde ekonomik ve politik alanda yeni ilerlemeler kaydedilmektedir. Ancak, gelişmenin kapitalist yolda olduğu ülkeler de vardır.

Gelişmekte olan ülkelerin politik alanda etkinliği hissedilir ölçüde artmaktadır. Bunların önemli bir çoğunluğu, emperyalizme karşı politik ve ekonomik haklarını savunmaya kararlıdır. Bu nedenle, dış politikalarında egemen olan özellikle anti-emperyalizmdir. Bu da onların sosyalist ülkelerle yakın işbirliği ve çoğu kez, tavır birliği içinde olmalarını sağlamaktadır. Böylece, bu ülkeler, hem emperyalizmin bağımlılık çemberinden uzaklaş-

makta, hem de kapitalist dünyanın ekonomik bunalımlarından ötürü ekonomik sıkıntıya uğramamaktadırlar. Geçtiğimiz aylarda bütün «üçüncü dünya» ülkelerinin sorunlarını tartıştıkları Kolombo Konferansı, bütün bu gelişmelerin doğrultusunu bir kez daha açıkça göstermiştir.

DETANT POLİTİKASI EMPERYALİZMİN ÇELİŞKİLERİNİ DERİNLEŞTİRİYOR

Bugün, bu üç devrimci gücün birliğinden oluşan dünya devrimci sürecinin başlıca sorunlarından biri de, yeryüzünde kalıcı bir barışın sağlanmasıdır. Barışçı yanyana varolma ilkelerini pekiştirmek, sürekli barışı güvence altına almak, üçüncü bir dünya savaşı tehlikesini azaltmak ve arkasından tümüyle yoketmek için yürütülen mücadele kapitalist devletlere karşı izlenen politikanın temel ögesidir.

Barışçı yanyana varolma, soyut, pasifist bir slogan değil, tüm anti-emperyalist güçlerin ve tüm işçi sınıfı hareketinin katılması gereken bir mücadele çizgisidir. Çünkü, bir ulusun bağımsız yaşamı ve sosyalizm için gerekli koşullar, öldürücü çatışmalarla değil, emperyalizmin alanını her geçen gün biraz daha daraltan, bunu kendine özgü çelişkilerinin çerçevesine hapseden barış politikası ile yaratılır. Savaşlar, uzlaşmaz sınıf çelişkilerine yolaçıp, son tahlilde devrimci süreçlerin katalizörü oldukları kadar, emperyalizmin, üretimin anarşik karakterinden kaynaklanan kendi iç çelişkilerini çözmesinin de bir yoludur. Ve o milyonlarca insanın ölü mü, sosyal ilerlemeyi hızlandırmak için, pahalı bir bedeldir.

Dünya devrimci süreci, bu alanda da çok önemli başarılar elde etti. Soğuk savaşın buzları büyük ölçüde kırılmıştır. Detant, her geçen gün, günlük hayatımızda kendini daha çok hissettiriyor. Detant, kapitalist sistemi silâhsızlandırıyor, sosyalist sistem dışındaki ülkelerde insanların sosyalizmi tanımasını ve benimsemesini kolaylaştırıyor. İşte bu yüzden, kapitalist ülkelerden çılgınlık yükseliyor. «SSCB, bu işten daha kârlı çıktı» diye.

Sosyalist sistemin dayatmasıyla geçen yıl Helsinki'de toplanan Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Konferansı, Sosyalizmin parlak bir başarısıdır. Konferansta, barış içinde birarada yaşamının gerekleriyle her bakımdan uyuşan bir ilkeler bütünü kabul edilmiştir.

ÜLKEMİZDE FAŞİZME VE GERİCİLİĞE KARŞI MÜCADELE YÜKSELİYOR

İnsanlık, sosyalizm'de ifadesini bulan aydınlık bir geleceğe doğru kararlı adımlarla ilerliyor. Tüm dünyadaki ilerici güçler, sömürü ve zulmün birgün mutlaka yokedileceğine sarsılmaz bir inanç besliyor. Her doğan

gün, sosyalizmin ve devrimci güçlerin yeni bir başarısının müjdesini getiriyor. Her geçen gün, böylesine güzelleşen, yaşanası bir hale gelen dünyanın pek büyük bir bölümü emperyalizmin ve gericiliğin boyunduruğu altındadır. Emperyalist kapitalist sistem içinde yeralan ülkelerde, emeğin gaspedilmesinin ve insanın nisana kulluğunun bin türülüsü, hâlâ varlığını sürüdürüyor. İnsanın kendisi ve değerleri dahil herşey, alınır satılır durumdadır. Ve 1920'lerde pek çok emperyalist devlete karşı, dünyanın ilk ulusal kurtuluş savaşlarından birini başarıyla kapatan ülkemiz, bugün yeniden emperyalizme bağımlı bir ülke haline gelmiştir.

Ülkemizin siyasî bağımsızlığını kazanmasından sonra, sosyalizmle iyi ilişkiler kurulacak yerde, kapitalizme yönelinmiştir. Açıktır ki, emperyalizm döneminde, sosyalizme yönelmeyen bir ülkenin ulusal bağımsızlığını koruması olası değildir. Türkiye'de de, başından beri hedeflenen kapitalleşme sürecine girildiği ölçüde, emperyalizme bağımlılık ilişkileri gelişmiştir. Türkiye halkının kanı ve canı pahasına kapıdan kovduğu emperyalizm, bacadan geri girmiştir. Bağımlılığın mertebesi arttığı ölçüde kapitalist gelişme hız kazanmıştır. Ancak ülke ekonomisi de iyiden iyiye emperyalizmin güdümüne girmiştir.

Bu dönem boyunca, yerli burjuvazinin işbirliği içine girdiği uluslararası finans-kapitalin tekelci niteliği, ülke kapitalizmine de yansımıştır. Türkiye'nin kapitalizm öncesinden gelen toplumsal şartlarının da zorlamasıyla Türkiye kapitalizmi, tekelci bir nitelik kazanmıştır. Böylece ülke ekonomisi dar bir parababaları zümresinin tekeline girmiştir.

Türkiye kapitalizminin gelişim süreci boyunca emperyalizme bağımlılığının pekişmesi ve tekelci niteliği ülkemizde burjuva demokrasisinin yaygınlaşıp, kökleşmesine meydan vermemiştir. Burjuvazinin şovenizmi ve ırkçılığı da burjuva diktatörlüğünü besleyip, güçlendirmiştir. Bunlara, etkin bir şekilde varlığını sürdüren kapitalizm öncesinden kalma keyfi davranışlar ve baskı yöntemleri de eklenince, demokratik mevzilerin geliştirilmesi büyük ölçüde zorlaşmaktadır.

Nitekim, Cumhuriyet tarihinin 1960'lara kadar olan dönemi yoğun bir burjuva beyaz terörü ve sıkıyönetim şartları altında geçmiştir. Kapitalizmin gelişimi ve tekelci burjuvazinin palazlanması emekçi yığınların kanı ve canı pahasına gerçekleştirilmiştir.

Fakat 1960'ların nispi demokratik ortamında, işçi sınıfımızın ve emekçi halkın mücadelesi serpilip gelişme olanağı buldu. İşçi sınıfımızın grev hakkını elde etmesi ve kullanması onun sınıf bilinci kazanma yolundaki gelişimine büyük katkılarda bulundu. İşçi sınıfımız içindeki bu devrimci demokratik gelişme ve sarı sendikacılığa karşı mücadele 1967'de DİSK'i doğurdu. İşçi sınıfı hareketinin kazandığı bu dinamizmle birlikte, diğer toplum kesimlerinde belirli bir hareketlenme görüldü. Emekçi köylülüğün

üretici mitinglerine ve toprak işgallerine varan uyanışını, öğrenci gençliğin yoğun antiemperyalist ve anti-faşist mücadelesini ve aydın küçük-burjuvazinin çeşitli eylemlerini (1968 öğretmen boykotu ve benzeri.) hatırladığımız zaman, toplumsal muhalefetin o zamana kadar görülmemiş boyutlara ulaştığını kavramak kolaylaşacaktır.

1961'de kurulan TİP, genel demokratik mücadelede ve sosyalizmin meşruiyet kazanmasında önemli payı olan ilerici bir parti olmuştur. Fakat, hiçbir zaman bir işçi sınıfı partisi olamamıştır. Ne TİP, ne de başka bir hareket, çok ileri boyutlara ulaşan bu emekçi halk muhalefetini, demokratik mevzileri savunup geliştirecek, kaydedilen ilerlemeyi geriye dönmeyiz noktalara ulaştıracak ve giderek tekelci burjuvazinin diktatörlüğünü alaşağı edecek örgütlü bir güce dönüştürememiştir. Öyle ki, işçi sınıfımızın mücadele tarihinin en büyük direnişlerinden biri olan 16 Haziran bile, kendiliğinden bir hareket olmuştur .

12 Mart öncesinde, tekelci kapitalizmin ulaştığı düzey ve gelişme perspektifi bir yandan sömürücü güçler arasında aslan payını alma mücadelesini kızıştırıp egemen sömürücü güçler ittifakında çatlakara yolaçarken, öte yandan toplumsal muhalefetin ulaştığı boyutlar tekelci sermayeyi sıkıştırıyordu. Artık, tekelci sermayenin faşizmi tezgâhlamaktan başka çıkar yolu kalmamıştı. Gelişen ilerici halk hareketinin örgütsüzlüğü ve dağınıklığı da tekelci burjuvazinin işini kolaylaştırdı.

12 Mart faşizmi, artı-değer sömürsünü azamiye çıkarmak, ve her türlü demokratik, ilerici yönelimi ezmek için en küçük bir tereddüt göstermemiş, 1960'larda kazanılmış bütün demokratik hakları geri almaya çalışmıştır. Bu dönemde, 1961 Anayasasının elliyi aşkın maddesi geriye doğru değiştirilmiştir. Pek çok kanun maddesi antidemokratik yönde değişikliğe uğratılmış, TİP ve pek çok demokratik dernek, sendika kapatılmıştır. 12 Mart faşizmi, onbinlerce ilericiyi, devrimciyi ve yurtseveri zindanlara doldurmuş, binlercesini işkenceden geçirmiş, birçoğunu katletmiştir. Yine bu dönem boyunca, emekçi halk üzerindeki sömürü ve baskı kat kat artmıştır. İşçilerin grevleri sık sık yasaklanıp, ertelenirken; patronların lo-kavt uygulamaları, 12 Mart faşizmince destek görmüştür. Özetle, 12 Mart faşizmi, tekelci sermayenin ihtiyaç duyduğu sermaye birikimini sağlamak için emekçi halka kan kusturmuştur.

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik bunalım, 12 Mart öncesinden başlayarak ve egemen sınıfların çözümsüzlüğünü gitgide arttırarak süregelmiştir. Tekelci sermaye, 12 Mart'ta faşizm yoluyla bu sorunların üstesinden gelmeye çalışmıştır. Emekçi halk muhalefetini bastırarak iktidarını onarmak ve pekiştirmek istemiş, fakat başaramamıştır, başaramazdı da. Çünkü bu bunalımdan kurtulmanın yolu, emperyalizmle bağımlılık ilişkilerinin tasfiye edilmesi ve bizzat üretici güçlerin gelişimine ayak ba-

ğı olan tekelci sermaye dktatörlüğünün alaşağı edilmesidir. Başaramazdı; çünkü bu yıllarda emperyalist sistemin içine düştüğü ekonomik bunalımlar, ülkemizde de etkisini göstermiş ve emperyalizme bağımlı kapitalist yapıyı her alanda sarmıştır. Öte yandan, tekelci burjuvazinin sömürüsü ve zulmü her geçen gün bir kat daha genişlemiş ve artmıştı. Tekelci oligarşi ve gerici ortakları dışında tüm toplum kesimlerini kapsamıştır. Bu durum, geniş toplum kesimlerinin hoşnutsuzluğunu ve anti-faşist tepkilerini arttırmıştır.

Halk yığınlarının hoşnutsuzluğu ve anti-faşist tutumu, 14 Ekim seçimlerinden sosyal-demokrasinin güçlenerek çıkmasını sağlamıştır. Seçimlerden sonra oluşan CHP-MSP koalisyonu uzun ömürlü olamadı. CHP-MSP koalisyonunun dağılmasından sonra kurulan «istikrarsız» ve güvenoyu alamayan hükümetler döneminde, daha önce kazanılan ileri mevzilerin emekçi halk muhalefetince korunamaması, tekelci burjuvazinin gerici kesimlerinin güç toparlayarak ve ittifaklar kurarak Milliyetçi Cephe hükümetini kurlmalarını kolaylaştırdı.

MC iktidarı, bir yandan, tekelci burjuvazinin çözümsüzlüğünün bir ifadesidir. Çünkü, hem tekelci burjuvazi köklü ve güçlü olmadığı için tek başına iktidar olamamaktadır. Hem de MC, Tüm tekelci kesimlerin benimsediği bir çözüm olamamıştır. Tekelci sermaye, sömürüden aslan payını alabilmesi için etkisizleştirilmesi gereken kapitalizm öncesi güçlere muhtaç olmakta, onlara güçlenme olanağı sağlamaktadır. Öte yandan MC, diğer sömürücü güçlerin çaresizliğinin de bir ifadesidir. Onlar da, gerilemeye, yok olmaya mahkûm güçler olarak, tekelci sermaye ile kıyasıya bir çıkar kavgası içinden oldukları halde, ona muhtaçtırlar. Her gün biraz daha yaygınlaşıp güçlenen emekçi halk muhalefeti, onları birleşmeye, domuz topu olmaya zorlamaktadır. Bu yüzden demokrasinin sınırlarını daraltma, gerici ve faşist saldırıları yoğunlaştırma yolunda elbirliğiyle uğraşırken, öte yandan faşizmin tezgâhlanması konusunda aynı ölçüde kararlı ve istikrarlı davranmaları mümkün olmuyor.

Milliyetçi Cephe hükümeti, emekçi halkımıza ne getirdi? Sömürünün kat kat artmasından, baskı ve zulmün şiddetlenmesinden başka, hiçbirşey. Milliyetçi Cephe döneminde, yiyecekten yakacağa, ev kirasından dolmuş parasına kadar zam görmeyen hiçbirşey kalmadı. Herşey ateş pahasına çıktı. Bu iki yıla yakın dönem boyunca fiyat artışları % 36'yı buldu. Ancak, ne işçilerin ne de memurların ve diğer emekçilerin gelirlerinde dişe dokunur bir artış görülmedi. Tam tersine, sık sık ücretleri dondurmanın yolları aranıyor. MC döneminde işsizlik alabildiğine azdı. İşsizlik sorununa ancak, kısmi bir çözüm olabilen yurtdışına işçi göndermek imkânları ise, kapitalist sistemin geçirdiği bunalımdan ötürü ortadan kalkmıştı. MC döneminde dış borçlarda % 100, dış ticaret açığında ise % 62,5 artış görüldü.

MC, 12 Martta gerçekleştirilen anti-demokratik uygulamaların ve ya-sa değişikliklerinin mirasını devam ettirmektedir. Mevcut burjuva huku-kunu bile işlemez hale getirmekte ve böylece demokratik güçleri silâhsız-landırmaya çalışmaktadır. Örneğin: MC döneminde Danıştay kararlarının % 86'sı uygulanmamıştır.

MC, bir yandan mevcut yasaları çiğnerken, öte yandan da kendi an-ti-demokratik, gerici uygulamalarını meşrulaştırabilmek, hukukî bir kılı-fa sokabilmek için yasalarda gerici değişiklikler yapma yolunda yoğun bir çaba göstermektedir. Örneğin, valileri mahkemeleri aşan olağanüstü yetkililerle donatmıştır. MC, güvenlik kuvvetlerinden bakanlıklara kadar bü-tün devlet mekanizmasını gericileştirme ve faşistleştirme çabası için-dedir.

MC, okullarda, işyerlerinde, devlet dairelerinde faşistlerin saldırılarına, fiilî işgallerine ve tahakkümlerine destek olmakta, bu işgalleri, güvenlik kuv-vetleriyle kollayıp-koruyarak kurumlaştırmaya çalışmaktadır. MC, işçi sı-nıfımızın sendikal mücadelesini engellemek ve kazanılmış demokratik hak-larını elinden almak için, devrimci sendikaların örgütledikleri grev ve dire-nişlere, faşistleri saldırmakta, ya da güvenlik kuvvetlerine grev kırıncılığı yap-tırmaktadır. Ayrıca MC, yüzbinlerce işçiyi memurlaştırmaya çalışarak on-ları hem sendikal örgütlenme hakkından yoksun bırakma, hem de siyasetle uğraşmalarını yasaklama çabası içindedir.

MC, yıllardır sürdürülen çileli bir mücadeleyle burjuva hukuku içinde ve halkımızın gönlünde meşruiyet kazanmış olan sosyalizmi gayrimeşru gösterebilmek için; bir yandan provokasyonlar tertiplerken, sol ve sosyalist güçlere, partilere ve yayınlara karşı yoğun bir anti-komünist kampanya yürütmektedir. MC, emekçi halkımıza sosyalizmi yasak etmeye çalışmak-tadır.

MC, emekçi halk muhalefetinin gelişip güçlenmesini engelleyebilmek için her yolu mübah saymaktadır. MC'nin saldırıları sadece temel hak ve özgürlüklere, demokratik kazanımlara yönelmekle kalmıyor. MC'nin saldı-rıları, bizzat ilerici, devrimcilerin hayatlarına da yönelmektedir. MC dö-ne-minde, yüzü aşkın ilerici-devrimci işçi, öğretmen ve öğrenci faili «meçhul» siyasî cinayetlerin kurbanı olmuştur.

Fakat bütün bunlar, emekçi halkımızdaki bilinçlenmeyi, uyanışı ve ör-gütlenmeyi engelleyememekte, tam tersine hızlandırmaktadır. Faşizmin tir-manışı diye tanımladığımız bu çabalara karşı işçi sınıfımız ve diğer de-mokratik güçler, mücadelelerini yükselterek cevap vermektedirler. İşçi sı-nıfımızın mücadele tarihinin en geniş siyasî direnişi geçtiğimiz ay içinde gerçekleşmiştir. Ülkemizde ilk kez, yapılan bu genel siyasî greve yüzbin-lerce işçi katılmış, direniş yurt çapında büyük bir yaygınlık kazanmıştır. Öte yandan, yirmiyi aşkın demokratik kuruluşun ve onbinlerce insanın ka-

tilmasıyla Ankara'da gerçekleştirilen «DGM'YE HAYIR» miting ve yürüyüşü, diğer toplum kesimlerinin mücadelesinin de yükseldiğini gösterdi. DGM yasasının çıkmasının engellenmesi, bütün demokratik güçlerin yoğun çabalarıyla, bu zor şartlar altında kazanılmış bir zafer olarak burada anılmaktadır. Demokratik muhalefeti sindirmeye MC'nin gücü yetmiyor.

İçinde yaşadığımız şartlarda demokratik güçlerin mücadelesi faşizme geçit vermeme mücadelesidir. Faşizmin saldırılarına karşı demokratik hak ve özgürlüklerimizi sonuna kadar savunma mücadelesidir. Hattâ kaybedilmiş mevzileri kurtarma ve karşı saldırılarla yeni mevziler kazanma mücadelesidir. İşçi sınıfının 1 Mayıs eylemi, en yoğun faşist saldırılar altında bile yeni mevziler kazanılabileceğinin en güzel örneği olmuştur. Faşizmin geriletilip inine tıklması, ancak böyle casaretli ve kararlı bir mücadele ile sağlanabilir. Biz, burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki nitelik farkını pek iyi biliyoruz ve faşizmin saldırılarına karşı demokratik mevzilerimizi bütün gücümüzle savunuyoruz. Ama öte yandan, faşizmin yok edilmesinin sadece bir devrim sorunu değil, asıl, bir sosyalist devrim sorunu olduğunu da hiçbir zaman bilincimizden uzaklaştırmıyoruz.

Faşizmin geriletilmesi ve inine tıklması, bütün demokratik güçlerin, faşizme karşı olan bütün güçlerin en geniş bir birliğini zorunlu kılar. Kısaca, faşizme karşı mücadele bir cephe mücadelesidir. Onun tecrit edilmesi, halk kitleleri karşısında desteksiz ve yapayalnız bırakılması mücadelesidir. Gerçekten, bugün de, demokratik cephe genişledikçe, MC'nin bazı saldırılarını başarısızlığa uğratmak daha çok mümkün oluyor. DGM yasasının Meclis'ten çıkmaması, DİSK yöneticilerinin tutuklandıklarının ertesi günü serbest bırakılmaları, TÖB-DER'in açılması ve Ankara Belediye Başkanının görevi başına dönmesi bunun yakın örnekleridir.

Günümüzde demokratik muhalefet her geçen gün yaygınlaşıp çoğalmaktadır. Ancak henüz bir anti-faşist cephe örgütlenmesi oluşturulamamıştır. Hattâ bu yolda önemli bir adım olan güçbirliği çalışmaları bile henüz ileri boyutlara ulaşmış değildir. Bunun birçok nedeni arasında en önemlisi, faşizme karşı mücadelenin öncü gücü işçi sınıfımızın siyasi örgütlenme seviyesinin düşüklüğüdür.

Bilindiği gibi faşizm, tekelci kapitalizmin ürünüdür. Kapitalist sömürü ve zulme karşı mücadele etmeksizin, faşizme karşı mücadelede nihai başarı kazanmak mümkün olamaz. Üretim sürecindeki yeri ve toplumdaki konumu gereği, kapitalist sömürü ve zulme karşı mücadelenin en kararlı ve devrimci gücü, aslı gücü işçi sınıfıdır. Bu nedenle işçi sınıfı, faşizme karşı mücadelenin de en tutarlı, en fedakar ve kararlı gücüdür. Bu niteliklerinden ve tarihi misyonundan ötürü dünyanın her yerinde, faşizme karşı mücadelenin ideolojik, politik ve ekonomik her alanında öncü güçtür. Bu ülkemizde de böyledir. DGM'ye karşı işçi sınıfımızın yakın zamanda giriştiği genel siyasi grev bunu bir kez daha ispatlamıştır.

Ancak işçi sınıfı bu görevini, örgütlü bir güç haline geldiği ve kendi bağımsız sınıf politikasını güdebildiği zaman gerçekten yerine getirebilir. Oysa bugün ülkemizde işçi sınıfının hem politik hareketi, hem de sendikal hareketi, birlikten, bütünlükten yoksundur.

Bugün işçi sınıfımızın politik hareketi, birkaç sosyalist örgüt ve çizgiye bölünmüş durumdadır. Bu bölünmüşlük, anti-faşist mücadelede işçi sınıfımızın önderlik görevini hakkıyla yerine getirmesini engellemekte, aksaklıklara ve tutarsızlıklara yolaçmaktadır. Bu çizgilerden bazıları, anti-faşist mücadelede işçi sınıfının önderliğinin ön şartlarından birisi olan bağımsız işçi sınıfı politikasından taviz veriyor ve diğer toplum kesimlerinden bazılarına önemli misyonlar yüklüyor. Diğer bazıları ise, işçi sınıfı eyleminin bütünlüğünü zedeliyor. Örneğin bunlardan biri, DGM'ye karşı işçi sınıfımızın giriştiği genel siyasi grevi burjuvazinin bir oyunu olarak nitelendirmektedir. Ancak her şeye rağmen, işçi sınıfımızın siyasi müfrezeleri, faşizme karşı mücadelenin ön saflarında yer almaktadırlar ve itici güç durumdadırlar. İşçi sınıfımız, demokratik mücadeledeki öncülük görevini bütün aksamalara rağmen yerine getirmektedir.

İşçi Sınıfımız sendikal birlikten de yoksundur. İki büyük konfederasyondan birisi gerici güçlerle işbirliği halindeki sarı sendikacıların yönetimi altındadır. Bu olumsuzluk, yüzbinlerce işçinin faşizme karşı mücadelede aktif bir biçimde yer almasını engellemekte, demokratik mücadeleyi zafa uğratmaktadır. Ancak her şeye rağmen, son yıllarda sendikaların politik fonksiyonları artmakta, işçi sınıfının ve emekçi halkın demokratik taleplerini savunma yolunda ciddi ilerlemeler kaydetmektedirler. TÜRK-İŞ'in «partilerüstü» politikası artık hiç kimseyi kandıramıyor. TÜRK-İŞ içindeki bazı sendikalar, merkezin insiyatifi dışında demokratik tavırlar geliştiriyor.

Ülkemizde sosyal demokrat işçi hareketini de ayrıca değerlendirmek gerek. Sosyal demokrasinin «Sosyal Barış» anlayışı, patron-işçi çıkarlarını uzlaştırmaya çalışan tutumu, sosyal demokrat işçiler tarafından aşılmaya başlanmıştır. Ve kaçınılmaz olarak aşılacaktır. Bugün sosyal demokrat işçi hareketi, sosyal demokrasinin siyasi hareketinden daha ilerdedir. Ve sosyalistlerle ortak davranmaya çok daha yatkındır. Bu olgu, işçi sınıfının sendikal hareketinin birliği için olduğu kadar, anti-faşist güçlerin birliği bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Bugün toplumsal muhalefetin biricik öncüsü olan işçi sınıfı hareketi güçlü bir politik merkezden yoksun olduğu için, MC iktidarına karşı CHP muhalefeti, demokratik alternatif olarak büyük bir güç halinde durmakta ve başı çeker görünmektedir. Bu muhalefet, anti-faşist niteliğine ve emekçi halkın belli demokratik özlemlerini peşine takmış olmasına rağmen, kendisini tekelci burjuvazinin güdümünden bir tülü koparamayan bir muhalefettir. CHP yönetimindeki sağ kanat sosyal demokrasisi, anti-faşist güç-

lerin birliği konusundaki gönülsüz tutumuyla, faşizme karşı mücadeleyi zaafa uğratmaktadır. Kendisine umut bağlamış pek çok anti-faşisti karamsarlığa ve yılgınlığa sürüklemektedir. CHP yönetiminin tekelci burjuvazi ile bağlarını koparmamak için gösterdiği dikkat ve çabalar, gün geçtikçe sağa kaymasını getirmektedir. Bu durum, CHP içinde, küçük burjuva ve anti-tekelci burjuva kesimlerinin sözcülerinden oluşan bir sol muhalefetin şekillenmeye ve gelişmeye başlamasına sebep olmuştur. Ancak bu sol muhalefet de, CHP'nin faşizme karşı mücadelede daha kararlı ve daha aktif davranmasını sağlamada yetersizdir.

Fakat son aylarda hızla yükselen toplumsal muhalefet ve işçi sınıfımızın kararlı tutumu karşısında, sosyal demokrasi sınırlı da olsa kaypaklığından sıyrılmak ve anti-faşist mücadeleye parlamento platformunda daha aktif olarak katılmak zorunda kalıyor.

MC dönemi boyunca, aydın kesimler üzerinde yıllardır uygulanan baskılar bir kat daha arttırıldı. Sürgün ve kıyımların yanısıra birçok aydın saldırıya uğradı, yaralandı, öldürüldü. Ancak anti-faşist mücadeleye yığınlar halinde ve oldukça aktif bir biçimde katılan aydın kesimler, bu saldırıları karşısında gerilemediler. Demokratik örgütleri aracılığıyla güçbirlikleri oluşturarak, kendi dar çerçeveleri içinde hapsolup kalmadan tüm emekçi halk muhalefetine birliğini özeterek mücadelelerini sürdürdüler. Bu aydın kesimlerin, işçi sınıfının, toplumsal muhalefetin öncü gücü olduğunu kavramış ve benimsemiş olmaları, tüm demokratik güçlerin birliği yolunda olumlu bir etken olarak değerlendirilmelidir. Aydın kesimlerin, MC döneminde yürütülen anti-faşist mücadeleden işçi sınıfının en yakın destekleyicileri olduklarını, eylemlerini işçi sınıfının eylemlerinden koparmadıklarını, olumlu bir nokta olarak belirtmek gerekir.

MC dönemi öğrenci gençliğin en yoğun faşist baskılara ve saldırılara hedef olduğu bir dönem oldu. Eğitim kurumlarının faşistleştirilmesi ve faşist komandoların işgali altına sokulması çabalarının bir parçası olarak öğrenci gençlik üzerine seferler düzenlendi. Bu dönem boyunca bir muharebede ölen insan sayısı kadar öğrenci genç faşist katliamın kurbanı oldu. Öte yandan MC başı sıkıştıkça komünizm «öcü»sünün ne kadar tehlikeli olduğunu göstermek için kanlı provakasyonlar düzenledi. Ancak bütün bunlara rağmen gençliğin anti-faşist mücadelesi sürüyor.

Faşizme ve Emperyalizme karşı mücadelenin en dinamik unsurlarından olan öğrenci gençlik toplumsal muhalefetin önemli bir parçasıdır. Ancak, 12 Mart döneminin kapanmasından sonra hiç bir zaman kalıcı ve istikrarlı bir örgütlenme oluşturamamıştır. Demokratik mücadeleye örgütlü bir yığınsal güç olarak katılamamıştır. Bugün öğrenci gençlik hareketi işçi sınıfı biliminden bir sapma olan «sol» revizyonizm'in etkinliği altındadır. Bu çizginin yanlış mücadele anlayışı ve yöntemleri öğrenci gençliğin mü-

cadelesini emekçi halk hareketinin bütünlüğünden koparmakta ve zayıf düşürmektedir. Öğrenci gençlik hareketinin emekçi halkın mücadelesiyle bütünlüğe kavuşturulması anti-faşist mücadelenin çözümlemesi gereken önemli sorunlarından biridir. Öte yandan bazı gençlik kesimlerinin heyecanını ve bilinçsizliğini «devrimcilik» adına sömürerek onları karşı-devrimciliğe, sosyalizm düşmanlığına sürükleyen maoculuğun maskesi mutlaka düşürülmeli, öğrenci gençlik alanındaki varlığına tamamıyla son verilmelidir.

MC İktidara geleli emekçi köylülük üzerinde yıllardır süregelen sömürüyü bir kat daha artırmaktan başka bir şey yapmamıştır. MC'nin tarım politikası zengin köylülere yararken, emekçi köylülüğe yıkım ve borçlanma getiriyor. Kırsal alanlarda sınıfsal farklılaşma hız kazanıyor. Bütün bu gelişmelerin sonucunda MC partilerinin köylünün çıkarını savunduklarını iddia eden demogojik politikaları iflas ediyor. Emekçi köylü yığınlarının bilinci geliyor. Özellikle son yıllarda ilerici akımlara yönelim artıyor. Emekçi köylülüğün ileri unsurlarının gelişen mücadelesi MC'nin baskı ve terörü ile karşılaşılıyor. İlerici köylü yığınlarından oy alma umudunu yitiren MC iktidarı bu kesimlere hayasızca saldırıyor.

Doğuda emekçi halk anti -aşist mücadelede yığinsal bir güç olarak yer alıyor. MC iktidarı halk burjuvazinin ırkçı ve şoven karakterinden kaynaklanan gaddarlığıyla doğu emekçileri üzerinde katliamlar düzenliyor. Doğru emekçi halkı ve köylülüğü ırkçı - kafatasçı Türkeş'e doğuda geçit vermedi. Bu kararlı tutum tüm Türkiye'de «faşizme geçit yok» haykırısıyla birleşti.

Diğer bölgelerde de emekçi köylü hareketinin devrimci olanakları geliyor. Ülkemizde Demokratik Halk Cephe'sinin oluşumunda işçi - köylü ittifakının belirleyici rolü gittikçe somutlanıyor. 14 Ekim seçimlerinde faşizme karşı duydukları nefreti oylarıyla gösteren emekçi köylüler, faşist tırmanışa yeni bir ders vermek için 1977 seçimlerini sabırsızlıkla bekliyorlar. Emekçi köylülüğümüzün çok geniş yığınlarının parlamenter mücadele sınırları içinde tepkilerini dile getirmeleri ve parlamento dışı yasal mücadele olanaklarına katkıda bulunmaması anti-faşist mücadelenin bugünkü şartlarında, demokratik güçlerin önemli bir eksikliği olarak ortaya çıkıyor. Şüphesiz, geniş emekçi köylü yığınlarının daha hareketli bir konuma girmesi, anti-faşist mücadeleye büyük olanaklar getirecek ve güç katacaktır.

ANTI-FAŞİST GÜÇLERİN BİRLİĞİ FAŞİZME GEÇİT VERMEYECEKTİR

Kurulduğu günden beri ilerici güçlerin sürekli tepkisine hedef olduğu ve DGM yasasının çıkmaması ile toplumsal muhalefet karşısında bozguna uğradığı halde, gerici MC iktidarı hâlâ ayakta. MC'nin iktidar döneminde işçi sınıfımız, gerek ekonomik, gerekse siyasî planda örnek bir mücadele vermiştir. Yalnızca işçi sınıfımız değil, özellikle aydın emekçi kesim-

ler ve diğ er demokratik güçler, birlikte, MC'ye güçlü darbeler indirmişlerdir. Ancak MC, aldığı derin yaralara ve karşısındaki ilerici güçlerin mücadelesinin yoğunluğ una rağmen iktidardadır. Bugün Türkiye'nin tüm ilerici güçleri şu acil görev ile karşı karşıyadır: Bir avuç parababasının en gericilerinin temsilcisi MC düşürülmelidir.

MC yamalı bir boyçadır. Yapısında egemen sınıfların en şiddetli çelişkilerini taşımaktadır. Son tahlilde uzlaşır nitelikte olan bu çelişkiler, MC'nin dağılmasına ve iktidardan düşmesine de yolaçabilir.

Bugün tekelci sermayenin çeşitli kesimleri arasındaki çelişkiler ve politik çatışmalardan, sağ sosyal demokrasiyi alternatif olarak savunan kesimler, bu çatışmadan galip çıkarlarsa, CHP iktidar olabilir, MC iktidardan uzaklaşabilir.

Yukarıdaki iki alternatif de sosyalistlerin bel bağlayacakları alternatifler değildir. Sosyalistler egemen sınıfların kendi aralarındaki tepişmeden medet ummazlar. Bizim alternatifimiz; «MC'nin iktidardan düşürülmesi kitlelerin eseri olmalıdır» sloganında ifadesini buluyor. Biz bu soruna, dar burjuva görüş açısından değil, işçi sınıfı biliminin geniş perspektifinden bakıyoruz. MC'nin düşürülmesi sloganı, anti-faşist mücadelenin bütünlüğü içinde ele alınırsa anlam kazanır. Kitlelerin en yoğun biçimde katıldığı güçlü ve kararlı anti-faşist tutum, ya MC'yi kendi çözümsüzlüğü içine hapsedip parçalayacak ya tekelci burjuvaziye mevcut gerici politikayı sürdürme olanağını bile bırakmadan belli bir çıkışa sürecektir. Ya da çözümsüzlüğe itecektir.

Ancak, sonuç ne olursa olsun, ülkemizdeki aydınlığın yegâne garantisi emekçi halk muhalefetine direnci ve kararlılığı olacaktır.

SOSYALİST HAREKETİMİZ VE PARTİMİZ

Ülkemizde sosyalist hareketin gelişimini incelemek için, doğuşunu ve şekillenişini, sosyalizmin uluslararası plandaki gelişimi ile bütünlük içinde ele almak gerekir.

1. Emperyalist evren savaşından sonra, Ekim 1917'de, dünyada ilk kez işçi sınıfının ve müttefiklerinin devrimci mücadelesi, sosyalizmin zaferi ile sonuçlandı. Çağın karakterini değiştiren bu büyük devrim, emperyalizme karşı ulusal kurtuluş mücadelesi veren mazlum halkların tek ve yegâne rehberi haline geldi. Kuşkusuz çarlığa ve emperyalizme karşı kazanılan bu büyük zafer, o yıllarda emperyalizmin işgali altına girmiş bulunan Türkiye'de de devrimci güçler arasında yankısını bulacaktı. Bu yıllarda Türkiye sosyalistleri, anti-emperyalist mücadelenin ön saflarında yerlerini almışlardı.

Ekim Devrimi'nin zaferinden ve dünya işçi sınıfı hareketinin örgütsel birliğe kavuşmasından sonra, birçok ülkede işçi sınıfı partileri örgütlendi.

Türkiye'de de işçi sınıfının bilimini kılavuz edinmiş, örgütlü mücadele gereğini kavramış bir avuç yiğit sosyalistin çabalarıyla işçi sınıfının politik örgütünün yaratılması uzak olmadı.

Ülkemizin henüz ulusal kurtuluş savaşı içinde olmasına rağmen, kaypak ve emperyalizmle uzlaşmaya yatkın bir nitelik taşıyan ulusal burjuvazi kendi sınıfsal çıkarlarını koruma kaygısıyla, işçi sınıfı sosyalistlerinin örgütlenme çabalarına can havliyle saldırdı. İşçi sınıfı sosyalizminin önde gelen onbeş temsilcisi kahpece katledildi.

Türkiye'de henüz gözlerini dünyaya açan sosyalist örgütlenme burjuvazinin azgın saldırısına karşı, dişe diş bir mücadeleyle yaşama çabasına girişti.

Bu şartlar altında sosyalist hareketimiz, yoğun burjuva beyaz terörüne göğüs gere gere, kimi zaman kesintilere uğrayarak, kimi zaman ileri çıkışlar yaparak, pekçok olumlu ve olumsuz yanlarını birarada sürdürerek 1960'lara kadar geldi. Türkiye'nin geri bir kapitalist ülke oluşu ve henüz şekillenmekte olan toplumsal yapı, öte yandan burjuvazinin yoğun saldırısı, sosyalist hareketimizi daha başından, olumsuz yönde etkilemişti. Öte yandan, işçi hareketi ile kaynaşamama, uluslararası işçi sınıfı hareketi ile güçlü bağların kurulamaması, ideolojik yetersizlik ve deneysizlik gibi sosyalist hareketimizin kendi iç zaafları da onun gelişip serpilmesine engel olan, burjuvazinin şiddetli anti-komünist saldırıları karşısında geri çekilmeye iten önemli nedenler arasındadır.

Belirttiğimiz nedenlerden dolayı meydana gelen kesintiler ve örgütsel bağlardaki kopukluk, sağlıksızlık, 1960'lara gelindiğinde, sosyalist hareketimizin dağınıklığı biçiminde yansıyor. Sosyalist hareketimiz 1960'lara kadar ağıraksak; güçlü, kalıcı bir örgütlenme geleneği bırakmadan geldi.

Geçen kırk yıl içinde, dünya devrimci süreci, tüm dünyada büyük zaferler kazanmıştı. Emperyalist zincirin birçok halkası daha koparılmış ve sosyalizm güçlü bir dünya sistemi haline gelmişti. Emperyalizmin sömürgecilik ağı paramparça edilmişti. Kapitalist ülkelerde ve özellikle Avrupa'da insanlığa kan kusturan faşizm, birçok ülkede yerle bir edilmişti. Dünya devrimci sürecinin bu başarıları, emperyalistlere ve onların yerli ortaklarına ecel terleri döktürüyordu. Gerçekten de bu dönem boyunca Türkiye'nin emperyalizme bağımlılık ilişkilerini iyice geliştirdiğini, ülkemizde sadece sosyalistler üzerinde değil, tüm ilericiler üzerinde yoğun bir baskı uygulandığını görüyoruz.

Dünyada soğuk savaşın etkisinin kırılmaya başlamasının ve Türkiye'de de 27 Mayıs hareketinin getirdiği nisbi demokratik ortamda, 1961 yılında Türkiye İşçi Partisi kuruldu. Ancak TİP, daha kurulurken Sosyalist Hareketimizin bütün zaaflarını ve daha sonra gelişip şekillenecek olan sapmaların tohumlarını yapısında barındırıyordu. Ve zaten hiçbir zaman bir

İşçi sınıfı Partisi olamadı. Ülkemizde işçi sınıfının ve diğer toplum kesimlerinin devrimci-demokratik mücadelesinin yükselmesi; işçi sınıfı biliminin klasiklerinin yayınlanması ve genç kadrolar tarafından öğrenilmesi TİP içindeki çelişkileri derinleştirdi. Sendikalizm, popülizm ve Parlamenterizm sacayağı üzerine oturmuş bulunan TİP'in sağ ve pasifist tavrı, genç ve dinamik kadroların Parti dışına savrulmalarına yol açtı. 1960'ların sonları devrimci-demokratik hareketteki bu yükselmenin yanısıra, sosyalist hareket içinde de her türlü sapmanın artık boyvermeye ve gelişmeye başladığı yıllar oldu. TİP'in genç kadrolarını kendisine çeken MDD hareketinin de işçi sınıfı sosyalizmi ile ilgisi olmayan burjuva kuyrukçusu, sağ bir çizgi olduğu çok kısa zamanda anlaşıldı. Özellikle genç kadrolar arasında «Sol» çocukluk hastalığı alabildiğine yayılıp güçlenmeye ve fokocu dar kadro örgütlenmelerini doğurmaya başladı.

1960'ların sonlarına doğru işçi sınıfımızın ve emekçi halk güçlerinin mücadelesi 16 Haziran direnişi ile noktalanarak çok büyük boyutlara ulaştı, bütün örgütsüz ve dağınık gelişimine rağmen tekeli burjuvaziye iyice sıkıştırdı. Tekelci sermayenin kendi çözümsüzlüğü de bununla birleşince 12 Mart faşizmini doğuran maddî şartlar hazırlanmış oldu.

İşte 12 Mart genel devrimci-demokratik hareketi bu dağınıklık ve keşmekeş içinde yakaladı. Bu dönemde Türkiye Sosyalist hareketinin güçlü bir örgütlenmeden yoksun oluşunun ve diğer zaaflarının getirdiği olumsuzluklar demokratik güçlere ve sosyalistlere pek büyük acılara mal oldu. Onlarca yurtsever-devrimci katledildi. Binlercesi işkenceden geçirildi ve zindanlara dolduruldu. Her türlü ilerici hareket ve yönelim vahşice ezildi; yıllarca, kan pahasına, can pahasına kazanılmış olan demokratik hak ve özgürlükler burjuvazi tarafından gaspedildi. TİP ve pekçok demokratik kuruluş ve sendika kapatıldı. Ve sosyalizm doğrultusunda geliştirilip örgütlenecek büyük bir demokratik potansiyel heder oldu.

12 Mart - 14 Ekim arası, 12 Mart öncesi başlayan bölünmelerin ve saflaşmaların belirginleştiği, netleştiği bir dönem olarak değerlendirilebilir. TİP ise 12 Mart'ı göğüsleyemediği gibi burjuvazi tarafından faaliyetine son verildiği zaman fiilen de kapanmış oldu. 12 Mart dönemi TİP kadrolarının parçalanışına ve önemli bir kısmının sosyalizmden uzaklaşmasına yol açtı. Bu dönemde hiçbir sosyalist grubun asgari bir örgütlenmeyi dahi gerçekleştirmediği söylenemez. Fakat, emekçi yığınların 12 Mart faşizminin sömürsüne ve zulmüne karşı hoşnutsuzlukları ve tepkileri giderek gelişti. 14 Ekim seçimlerinde, İşçi sınıfı sosyalizminin bağımsız sesini somutlayan hiçbir çıkış görülmediği için sosyal demokrasiye kanalize oldu.

14 Ekim sonrası, sosyalistler dağınık ve örgütsüz olarak, goşistler ve maocular ise bölünmelere gebe olarak politik bir hareketlenme içine girdiler.

14 Ekim'den kısa bir süre sonra, İLKE dergisi, ardından da KİTLE ga-

zitesi sosyalist parti sorununun acil önemini vurgulayarak ve sosyalizmin ajitasyon ve propagandasını yaparak demokrasi-bağımsızlık-sosyalizm mücadelesine katıldılar. İşçi sınıfımızın mücadele tarihinin en büyük olayı olan 16 Haziran direnişinin yıl döneminde partimiz, yepyeni bir çalışma tarzı ve örgütlenme anlayışı ile, sosyalist hareketimizin birçok sorununu çözüme kavuşturmak üzere kuruldu.

Partimizin kurulduğu dönemde, dünya devrimci süreci her alanda büyük başarılar kazanıyor, zaferden zafere koşuyordu. Emperyalist-kapitalist sistem, derin bir ekonomik bunalım içindeydi. Dünyada detant politikası, emperyalizmin de kabul etmek zorunda kalmasıyla yaygınlık kazanmış ve sosyalizm düşmanlığı etkisiz hale gelmişti.

Kuşkusuz, bütün bu gelişmeler Türkiye'ye de yansıtacak ve Türkiye sosyalist hareketini olumlu yönde etkileyecekti. Bu bakımdan, uluslararası işçi sınıfı hareketinin deneylerinden, ulaşabildiği ölçüde yararlanmaya çalışan ve Türkiye sosyalist hareketinin geçmişinin ciddi bir değerlendirmesini yapan, onun zaafalarını aşmaya kararlı olarak yola çıkan Partimizin Türkiye somutunda ayırdedici niteliklere sahip olması kaçınılmazdır. Partimizin ayırdedici özelliklerini şöyle belirleyebiliriz: İşçi sınıfı bilimine ortodoksa bağlı olmak, işçi sınıfının ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığından taviz vermeyerek işçi sınıfı sosyalizmini diğer «sosyalizm» türlerinden ayırd etmek, proletarya enternasyonalizminin sosyalist kadrolar arasında yaygınlaşarak maddî bir güç haline gelmesini sağlamak, sosyalist hareketimizin birlik sorununun sorumluluğunu üstlenmek, ulusların ve halkların kendi geleceklerini tayin hakkını hiçbir önşart koşulmaksızın sonuna kadar savunmak, sosyalist fedakârlığı, eleştiri-özeleştiri mekânizmasını hayata geçirmek, İşçi sınıfının siyasî örgütlenmesinde yeni tip parti anlayışını hayata geçirmek. Partimizin bu niteliklerinin birinci PARTİ KONGRESİNDE tüm niteliğiyle sistemleştirildiğini söylemek yerinde olacaktır.

Partileşmeyi, şu ya da bu biçimde gerçekleştirebilen çizgilerden yalnızca TİP. tüm zaaflarına rağmen belirli bir taban oluşturabilmiştir. İşçi sınıfı sosyalizmi dışında kalan diğer «sosyalist» partiler ise kendi yağında kavrulan ve taban kazanamayan birer grup olmaktan öteye gidememişlerdir.

Özellikle partimizin işçi sınıfı sosyalizmini ve proletarya enternasyonalizmini Türkiye somutuna getirmesinden sonra belirli bir gelişme gösteren bir çizgi de sosyalist hareketimizin geçmişinin tüm zaaflarını yapısında barındırmaya devam ettiği bir gerçektir. Ancak, işçi sınıfı biliminin temel ilkelerinden birçoğunda, bu çizginin devrimci bir tutum içinde olduğunu belirtmek gerekir.

Ayrıca, yakın zamanda politik şekillenme içine giren doğulu sosyalistler de sosyalist hareketimizin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Öte yandan, 1970'lerin ilk yıllarında «sol» çocukluk hastalığı biçimin-

de yola çıkan çeşitli fokocu örgütlenmeler, bu dönem boyunca yapılarını koruyarak varlıklarının sürdürdüler. Ancak, Türkiye sosyalist hareketinin gelişimi ve özellikle de Partimizin bu alandaki ideolojik mücadelesi karşısında, sözkonusu örgütlenmeler yoğun bir ayrışma ve saflaşma süreci geçirmişlerdir. Bugün bunlar belli başlı iki ana safda toplanmaktadır. Bunlardan birincisi; gelişimi boyunca ulusal özelliklerini aşarak evrensel bir sapma olan «sol» revizyonizmin Türkiye'deki temsilcisi haline gelmiştir. Ancak, bu kamp içerisinde her geçen gün işçi sınıfı sosyalizminden etkilenen gruplaşmalar da vardır.

İkinci safda; birinci Maoculuğun ortodoks şampiyonluğunu yapan diğeri de, Maoculuğu Türkiye'deki devrimci-demokratik mücadelenin ihtivaçlarına göre uyarlamaya çalışan iki büyük gruplaşma vardır. Ancak, nasıl Maocu olurlarsa olsunlar ve kaç gruba bölünürlerse bölünsünler bu çizgiler artık açıkça sosyalizm düşmanı karşı-devrimci çizgiler haline dönüşmüşlerdir.

Görüldüğü gibi, gerek Türkiye sosyalist hareketi, gerekse devrimci demokratik hareket oldukça dağınık bir durumdadır. Sosyalist hareketimiz içerisinde birkaç ayrı çizginin örgütlü bir biçimde varlığını sürdürmesi, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelemizi zaafa uğratan bir olgudur. Ancak bu olgu, geçicidir. İşçi sınıfı biliminin gösterdiği gibi, işçi sınıfının birliği ilkesi onun üretim sürecindeki ve toplumdaki maddi konumundan kaynaklanır. Bu bakımdan sosyalist hareketimizin birliği ergeç fakat kaçınılmaz olarak sağlanacaktır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, bu önemli görevin bilincindedir ve sorumluluğunu duymaktadır. 1. Parti Kongremizin de tesbit ettiği gibi işçi sınıfının birliği ilkesi onun politik hareketinin de birliğini gerektirir. İşçi sınıfının politik hareketinin sağlanması ise mutlaka ideolojik birlikten geçecektir.

Bugün sosyalist hareketimizin birliği içinde yer alabileceği saptanan çizgilerden herhangi birinin işçi sınıfının öncü partisi olduğunu, diğerlerinin de şu veya bu sapmayı temsil ettiklerini ileri sürmek bilimden uzak subjektivist bir yaklaşımdır. Ancak bu olgu, partimiz dışındaki çizgilerin bazılarının ya da tümünün de doğru bir yol izlediklerini göstermez. Doğru, birden çok olamaz. Sözkonusu çizgilerin hemen tümü çeşitli yanlış ve eksikleri şu veya bu ölçüde yapılarında barındırmaktadırlar. Partimiz, işçi sınıfı biliminin temel ilkelerinden taviz vermeksizin kararlı bir biçimde birlik politikasını sürdürecektir.

Partimiz sosyalist hareketin birliği kapsamında başlıca dört çizgiyi görmektedir. Bunlardan TİP çizgisi hızla sağ-kanat revizyonizmine kaydığından sosyalist hareket içerisinde Partimize en uzak olanıdır.

Ancak, bunlardan TİP ve bir diğeri sosyalist hareketin bölünmüşlüğü-nü kabul etmeyerek kendilerini işçi sınıfımızın merkezî siyasî otoritesi ilân

etmişlerdir. Kendileri dışındaki sosyalist çizgilerin de birer sapmayı temsil ettiklerini iddia etmektedirler. Bu çizgilerin tutumlarını bilime aykırılığı ve subjektivizmi bir yana, işçi sınıfımızın politik hareketinin birliğini zedeleyici ve bu yoldaki çabaları zorlaştırıcı oldukları açıktır.

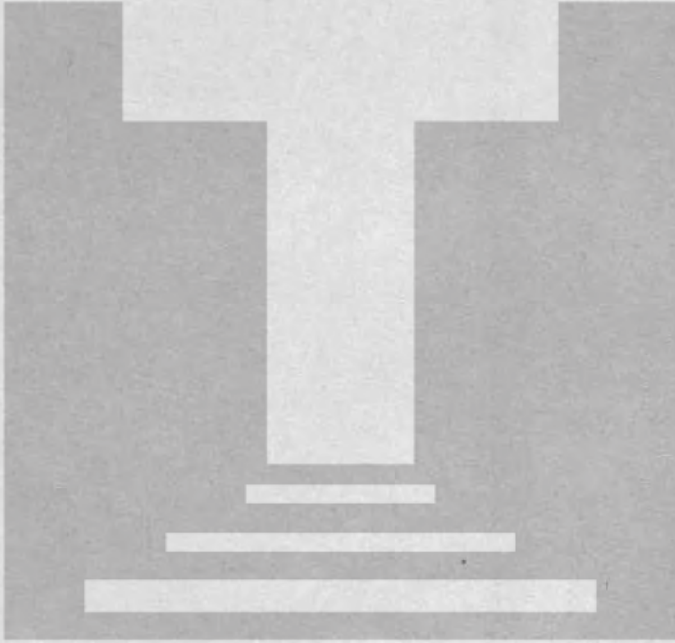
Şüphesiz, Türkiye sosyalist hareketi çeşitli siyasî örgütlenmelere bölünmüş olması, partimizi işçi sınıfı hareketinin bir parçası olarak, bağımsız politikasını sürdürmekten ve iktidar mücadelesi vermekten alıkoyamaz. Siyasî bağımsızlığını koruyamayan bir partinin örgütsel bağımsızlığından söz edilemeyeceği gibi, partimizin bağımsız politikasını sürdürmesi, ülkemizde işçi sınıfımızın merkezî siyasî otorite sorununun çözülmesinin de bir garantisi olacaktır.

**YAŞASIN İŞÇİLERİN BİRLİĞİ HALKLARIN KARDEŞLİĞİ!
YAŞASIN BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ
VE SOSYALİZM MÜCADELEMİZ!
YAŞASIN TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ!**

TÜSTAV

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV